

T.C.

ZM R KÂT P ÇELEB ÜN VERS TES

SOSYAL B L MLER ENST TÜSÜ

TUR ZM LETMEC L ANAB L M DALI

**TARIM TUR ZM (TaTuTa) PROJES
KAPSAMINDA FAAL YET GÖSTEREN
EKOLOJ K Ç FTL KLERDE B R ARA TIRMA:
ZM R L ÖRNE**

Yüksek Lisans Tezi

SERP L EKERL

ZM R - 2018

T.C.

ZM R KÂT P ÇELEB ÜN VERS TES

TUR ZM LETMEC L ANAB L M DALI

TUR ZM LETMEC L

**TARIM TUR ZM (TaTuTa) PROJES
KAPSAMINDA FAAL YET GÖSTEREN
EKOLOJİK ÇFTLİKLERDE BİR ARA TIRMA:
ZM R L ÖRNE**

Yüksek Lisans Tezi

SERP L EKERL

DANI MAN: DOÇ. DR. MEHMET EMRE GÜLER

ZM R – 2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "*Tarım Turizmi (TaTuTa) Projesi Kapsamında Faaliyet Gösteren Ekolojik Çiftliklerde Bir Araştırma: İzmirli Örneği*" adlı çalışmamın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06/02/2018

Serpil EKERLİ

TS EN ISO
9001:2015

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ/PROJE SINAVI TUTANAK FORMU

Dok. No: FR/604/21

İlk Yayın Tar.: 03.10.2017

Rev. No/Tar.: 00/..

Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi Serpil ŞEKERLİ ile ilgili Tez/Proje Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Prof. Dr. Cengiz DEMİR

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanı

Tarih:

Sayı :

İmza

SINAV TUTANAĞI

Tez/Proje Sınav Jürimiz tarafından incelenen "Tarım Turizmi (TaTuTa) Projesi Kapsamında Faaliyet Gösteren Ekolojik Çiftliklerde Bir Araştırma: İzmir İli Örneği" başlıklı yüksek lisans ile ilgili olarak jürimiz 06.02.2018 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi (Tez/Proje Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYÇOKLUĞU (OYBİRLİĞİ) ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Yüksek Lisans / Doktora tezi:

- i) Bilime yenilik getirmiştir
- ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir
- iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır
- iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisansta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Mehmet Emre GÜLER
Üye	Yrd. Doç. Dr. Simge KÖMÜRCÜ
Üye	Yrd. Doç. Dr. Özay Emre YILDIZ
Üye	
Üye	

Eki : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**Tarım Turizmi (TaTuTa) Projesi Kapsamında Faaliyet Gösteren Ekolojik
Çiftliklerde Bir Araştırma: İzmirli Örneği**

Serpil Ekerli

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İletmeciliği Anabilim Dalı

Yıllarca deniz, kum ve güneşle dolu olan turizm sektöründe gerçekleşen büyüme ve kitle turizmi çevrede tahribata neden olmuştur. Bu durum beraberinde eko-turizm, tarım turizmi gibi doğaya ilgili turizm türlerine olan taleplerin artmasını sağlamıştır. Turistler artık konforlu seyahat etme ve konaklamanın yanı sıra gittikleri yöreye ait kültürel değerleri öğrenmek, doğal bölgelerin biyolojik çeşitliliği, bitki ve hayvan çeşitliliği, özel ekosistemleri ve doğaya yönelik farklı bilgi edinme istekleri doğrultusunda seyahat etmeye başlamışlardır. Tarım turizmi, çiftlik turizmi ve kırsal turizm gibi turizm türleri bu tarz talepler sonucu ortaya çıkmış olup kent hayatının tüm olumsuzluklarından uzaklaşarak, tatillerini daha sakin ve doğaya iç içe geçirmek isteyen turistlerin taleplerine yanıt vermektedir.

Bu doğrultuda stresli şehir hayatından uzaklaşmak ve doğayla iç içe olmak isteyen, doğal tarım ve hayvansal üretimin nasıl yapıldığını öğrenmek, organik yiyecekler tüketmek, farklı deneyimler edinmek, doğayla ilgili faaliyetlere katılarak eğlenceli zaman geçirmek gibi farklı ihtiyaçları karşılayan tarım turizmi son yıllarda dünyada ve Türkiye’de dikkat çekmeye başlamıştır. Türkiye genelinde bu bağlamda ekolojik çiftlikler kurulmuştur. Türkiye’de kurulu bulunan Buğday Derneği ise bu ekolojik çiftliklerde başlattığı TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) projesi doğrultusunda çiftlik sahipleri ile ekolojik turizm ya da tarım turizmi faaliyetlerinde bulunmak isteyen ziyaretçileri buluşturmaktadır. Ekolojik çiftliklerin ticari amaç gütmeyerek kuruldukları görülmektedir. TaTuTa projesine üye olan çiftliklerin yer aldığı

bölgenin turizme uygun iklim, doğal kaynak ve bozulmamış bir çevreye sahip olduğu aynı zamanda bu çiftliklerin tamamında ekolojik tarım yöntemlerinin uygulandığı ve organik tarım yapıldığı gözlemlenmiştir. Çiftliklere ulaşım zor olduğundan dolayı alt yapı çalışmaları yapılmalı ve yönlendirici levhalar konulmalıdır.

Bu çalışmada, tarım turizmi ayrıntılı bir şekilde ele alınmakta, TaTuTa projesi konusunda bilgiler verilerek İzmir il sınırları içerisinde yer alan ve TaTuTa projesi dahilinde hizmet veren beş ekolojik çiftlikten (Urla'da bulunan Sevgi Ana çiftliği, Adnan Erdoğan Çiftliği, Foça'da Fadime Kaplan Zülfikargil Çiftliği, Menemen'de Mece Evi ve Bayındır'da Marmariç Ekolojik Yerleşim Çiftliği) TaTuTa projesi uygulamalarına ilişkin durum ortaya konmaya çalışılmıştır. Yüz yüze görüşmeler sonucunda çiftliklerde uygulanan TaTuTa projesinin amacına ulaştığı ve projeden memnunluk derecesinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Proje sonrasında çiftliğe gelen ziyaretçi sayısında artış yaşanmıştır. Proje veriminin artması için, organik pazarlar kurulmalı, çiftlik kapasiteleri artırılmalı, devlet desteği sağlanmalı, yerli halkla iletişime geçilmeli ve çiftliklerin tanıtımları yapılmalıdır.

Araştırma, keşifsel ve yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılarak, TaTuTa projesinin amacına ne derecede ulaştığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Tarım Turizmi, Ekolojik Çiftlikler, TaTuTa, Buğday Derneği

ABSTRACT

Thesis Title

Serpil EKERL

zmir Katip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Tourism Management

Tourism Management Program

Mass tourism and growth in the tourism sector, which has been described for many years by the sea, sand and sun, has devastated the environment. This, in turn, has led to an increase in demand for various types of tourism related to nature, such as sustainable tourism and ecotourism. Tourists are now starting to travel in the direction of comfortable travel and accommodation as well as the cultural values of the localities, the diversity of the natural regions, diversity of plants and animals, special ecosystems and natural life. These types of tourism have been the types of tourism that responded to the demands of people who wanted to move away from all the negativities of city life and to spend their vacations more calmly and in nature.

In this direction agricultural tourism which meets different needs has begun to attract attention of people in Turkey and all around the world who want to get away from the stressful city life and want to be intertwined with nature, learn how the natural agricultural and animal production to do, want to consume organic foods, to learn from different experiences, to have fun and spend time participating in activities that related to the nature of agricultural tourism in recent years. In Turkey, it was established ecological farms in this context. Wheat Association established in Turkey toward with the project called TaTuTa (agri-tourism-swap) brings together farm owners with visitors who want to engage in agricultural and ecological tourism. It seems that ecological farms are established for commercial purposes. It was observed that the area where the farms belonging to the TaTuTa project had the climate suitable for tourism, the natural resources and the unspoiled area, as well as

the ecological agriculture methods and organic agriculture were carried out completely in these farm. Since transportation to farms is difficult, infrastructure works should be done and guide plates should be placed.

In this study, agricultural tourism is handled in detail and information about the TaTuTa project is given and information from five ecologic farms located in zmir provinces within the TaTuTa project (Andan Erdo an, Sevgi Ana Farm in Urla, Fadime Kaplan Zülfikargil Farm in Foça, Village House in Menemen and Marmariç Ecological Settlement Farm in Bayındır) As a result of the face to face interviews, the TaTuTa project implemented on the farm reached the goal and the degree of satisfaction from the project. To increase the efficiency of the project, organic markets should be established, farm capacities should be increased, government support should be provided, local communities should be contacted and farms should be introduced.

The research is explorative and tried to demonstrate the reach degree of TaTuTa project's goal and how successful it is, using a semi-structured interview mehod.

Keywords: Tourism, Agriculture Tourism, Ecological Farms, TaTuTa, Wheat association

Ç NDEK LER

YEM N METN	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
Ç NDEK LER	vi
TABLolar L STES	ix
EK LLER L STES	x
KISALTMALAR L STES	xi
ÖNSÖZ	xii
G R	1

B R NC BÖLÜM

TARIM TUR ZM

1.1. TARIM TUR ZM KAVRAMI.....	4
1.1.1. Tarım Turizmi.....	5
1.1.2. Tarım Turizminin Tarihsel Geli imi.....	6
1.1.3. Tarım Turizminin Amacı	7
1.2. TARIM TUR ZM MODELLER	8
1.2.1. Ek letme Modeli.....	8
1.2.2. Tümüleyici letme Modeli.....	8
1.2.3. Tam letm Modeli.....	9
1.3. TARIM TUR ZM N N FAYDA ve ZARARLARI.....	9
1.4. TARIM TUR ZM FAAL YETLER	10
1.4.1. Konaklama Hizmetleri.....	11
1.4.2. E isel Faaliyetler.....	11

1.4.3. Özel Günler ve etkinlikler.....	11
1.4.4. Do rudan Sairalar.....	12
1.4.5. Çiftlik Dışı Akiviler.....	12
1.5. TARIM TUR ZM N N ÇEVRESEL ETK LER	12

K NC BÖLÜM

EKOLOJİK ÇFTLİKLERDE TARIM TUR ZM (TaTuTa) PROJESİ

2.1. EKOLOJİK ÇFTLİKLERDE TARIM TUR ZM	15
2.1.1. Ekolojik (Tarım) Çiftlikleri.....	16
2.1.2. Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i.....	17
2.1.3. Genç Tur Kurulu ve Yapısı.....	19
2.1.4. TaTuTa Projesi.....	19
2.1.5. TaTuTa Projesinin Amaçları.....	20
2.1.6. TaTuTa Projesinin Önemi ve Hedefleri.....	21
2.1.7. TaTuTa Çiftliklerinin Sağ lı Olanaklar.....	21
2.2. TaTuTa KAPSAMINDA FAAL YET GÖSTEREN ÇFTLİKLER.....	22
2.2.1 Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	22
2.2.2. Ege Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	26
2.2.3. Do u Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	32
2.2.4. ç Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	33
2.2.5. Güneydo u Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	35
2.2.6. Karadeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	35
2.2.7. Marmara Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler.....	40
2.3. ZM R L NDEK TaTuTa KAPSAMINDA YER ALAN ÇFTLİKLER ve ÖZELLİKLER	43
2.3.1. Sevgi Ana Çiftli i.....	43

2.3.2. Adnan Erdoğan Çiftliği.....	45
2.3.3. Fadime Kaplan Zülfikargil Çiftliği.....	46
2.3.4. Mece Evi.....	46
2.3.5. Marmariç Ekolojik Yerleşimi.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZMİR İLİNDE FAAL YET GÖSTEREN TaTuTa ÇİFTLİKLERİNDE BİR ARA TIRMA

3.1. ARA TIRMANIN AMACI ve ÖNEM	50
3.2. ARA TIRMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI.....	51
3.3. ARA TIRMANIN YÖNTEM	51
3.4. ARA TIRMA VERİLERİNİN ANALİZ ve DEĞERLENDİRİLMESİ	53
3.4.1. Çiftlik Sahiplerinin Demografik Özellikleri.....	53
3.4.2. Mülakat Bulguları.....	54
SONUÇ.....	74
KAYNAKÇA.....	79
EK 1: Mülakat Soruları.....	88

TABLolar L STES

Tablo 1: Katılımcılara li kin Demografik Bulgular.....	54
Tablo 2: Katılımcı Çiftliklerin Kurulu Amaçları.....	54
Tablo 3: Ar atırmaya Katılan Çiftliklerin TaTuTa Projesine Katılma Nedenleri.....	55
Tablo 4: Ara tırmaya Katılan Çiftliklerin Sürdürülebilirlik Çalı maları.....	56
Tablo 5: TaTuTa Projesinin Çiftliklere Sa ladı ı Olanakları.....	57
Tablo 6: TaTuTa Projesinin Sosyal,Kültürel ve Psikolojik Etkileri	58
Tablo 7: Bölge Tanıtımına Katkısı.....	59
Tablo 8: Tarım Turizminin Fayda ve Zararları.....	60
Tablo 9: TaTuTa Kapsamında Çiftliklerin Sundukları Hizmetler.....	61
Tablo 10: Ara tırmaya Katılan Çiftlik Sahiplerinin Turizm Bakı Açıları.....	62
Tablo 11: Katılımcıların arım Turizmi le ilgili Önerileri.....	62
Tablo 12: Bu day Derne i ve TaTuTa ile Tanı ma.....	63
Tablo 13: Çiftlik Sahiplerinin TaTuTa Projesinden Beklentileri.....	64
Tablo 14: TaTuTa Projesinin Gönüllü ve Konuklarda Yarattı ı Farkındalık.....	67
Tablo 15: Çiftlik Sahiplerinin TaTuTa Projesine Önerileri.....	68
Tablo 16: Gönüllü ve Konukların Çiftlikteki Faaliyetleri.....	70

EK LER L STES

ekil 1: TaTuTa iftliklerinin Harita Üzerinde Gösterimi (www.tatuta.org).....22

ekil 2: Ara tırmanın A amaları.....53

KISALTMALAR L STES

- ABD** : Amerika Birle ik Devletleri
- TaTuTa** : Ekolojik iftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası
- ECEAT** : Avrupa Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi
- KM** : Kilometre
- WWOOF** : Ekolojik iftliklerde Gönüllü iler
- WTO** : Dünya Turizm Örgütü
- vb.** : ve benzeri
- vd.** : ve di erleri

ÖNSÖZ

Ekolojik tarımla geçinen çiftçi ve ailelerine mali, gönüllü i gücü ve bilgi deste i sa layarak sürdürülebilir ekolojik tarımı desteklemek için olu turulan TaTuTa projesi kapsamında, zmir ilinde projeye üye olmu TaTuTa çiftliklerinin tarım turizm potansiyeli yönünden de erlendirilmesi yapılmı ve projenin amacına ne derece ula ıldı ı ara tırılmı tır.

Ara tırmanın konu seçim sürecinden tamamlanma a amasına kadar güvenini ve deste inin esirgemeyen tez danı manım Doç. Dr. Mehmet Emre GÜLER'e, bu çalı ma için birincil verilerin toplanması amacıyla çiftliklerine kabul edip, görü me yapmayı kabul eden ve samimi olarak tüm sorularımızı yanıtlayan Marmariç Ekolojik Yerle iminden Erkan BU DAY, Adnan Erdo an çiftli inden Adnan ERDO AN, Fadime Kaplan Zülfikargil çiftli inden Fadime ZÜLF KARG L, Sevgi Ana Çiftli inden adan GÜVEN R, mece Evi çiftli inden smail YEN GÜN'e, bilgi payla ımından dolayı bu day derne i yetkililerine ve bugüne kadarki e itim hayatım boyunca beni her konuda destekleyen ve her zaman yanımda olan sevgili aileme akademik bir kariyerin ilk adımı olan bu yüksek lisans tez çalı masının gerçekleştirilme sürecinde, tüm iyi dileklerini benden esirgemeyen arkadaş larıma ve hocalarıma sonsuz te ekkürlerimi sunarım.

Serpil EKERL

G R

Dünya çapında turizm sektörü ele alındığında, ekonomik yönden önemi 20. yüzyılın ortalarından başlayarak anlaşılmalı, 1950'li yıllara kadar kalkınma ve büyüme gibi ekonomik ve küresel nitelikli ara tırmalarda turizm sektörünün göz ardı edildiği görülmektedir. İkinci dünya savaşının sona ermesi ile birlikte, turizm hareketlerinin özellikle bugünün gelişmiş ülkeleri olan batı toplumlarında önem kazanmaya başladığı gözlemlenmektedir.

20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ekonomik, toplumsal, kültürel, çevresel ve psikolojik değişimler sonucu oluşan ihtiyaçlar, turizm üzerinde büyük etkiler yaratmış olup bunun sonucu olarak uluslararası düzeyde yaygın turizm hareketlerini doğurmasına neden olmuştur (Tariñç,2012:59). 21. yüzyıla gelindiğinde ise, en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olan turizm, günümüzde telekomünikasyon ve enformasyondan sonra dünyanın üç temel hizmet sektörlerinden biri haline gelmiştir (Yılmaz,2008:1).

WTO (Dünya Turizm Örgütü) verilerine göre 2020 yılına gelindiğinde uluslararası turizm faaliyetlerine katılan turist sayısının 1,6 milyara ve turizm gelirlerinin ise 2 trilyon dolara ulaşması öngörülmektedir (Çeken,2004:6). Ülkeler sahip oldukları tarihi, kültürel değerler ve doğal varlıklarını turizm amaçlı kullanıma açarak, turizm faaliyetlerini tüm yıla yayarak, turizm gelirlerini artırma çabası içine girmişler ve sahip oldukları değerler doğrultusunda çeşitli alternatif turizm türleri geliştirmişlerdir. Bu doğrultuda alternatif turizm türlerinden birisi de tarım turizmi olmuştur. Gelişen dünya ile beraberinde şehirlerde meydana gelen çevre ve hava kirliliği sonucunda turist profili ve taleplerinin değişmesi, bu turizm türüne olan talebi arttırmıştır. Doğal bilincine sahip, doğal kaynaklara karşı saygılı ve çevre duyarlılığı yüksek olan turistlerin, gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin doğayı her geçen gün olumsuz etkilediği ile ilgili daha çok kaygı duymaları neticesinde, turizm talepleri doğal olan turizm çeşitlerine yönelmiştir. Bu talepler doğrultusunda son dönemlerde Türkiye'nin farklı bölgelerinde tarım turizmi amacı ile ekolojik çiftlikler kurulmuş ve kurulmaya devam etmektedir.

Tarım turizmi, küçük çiftlikler başta olmak üzere, çiftliklere ek gelir sağlamak için, bahçe, tarla, kümes gibi tarımsal üretim alanları ve geleneksel gıda imalat tesisleri gibi faaliyet alanlarını ziyaret etmek, günlük işlerinde görev almak, çiftlik evinde konaklamak, bulunduğu bölgeyi gezmek, eğlenmek, bahçe ve tarla ekip, biçme konusunda ve aynı zamanda mutfakta reçel, turuncu yapımı gibi çeşitli etkinlikler almak, alışveriş yapmak gibi aktiviteleri kapsayan alternatif bir turizm türüdür (Zurnacı,2012:65).

İnsanların kent yaşamının meydana getirdiği olumsuzluklardan uzaklaşmak amacıyla her geçen gün doğaya yönelme arzusu içine girmeleri, bu istemin turizm tercihlerinde büyük değişimler yaratması, turizm etkinliklerinin yürütüleceği alanlara yönelik yeni çalışmalar yapılmasını da gerekli hale getirmiştir. Tarım turizminin gelişmesi ve büyük kitlelere ulaşması için köylerin coğrafi konumu ve kuruluş yeri uygunluğunun var olması, doğal güzelliklerinin yanı sıra, tarihsel, kültürel çekiciliklerin varlığının korunmuş olması ve alt yapı yeterliliği, coğrafi ortama uygun konaklama imkânları, kırsal ve geleneksel üretim biçimlerinin mevcut olması ve turistlere sunumu önem taşımasıyla birlikte yerel halkın da tarım turizmi için gönüllü olması gerekmektedir (Güdücüler,2012:77).

Her bireyde ve bir bütün olarak toplumda ekolojik yaşam bilinci ve doğanın geleceği için duyarlılık oluşturmak; ekolojik dengelerin geri dönüşü mümkün olmayacak hız ve biçimde bozulması gibi sorunlara karşı çözüm yolları üretmek ve çevre ile uyumlu yaşam amacı ile Buğday Derneği kurulmuştur. Buğday Derneği tarafından oluşturulan, ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası, kısaca adıyla TaTuTa projesinin temel amacı, ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü bilgi ve tecrübe desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek, sürdürülebilirliğini sağlamak ve gönüllü yaşamda konuk olarak çiftliği ziyaret eden katılımcıların çiftçi ailelerin evinde geceleme ve aile sofrasını paylaşması, kültürler arası alışverişin sağlanması, bireylerin çevre ve birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin artmasına destek olmaktır. Projeye katılarak, ekolojik tarım yapan çiftliklere misafir olan kişiler farklı bir tatil deneyimi yaşamaktadırlar. Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası (TaTuTa) projesi doğrudan doğruya, Türkiye'nin 7 bölgesinde, 92 çiftlikte alternatif tarım turizmi imkânı sunulmaktadır.

Bu ara tırmada, zmir li sınırları içinde yer alan, be ekolojik çiftlikte uygulanmakta olan TaTuTa projesinin, amacına ne derecede ula tı ı ara tırılmaktadır. Bu do rultuda, ara tırmanın amacı, ekolojik tarım yapan ve turizme açılan ekolojik çiftliklerin TaTuTa deneyimlerini irdelemektir. Bu çalı manın sonucunda elde edilen bulgular ve sonuçlar, konu ile ilgili, ileriki zamanlarda olu turulacak kuramsal çalı malara ve hipotezlerin olu turulmasında yardımcı olabilece i gibi ekolojik çiftlikler, tarım turizmi ve TaTuTa projesi üzerine çalı mak isteyen ö renci ve akademisyenlere kaynak te kil edebilir. Aynı zamanda, tarım turizmi için elveri li topraklara sahip olan ö lkemiz için geni kapsamlı ara tırmalara ı ık tutmayı amaçlamaktadır.

Ara tırmanın ilk bölümünde, tarım turizmi kavramına de inilmi tir. Tarım turizminin tarihsel olarak geli imi ve özellikleri hakkında bilgilere yer verilmi tir. Tarım turizmi modelleri, fayda, faaliyet ve çevresel etkileri anlatılmı tır. ikinci bölümde, ekolojik çiftlikler hakkında bilgilere yer verilmi , TaTuTa projesi açıklanarak, amacı, önemi, hedefleri ve çiftliklere sa ladı ı olanakları anlatılmı devamında ise, Türkiye’de TaTuTa projesine dahil olan çiftlikler hakkında bilgiler aktarılmı tır. Üçüncü bölümde ara tırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve yöntemi belirtilmi zmir ilindeki TaTuTa kapsamında yer alan çiftliklerden bahsedilmi , mülakat soruları yazılarak ara tırmanın sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmi tir. Bulgular ve gözlemler sonucunda elde edilen bilgiler ı ı nda, tarım turizmi kapsamında zmir ilinde faaliyet gösteren TaTuTa çiftliklerinin durumu ile ilgili bir resim ortaya konmu ve de erlendirmelerle projenin sürdürülebilirli i için önerilerde bulunulmu tur.

B R NC BÖLÜM

TARIM TUR ZM

Turizm, insanların birbirinden farklı talep ve ihtiyaçlarını kar ilamaya yönelik çok yönlü bir olgudur. Dünyada meydana gelen ekonomik, teknolojik ve sosyal geli meler, küreselle me, sanayile me ve hızlı nüfus artı ı sonucunda olu an çevre kirlili i, turizm olayına katılmak isteyen tüketicilerin seçimlerinde de i imler ya anmasına neden olmu tur. Artık turistler deniz, kum, güne üçlemesinden ve lüks turizmden uzakla arak, do a ile iç içe olabilece i, do al ve kültürel de erleri yerinde deneyimleyebilece i turizm hareketlerine katılmaktadır. Bu do rultuda, birbirinden farklı turizm çe itleri meydana çıkmı olup, tarım turizmi de bu turizm çe itleri arasında yer almaktadır.

1.1. TARIM TUR ZM KAVRAMI

Uluslararası turizm hareketlerindeki artı a ba lı olarak olu an ek talep, turizm sektörü ile birlikte tarım sektörünün de geli mesini de sa lamı tır. Turizm ve tarım arasındaki etkile im, Türkiye'nin iklim ve co rafi yapısına ba lı olarak son yıllarda tarım turizmi kavramını ön plana çıkarmı tır. ehir ya amından kısa süreli ine de olsa uzakla mak isteyen, kırsal hayata özlem duyan yerli ve yabancı turistlere yönelik, tarım alanlarına zarar vermeden yapılan yeni bir turizm türüdür. Bu turizm türünde turistler do ayla iç içe olup, tarımsal aktivitelere do rudan katılabilirken, tarıma dair yeni bilgiler elde etmektedirler (Çıkın ve di erleri,2009:4).

Tarım turizmi do rudan tarımsal çevreye, tarım ürünlerine ve ürünleri ekip, biçmeye aynı zamanda tarım alanlarındaki konaklamalara ba lı turizm eklidir (Sharpley ve Sharpley,1997:9).

Turistler, gerçeikle tirilen turizm faaliyetlerinin çevreyi olumsuz etti ine dair kaygı duymaya ba lamı lardır. Bu durum, bireylerin turizm hareketlerine katılırken eko turizm, tarım turizmi gibi daha çevre dostu olan turizm türlerine yönelmelerine neden olmaktadır. Aynı zamanda, turistler ziyaret ettikleri destinasyonlarda ya ayan

halkla daha fazla iletişim kurmak ve yöre ekonomisine daha fazla katkıda bulunmayı arzulamaktadırlar (Mason,2004:15).

1.1.1. Tarım Turizmi

Turizm, ülkelere gelir sağlayan önemli bir ekonomik faaliyet olmakla birlikte katılım ekliyle seyahat eden kişilerin farklı talep ve ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinen çok yönlü bir olgudur. Gelimekte olan ülkeler turizmden aldıkları payı arttırmak amacıyla, insanların farklı talep ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik turizm ürünlerini çeşitlendirmeye çalışmaktadırlar. Turizm çeşitlerinden biri olan tarım turizmi ise, tarım alanlarına sahip olan yörelerde gerçekleştirilmektedir. Sahip olduğu özellikler bakımından Türkiye genelinde kolaylıkla gerçekleştirilebilecek bir turizm türüdür.

Tarım turizmi, tarım ve hayvancılık ile ilgili yerleri ziyaret edenlerin veya bölgeleri ziyaret etmek, buralarda yapılan günlük işleri izlemek, üretilen yiyecek ve içeceklerden tatmak, yatacak yer karılında buralarda çalışmak, bölgede düzenlenen etkinlikler ve festivalleri izlemek, gastronomi veya el sanatları kurslarına katılmak gibi birçok aktiviteyi kapsayan bir özel ilgi turizm çeşitidir (Çavuşoğlu,2012:50).

Tarım turizmi faaliyetleri, konukların tarımsal bilgi ve deneyimlerinin geliştirip hoş vakit geçirmelerini sağlamak için çiftçilerin ve arazide çalışanların ekonomik gelirlerini arttırmaktadır. Bir bakımdan tarım turizmi, tarımsal üretim ve ürünler hakkında bahçe ve çiftçi deneyimlerini gelen konuklara sunmayı, öğretmeyi ve birebir bunlarla ilişkilerde bulunmalarını amaçlayan bir turizm faaliyetidir. Tarım turizmi aracılığıyla katılımcılara çiftçilik, balıkçılık, hayvancılık, ormancılık işlerinin nasıl yapıldığını ve süreçlerini öğretmek, ziyaretçilere yeni veya farklı deneyimler kazandırmak ve özel ilgi alanları yaratılmak istenilmektedir (Dinçer ve diğerleri,2011:180).

Agri-turizm ya da agro-turizm olarak da adlandırılan tarım turizmi, tarımsal üretime uygun olan bölgelerde gerçekleştirilen bir turizm türüdür. Bu özelliği ile çiftçilere bir ek gelir kaynağı olmaktadır. Bu doğrultuda tarımsal üretimin turizmle yerden kazandırılması yerine, turizm ile bütünleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Özellikle, geli mekte olan bölgeler için, yeni turizm i letmeleri in ası u runa yok edilen tarım alanlarının yerine, tarımla birlikte turizmin de geli mesini sa layan yeni bir turizm eklidir (Akdu ve Uygur,2009:147).

1.1.2. Tarım Turizminin Tarihsel Geli imi

Tarım turizminin ba langıcı 1800'li yıllara dayanmakta olup bu do rultuda ilk seyahatler ise kentlerde ya ayan insanların, kent ya antısından uzakla mak istemesi, yakınlarını ziyaret etme amacı ile kısa süreli ziyaretlerinden olu maktadır. 1920'li yıllara gelindi inde, otomobilin icadından sonra, insanların kırsal alanlara olan ula ımı daha kolay hale gelmeye ba lamı tır. 1930 ve 1940'lı yıllarda ise ya anımı olan Büyük Buhran ve kinci Dünya Sava ı kırsal bölgelere olan ilginin artmasına neden olmu tur. 1960 ve 1970'lerde at binicili i, çiftlik hayvanı beslemek popülarite kazanımı ve 1980 ve 1990'lı yıllara gelindi inde ise, çiftlik tatili, yatak, kahvaltı ve geceleme olarak ticari çiftlik turlarının çekicili inin her geçen gün arttı ı gözlemlenmi tir (Civelek,2013:70).

1983 yılında Yunanistan'ın Petra Köyünde kurulan tarım turizmi kooperatifi ise, kadın erkek "E itlik Bakanlığı ı" liderli inde "Kadın Agro-Turizm Kooperatifi" adı ile kurulmu olup, kooperatifin amacı, e itim almamı ve maddi açıdan sıkıntı ya ayan kadınların, kendi yöresel kültürlerini, gelenek ve göreneklerini tanıtmak olmu tur (Türkben ve di erleri,2012:48).

1992 senesine gelindi inde, ülkelerin Rio kentinde toplanarak gerçekle tirdikleri "Rio-Gündem 21" isimli uluslararası toplantısında, ülkelerin ulusal kalkınma plan ve hedeflerine uygun politikalara i lerlik kazandırılması kararları alınımı olup bu alınan kararlardan birisi de kırsal turizmin ve tarım turizminin geli tirilmesi yönünde olmu tur. Bu do rultu da; "kırsal alandaki yoksul nüfusu marjinal toprakları kullanma zorunlulu undan uzakla tırmak için; kırsal sanayi ve dokuma sanayi, balıkçılık, kırsal turizm gibi tarım dı ı istihdam alanlarının olu turulması" öngörölmü tür (Gümü ,2015:26).

Son yıllarda, Dünyada ve Türkiye'de gerçekle en turizm hareketlerindeki de i ime ba lı olarak tarım turizmi, turizm arzı içinde yerini almı tır. Turizm ve tarım arasındaki sinerji, Türkiye'nin co rafi ve iklim yapısı ve toprak zenginli ine

ba lı olarak son zamanlarda tarım turizminde artı ı sa lamı tır. nşanlar sıkıldıkları ehir ya amından uzakla arak, seçmi oldukları çiftliklerle konuk olabilmekte ve gönüllü olarak tarım i lerinde çalı maktadır. Özellikle Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne inin 2003 yılında hayata geçirdi i Tarım Turizm Bilgi ve Tecrübe Takası (TaTuTa) projesi ile ülke genelinde, tarım turizmi kapsamında hizmetler verilmektedir.

1.1.3. Tarım Turizminin Amacı

Tarım turizminin amacı, tarımsal üretim ve ürünler hakkında ba , bahçe ve çiftçi deneyimlerini ziyaretçilerine sunmak ve bilgi payla ımının gerçekleştirilmesini sa lamaktır. Tarım turizmi, tarım i letmeleri açısından önceli i gelir sa lamak olsa da çok çe itli amaçlar do rultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu amaçlar ise (Gümü :2015,30);

- Tarım üreticisinin ilgi alanın da tarım turizminin var olması veya hobi olarak yapılması,
- Tarımın ve tarım i letmelerinin sürdürülebilirli inin sa lanması,
- Tarım sektöründe, istihdam imkânı sunması,
- Turizm sektörü gelirlerinin tüm yıla yayılması,
- Toplumsal hizmet, olarak sıralanabilir.

Ba ka bir ara tırmaya göre, tarım turizminin amaçları u ekilde özetlenebilir (Selvi ve Demirer,2012:190):

- Ekolojik tarım yapan aile ve i letmelere ek gelir sa lanması,
- gücü ihtiyacını kar ılaması,
- Ekolojik üretim konusunda kar ılıklı bilgi ve deneyim takasının olu turulması,
- Kültürlerarası alı veri in sa lanmasına katkıda bulunması,
- Üretici ve tüketici arasındaki ili kilerin effafla ması sa laması,
- Ekolojik ya am ve kar ılıklı sorumluluklar hususunda ortak bilincin geli tirilerek güçlenmesine katkılar sa lamasıdır.

Tarım turizminin amacı temel olarak, çiftliklere ek gelir sa lamak, tarımsal üretim alanları ile küçük ölçekli ve geleneksel gıda i leme tesisleri gibi faaliyet

alanlarını görmek, günlük i lerinde çalı mak, çiftlik evinde yerli ve yabancı konukların, günübirlik ya da konaklamalı olarak veya gönüllü olarak ziyaret etmek, sunulan mal hizmetlerden yararlanıp, e lenmek ve alı veri yapmak, çiftli in bulundu u bölgeyi gezmek ve yöre halkı ile kayna mak, yeni dostlukların kurulması, çe itli faaliyetleri kapsayan tarım ile ilgili konularda e itimler almak ekinde sıralanabilir (Zurnacı,2012:65). Tarım turizmi, kırsal turizmin bir alt kolu niteli indedir.

1.2. TARIM TUR ZM MODELLER

Tarım turizmi modelleri, ek i letme modeli, tümleyici i letme modeli ve tam i letme modeli olarak üç farklı modelden olu maktadır.

1.2.1. Ek i letme Modeli

Ek i letme modeli, turizm faaliyetleri içerisinde çiftliklerin çok az oranda yer almasıdır. Örne in, bir hayvancılık i letmesi, hayvansal üretim hakkında ki ileri bilgilendirmek amacıyla ay içerisinde birkaç kez okul grubu ziyaretlerine açılabilir. Ek i leme modelinde, i letmeler, i letmelerinde konuk olarak çiftçi a ırlayabilmektedir (Bozkurt ve Su Eröz,2015:5).

1.2.2.Tümleyici i letme Modeli

Tümleyici i letme modeli, çiftliklerin gelirlerinin yarısı veya büyük bir bölümünün tarım turizmi faaliyetlerinden sa landı ı i letme modelidir. Örne in, portakal yeti tiricisi üretmi oldu u portakalların yarısını komisyoncuya satarken kalan di er yarısını tarım turizmi kapsamında do rudan çiftlikte (satı , kendin topla, a aç kiralama) veya çiftlik dı nda bulunan pazar yerlerinde satı a çıkarıyorsa bu i letme tarım turizmini tümleyici i letme modelinde gerçe klerle tirmektedir (Zurnacı,2012:66).

1.2.3. Tam İletme Modeli

Tam iletme modeli, çiftli in bütünüyle tarım turizmi kapsamında faaliyette bulunmasıdır. Örne in, günübirlik veya hafta sonları gerçekleştirilen turlar için çiftlikte üretilen olan sütlerden yo urt, peynir ve lor yapmak için bir mandıra açmak, konaklama iletme gibi faaliyetlerde bulunmasıdır. Bu tür iletmelerde tam iletme modeli tarım turizmini olu turmaktadır (Bozkurt ve Su Eröz,2015:5).

1.3. TARIM TURİZMİNİN FAYDA ve ZARARLARI

Tarım turizmi gerçekleştirilen yöreye ve o yöre halkına oldu u gibi ülke turizmine de büyük faydalar sağlamaktadır. Tarım turizminin, faydaları u ekilde sıralanabilir (Yavuz ve Yavuzaslano lu,2012:31);

- Biyolojik çe itlili in korunmasında önemli rol oynamaktadır,
- Yerel halkın refahının gözetilmesi, yerli ve yabancı turistlerin ve yerel halkın bilinçlendirilmesi sağ lanmaktadır,
- Küçük ölçekli iletmeler ile küçük turist gruplarına hizmet vermektedir,
- Turistlerin ve yerel halkın turizm endüstrisi hakkında sorumlu hareket etmelerini sağlamaktadır,
- Geri dönüşü olmayan kaynakların en düşük düzeyde tüketilmesini sağlamaktadır,
- Turizm yönetimine yerel düzeyde katılımın önemsemektedir,
- fırsatlarının ve mülkiyetin yerel halk lehinde gelişmesi gözetilmektedir.

Tarım turizminin, turizm açısından faydaları ise (Artuner ve diğerleri,2013:3);

- Tarım turizmine katılan kişilere, farklı bir turizm ürünü ve hizmetin sunulmasını sağlar,
- Kırsal bölgelere olan ziyaretçi sayısında artışlar meydana gelir. Bu doğrultuda da bölgelerin tanıtılması sağ lanır,
- Kırsal bölgelerde turizmi dört mevsime yaymayı sağlar,
- Döviz girdisi sağlar.

Yukarıda sayılan hem üretici hem de tüketici yönlü faydalar sadece turizm gelirleri ya da turizm bağlamında faydalar değil aynı zamanda tarımsal ve bireysel

olarak gelişimin ve yeni deneyler öğrenme ve bireysel etkilim faydalarının yanında çiftliklere ve çiftlikte bulunan yerdeki, bölge halkına ekonomik katkılar da sağlamaktadır.

Ancak bazı gruplar, turizme açılan alanların artmasını tehlikeli görerek, ekolojik tarım alanlarının bozulacağını endişesini taşımaktadırlar. Tarım turizmi zararları, tarım turizmi faaliyetleri dolayısıyla da gerçekte tirilen rekreasyon faaliyetleri (trekking, kamping, piknik, da bisikleti sürmeleri gibi) de bazı canlı türlerine zarar verdiği gibi dikkatsizlik sonucunda orman yangınlarına da neden olabilmektedir. Tarım turizminin geliştiği bölgelerde, tarım amaçlı kullanılan arazi ile diğer menkul kıymet fiyatlarında spekülasyon artımları olabilmekte ve çiftçinin araziyi tarım amaçlı kullanmak yerine, boş bırakarak toprak rantı beklemeye yöneltmektedir (Çıkmış ve diğerleri,2009:7).

Türkiye’de turizm ve çevre denildiğinde akla ilk gelenler, denizlerin kirlenmesi, kıyıların betonlaşması gibi doğal dengenin bozulmasına yol açan olumsuz etkiler olmaktadır. Halbuki tarım turizminde, konaklama tesislerinin çoğu zaten kendiliğinden vardır (eskimevler aslına uygun restore edilir), ailelere ya da küçük gruplara hizmet verildiği için kirliliğe yol açmamaktadır. Bu nedenle ülkemizde çevreye en uyumlu turizm türlerinden biri de tarım turizmidir (Soykan:2003:7).

Tarım turizmi çevreye zararlı değildir ve bu nedenle genelde sürdürülebilir olarak değerlendirilir. Hem çevreci örgütler hem de dünya bankası tarafından doğa için olumlu bir gelişme olarak önerilir ve desteklenir (Gössling ve diğerleri,2002:199-200).

1.4. TARIM TURİZM FAALİYETLERİ

Tarım turizmi, insanların farklı beklentilerine yanıt verebilecek faaliyetlerden oluşmaktadır. Bu faaliyetleri, ziyaretçilerin çiftlik evinde ya da bahçede ziyaretçiler için yapılmış bungalov evlerde konaklaması, çeşitli atölye çalışmaları, çiftlik yolları, çiftlik müzeleri, parklar, çiftlik açılı günleri gibi özel günler ve etkinlikler, editel faaliyetler, doğrudan satışlar ve rehber eşliğinde doğa yürüyüşleri gibi çiftlik dışı aktiviteler başlıkları altında incelenebilir.

1.4.1. Konaklama Hizmetleri

Konaklamalar, günü birlik, hafta sonu ve bir haftadan fazla süreli olarak gerçekleştirilmektedir. Çiftlik faaliyetlerine gönüllü olarak katılmak ya da konuk olarak gezip görmek için seyahatler gerçekleştirilmektedir. Çiftlikte gönüllü olarak kalan kişilerin, çalı ma kar ılı nda konaklama ve yemek ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmaktadır. Konuk olarak çiftliklerde konaklama ise, ald ı ı hizmetlerle ilgili mali deste i aracısız olarak çiftlik sahibine sunmakla mümkün olabilmektedir.

1.4.2. E itsel Faaliyetler

Tarım turizminin gerçekleştirildi i çiftliklere ve çiftliklerde gerçekleştirilen e itsel faaliyetler u ekilde sıralanabilir (Zurnacı,2012:66);

- Organize Turlar; okul grupları, tur grupları ve büyük gruplardan oluşmaktadır ve tarımsal ya am ile ilgili genel bilgilendirme amacı ta ıyabilmektedir.
- Tarımsal E itim Programları; yeti tiricilik, ekim, dikim, bakım, gübreleme, ilaçlama ve teknik e itim turlarını kapsamaktadır.
- Do a E itimi Programları; do al ya am, kırsal ya am, bitkiler, hayvanlar gibi konuları kapsamaktadır.
- Demonstrasyonlar; ürün tanıtım programları, peynir yapımı, reçel yapımı, bal i leme, arap, bira yapımı ve el sanatlarıdır.
- Egzotik-Kültürel-Sportif Turlar ise; tarım tarihi, tarihi çiftlik ve binalar, egzotik hayvanlar, hayvan e itimi ve binicilik yer almaktadır.

1.4.3. Özel Günler ve enlikler

Tarımsal turizm kapsamında, enlikler yapılması, çiftçi pazarları kurulması, yerel halkın canlandırılması açısından her geçen gün önem kazanan yöntemlerden biri olmaktadır. Festivaller gerçekleştirilerek ev sahibi olan yöreler için bu tür organizasyonlar sayesinde bölgenin tanıtımı yapılmakta ve tüketicilerin alı veri yapmak amacıyla festivallerin bulundu u alanlara gelmeleri sonucu maddi kazançların elde edilmesine katkıda bulunmaktadır (Gündüz,2004:42).

Özel günler ve enlikler; hasat günleri enlikleri, ürün festivalleri, kermesler, halk oyunları enlikleri, özel günler ve tatil kutlamaları ekinde görülebilmektedir.

1.4.4. Do rudan Satı lar

Tarım çiftliklerinde, ürettikleri ürünleri aracı olmaksızın tüketicilere satı nı yapan çiftçiler, konuklarını yeni bir da ıtım kanalı olarak ve ayrıca tanıtım elçisi olarak kullanmaktadır.

Do rudan satı lar, taze veya i lenmi gıda, un, kırma, ezme, tarhana, marmelat, tur u, konserve, bal, pekmez, reçel, kurabiye, tatlı, arap, kuru veya tütsülenmi gıda, baharatlar, mum, el i lemeleri, a aç i lemeleri ve di er hediyelik e yaların satı larından olu makta olup, bu satı lar do rudan çiftçi tarafından gerçekte tirilmektedir (Zurnacı,2012:66).

- Çiftlik içi satı lar; çiftlik içinde yapılan ürünlerin satı ları, kendin topla satı ları, a aç ve parsel kirala satı larıdır.
- Çiftlik dı ı satı lar ise; yol kenarı tezgahları, tarımsal ve kırsal el i leri, hediyelik e ya dükkanları, enlik ve fuarlar, çiftçi pazar yerlerinden olu maktadır.

1.4.5. Çiftlik Dı ı Aktiviteler

Ki ilerin tarım turizmine katılma nedenlerinin ba ında, kent hayatından uzakla ıp, do a ile iç içe olma iste i yer almaktadır. Bu do rultuda, tarım turizmi kapsamında seyahat eden yerli ve yabancı turistlere, çiftlik dı ında çe itli aktiviteler düzenlenmektedir. Sunulan bu aktiviteler, ata binme, kayak yapma, ku gözlemcili i, do a yürüyü leri, yaban hayatı izleme ve foto raflamak, piknik yapma, bisiklet turları, off-road araç kullanmak gibi faaliyetler olarak sıralanabilir. Bu faaliyetler yörenin do al yapısına göre ve ziyaretçilerin taleplerine göre olu makta ve ekillenmektedir.

1.5. TARIM TUR ZM N N ÇEVRESEL ETK LER

Turizmde, son yıllarda artan talepler kar ısında kendine özgü özellikleri, çekicilikleri olan destinasyonların sahip oldukları do al zenginliklerin tahribata

u ratılmadan sürdürülebilir kullanımın sa lanması, bu de erlerin korunması, geli tirilmesi ve bununla birlikte yöre halkının turizm etkinliklerine katılımını sa layan bir turizm anlayı mın geli tirilmesi önem ta ımaktadır.

Sürdürülebilirlik, süreklilik temeline dayanmakta olup herhangi bir ey sürdürülebilir ise, yapısında süreklilik ta ıyor anlamına gelmektedir. Sürdürülebilir bir yapı içinde kaynaklar sürekli olarak de erlendirilmeli ve bu de erlendirme çerçevesinde, koruma bilinciyle koruma sa lanmalıdır (Karaman,1996:102).

Sürdürülebilir tarım ise, tarımsal üretim sırasında olabilecek çevre kirlili i topra ın bozulması gibi olumsuzluklara kar ı yeterli ve kaliteli gıda maddesinin uygun maliyetlerde üretimi, tarım yapılan arazinin, çiftçilerin, çevrenin ve do al tarım kaynaklarının korunmasını geli tirecek sistem ve uygulamaları kapsamaktadır. Tarımın verimlili i korunurken di er yandan do aya verilecek olası zarar minimuma indirilerek, kısa ve uzun vade de ekonomiyi canlı tutmak ve tarımla u ra anların refah düzeyini yükseltmektir. Sürdürülebilir tarım aynı zamanda turizm sektörü ile birlikte anılmaktadır. Sürdürülebilir tarımda ki amaç, tarım nedeniyle meydana gelen ek maliyet ya da verim kaybının neden oldu u ekonomik sorunların çözümüdür (Peziko lu,2012:84).

Tarım turizmi yapılan bölgede, turizm faaliyetleri sonucunda fiziksel çevresinde tahribata yol açma riski de göz önüne alınmalı ve kendi sürdürülebilirli ini de tehlikeye sokmaması sa lanmalıdır.

Tarım turizmi, farklı birçok özelli inden ötürü, turizm türleri içerisinde do a ile en uyumlu olan turizm türlerinden biridir. Az enerji ve su kullanımı bulunmaktadır. Konaklamanın kırsal yerlerde ve bölgenin do al yapısına uygun yapılmı olan evlerinde gerçekleştirilmesi, betonla ma ve arazi tüketimi gibi çevre sorunlarını ortadan kaldırmanın yanı sıra biyolojik çe itlili in korunmasına yardımcı olarak yılın her ayında gerçekleştirilebilir tarım turizmi faaliyetleri, mevsimsel yo unla maya neden olmadı ından dolayı, turistik baskının da yok olmasını sa lamaktadır (Kadanalı ve Yazgan,2012:99). Tarım turizmi bu ba lamda, turistlerin ve yöre halkının, turizm konusunda sorumlu bir ekilde hareket etmesini sa lamaktadır.

Tarım turizmi, kırsal kesimde sa layaca ı sosyal de i mle ve yerel halka sa layaca ı istihdam sayesinde köyden kente gerçekle en göç sorunu çözümüne

katkı sa layacak olup, genç nüfusun sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını giderebilmesine ve bölge halkının ekonomik açıdan kalkınmasını neden olacaktır (Peziko lu,2012:89).

K NC BÖLÜM

EKOLOJİK ÇİFTLİKLERDE TARIM TURİZMİ (TaTuTa)

PROJESİ

Ekolojik çiftlik, doğaya zarar vermeden, geri dönüşümün mümkün olduğu, su ve enerji kaynaklarının bilinçli kullanıldığı, ekolojik yaşam felsefesinin tüm öğelerinin barındırarak tarım yapmayı amaçlayan çiftliklerdir. Ekolojik tarım ise, sentetik içerikli gübre, tarım ilaçları, sebze ve bitkilerin büyümesini düzenleyen katkıları ve hayvan yem katkılarını kullanımını büyük ölçüde ya da tamamıyla yasaklayan, doğal bir üretim eklidir. Bu doğrultuda, ekolojik tarım sistemleri toprağı zenginleştirmek ve toprağın verimliliğini devam ettirmek, bitki besin maddelerini sağlamak, zararlı böcek, yabancı ot ve hastalıkları kontrol altına almak için ürün münavebesi, bitki atıkları, hayvan gübresi, baklagiller, yeşil gübreleme, çiftlik artıkları ve biyolojik zararlı kontrolü, uygulamalarını kapsamaktadır (Demiryürek,2011:28).

Son yıllarda şehir hayatından kısa bir süre de olsa uzaklaşmak isteyen, kırsal hayata özlem duyan, doğal yiyeceklerle beslenmek ve yedikleri yiyeceklerin nasıl yetiştirildiğini öğrenmek isteyen yerli ve yabancı turistlerin talepleri göz önüne alınarak oluşturulan tarım turizmi, ekolojik çiftliklerde gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda meydana getirilen, TaTuTa projesi, projeye üye olan ekolojik çiftliklerin gönüllü ve konuk olarak ziyaretlerini tasarlayarak, ekolojik tarım yapan çiftçiyi maddi ve manevi anlamda desteklemeyi amaç edinmiştir.

2.1. EKOLOJİK ÇİFTLİKLERDE TARIM TURİZMİ

Doğal turizminin diğer bir türü olan, ekolojik çiftliklerde tarım turizmi, ziyaretçilerin eğitilmesi anlayışı ile doğal alanların değerlendirilmesi ve muhafaza edilmesi aynı zamanda ekolojinin, sosyal ve kültürel değerlerin korunmasını sağlayan, yerel ekonomiyi geliştiren bir turizm türüdür (George ve Rilla.2005:4).

Temelinde tarımsal i lerin yatt ı tarım turizmi, gerek çiftliklere gelen ziyaretçilerin kalabilecekleri konaklama yerlerine gerekse tarım ve hayvancılı ın nasıl yapıldı ını deneyimleme olana ı sa layan bir giri imcilik eklidir. Tarım turizmi, faaliyet halinde olan ekolojik çiftlikler için yerli ve yabancı ziyaretçileri çiftli e çekmek amacıyla olu turulan bir uygulama olmanın yanı sıra ziyaretçilerin tatil amaçlarına uygun olarak geli tirdi i çe itli aktivitelerinden olu maktadır (Alkan, 2014:32).

Ekolojik çiftliklerde tarım turizmi, Avrupa'da 100 yıldan fazla zamandır örgütlü bir endüstri e klinde geli me göstermesine ve 2. Dünya Sava ından sonra hızlı bir ekilde büyümesine kar ın, Türkiye'de son birkaç yıldır tanınmaya ba layan bir turizm türüdür (Yılmaz,2008:130).

2.1.1. Ekolojik (Tarım) Çiftlikleri

Ekolojik tarım, ekolojik sistemde yanlı uygulamalar neticesinde yok olmak üzere olan do al dengeyi yeniden kurmayı amaçlayarak, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermekte olup, esas olarak sentetik kimyasal tarım ilaçları, hormonlar ve mineral gübrelerin kullanımı yasaklamasının yanında, organik ve ye il gübreleme, topra ın muhafazası, bitkinin direncini arttırma, nöbetle e ekim, do al dü manlardan faydalanmayı tavsiye eden, bütün bu olanakların kapalı bir sistemde olu turulmasını öneren, alternatif bir üretim ekli olarak ortaya konmaktadır (Merdan,2014:6).

Ekolojik çiftlik ise, do aya zarar vermeden, geri dönü ümün sa landı ı, ekolojik ya am felsefesinin tüm ö elerini barındırarak tarım yapan bir çiftlik tipidir. Tarım turizmi kapsamında, ekolojik tarım yapan çiftlikler aynı zaman da tatil çiftlikleri olarak da anılmaktadır. Çiftlikte belirli bir süre ya amak ya da sadece günübirlik ziyaretler gerçekleştirerek çiftlik ya amını deneyimlemek isteyen misafirlerine konaklama ve yeme içme olanakları ile çe itli açık hava etkinliklerine de katılma imkânı sunmanın yanında asıl i i tarım ve hayvancılık olan çiftlik i letmeleridir. Çiftliklerde sunulan ürünler, çiftlik evi gibi konaklama imkanı yanı sıra, meyve ve sebzeleri topra a ekme ve toplama, i leme, ürünlerden reçel yapımı, ya ve sabun yapımı, yöresel el sanatları, yöresel ürün yapımı, çiftlik hayvanlarının bakımı gibi çiftlik etkinlikleri ile çiftli in bulundu u bölgenin do al ve kültürel

özelliklerine ba lı olarak anıt veya müze yerlerinin ziyaretleri, do a ve tarım hakkında bilgi takası, yaban hayatını gözlemleme, rehber e li inde da ve do a yürüyü leri ve piknik yapmak gibi açık hava etkinliklerinden olu maktadır (Yılmaz,2008:76-77).

Ekolojik çiftlik turizmi, ziyaretçilere e lenceli bir deneyim sa larken, ana amacı do al alanların korunması, ev sahibi için gelir yaratma, çevresel e itim, yerel i birli inin olu masını sa lamaktır (Ross ve Wall,1999:125).

Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne inin 2003 yılında hayata geçirdi i Tarım Turizmi Bilgi ve Tecrübe Takası (TaTuTa) projesi ile ülke genelinde 7 bölgede, 92 ekolojik çiftlikte, tarım turizmi hizmeti verilmeye ba lanmı tır.

2.1.2. Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i

Derne in ilk adımı, 1990 yılında Bodrum da yer alan pazarda, Victor Ananias'ın köylülerden aldı ı pirinç, zeytinya ı, adaçayı, kekik, deniz tuzunun satıldı ı bir tezgahda atılmı olup, do al ya amla uyumlu ve ekolojik bütünlü e saygılı bir toplum hayali ile kurulmu tur. Derne in kurucusu ve yönetim kurulu ba kanı, Victor Ananias'tır. Derne in devam ettirilen çalı maları ise 12 A ustos 2002 tarihinde Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i çatısı altında kurumsalla mı tır. Derne in amacı, her bireyde ve bir bütün olarak toplumda ekolojik ya am bilinci ve do anın sürdürülebilirli i için duyarlılık olu turmak; ekolojik dengelerin geri dönü ünün mümkün olmayacak hız ve biçimde bozulması neticesi de ortaya çıkacak meselelere kar ı çözüm yolları üretmek ve çevre ile uyumlu hayatı desteklemektir (www.bugday.org).

Çiftlikler, sene içerisinde ekecekleri ürünleri, tohum çe itlili inin artırılması ve tarımsal bilgi deste i bakımından derne e bildirmektedirler (ahin ve di erleri,2014:241).

Derne in merkezi, stanbul'da bulunmaktadır ve TaTuTa, Bu day Derne i'nin tescilli markası ve özgün model projesidir. Bu day Derne i'nin, Türkiye örgütü ve tam üyesi oldu u ECEAT (European Center forEco- Agro Tourism / Avrupa Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi) ve WWOOF (Willing Workers on Organic Farms /

Ekolojik Çiftliklerde Gönüllü (çiftçiler) örgütleriyle iş birliği yapılarak yurt dışı tanıtım desteği sağlanmaktadır (www.bugday.org).

Bu day derneğinin üyesi olduğu, Türkiye’de Ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi ve tecrübe takası amacıyla gerçekleştirilen, TaTuTa projesinin yurt dışı faaliyetleri ECEAT organizasyonu (European Center for Eco-Agro Tourism/Avrupa Ekolojik Tarım Turizmi Merkezi), kırsal bölgeleri ve organik tarımı önemseyen, sürdürülebilir turizm alanında önde gelen Avrupa organizasyonudur. Küçük ölçekli konaklama ve turistik hizmetler konusunda Avrupa’nın dört bir yanındaki bir faaliyet olup, sürdürülebilirliği ön planda tutarak, kaliteli turistik hizmetler sunmakta ve yerel topluluklara katkılar gerçekleştirilmekte ve çevrenin korunmasını sağlamaktadır. ECEAT her sene 20 Avrupa ülkesindeki yerel ekonomilerin yararlanması amacıyla kırsal bölgelerde ortalama 500.000 gece konaklama sağlayan ve bilinçli turistleri tatmin eden seyahatler gerçekleştirilmektedir (www.eceat.org).

Bu day derneği, 2003 yılından günümüze TaTuTa projesiyle WWOOF Türkiye organizasyonunu yürütmektedir. WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms/Organik Çiftliklerde Dünya Çapında Fırsatlar), 1971 yılında İngiltere’de başlayan, parasal alıverişi olmayan, kültürel ve edinsel deneyimleri desteklemek için gönüllüleri organik çiftliklere ve üreticilere bağlayan ve bu doğrultuda sürdürülebilir ve küresel bir topluluk oluşturmayı amaç edinen, dünya çapında bir harekettir. Wwoofer olarak adlandırılan gönüllüler, ev sahibinin yanında yaşayarak, günlük işlerle uğraşarak, çiftçiliği deneyimlemektedir. WWOOF, ülkeye göre düzenlenmektedir, ülkeler kendi WWOOF organizasyonunu kurmuş ve katılım artlarını düzenlemektedirler (wwoof.net).

Bu day Derneği, ECEAT ve WWOOF organizasyonları ile iş birliği gerçekleştirilerek TaTuTa projesinin yurt dışı tanıtımının yapılmasını sağlamaktadır.

2.1.3. Genç Tur Kurulu ve Yapısı

1959 senesinde kurulmuş olan Gönüllü Hizmetler Derneğinin, turizm faaliyetlerine katılmak isteyen öğrenci ve gençlerin bilet satın alma sürecinde karşılaştıkları sıkıntılara çözüm bulmak, ticari ve hukuki gerekliliklerin

sa lanması amacıyla, gençlik kurulu u olan Genç Tur, 1979 senesinde kurulmu tur. Turizm Bakanlı ından B grubu i letme belgesini de alan Genç Tur, seyahat acentesi olarak faaliyetlerde bulunmaya ba lamı tır. Gençlere farklı kültürleri tanıma fırsatı sunan Genç Tur, 1980 senesinden sonra turizm faaliyet alanlarının geni letilmek istenilmesiyle, A grubu i letme belgesi alarak tüm turizm faaliyetlerini gerçekle tirmek için yetkili bir seyahat acentesi olmu tur (Sanul,2012:94). TaTuTa çiftliklerine rezervasyonlar 2007 senesinden bu yana Genç Tur tarafından da gerçekle tirilmektedir.

2.1.4. TaTuTa Projesi

Tarım, Turizm, Takas sözcüklerinin ilk hecelerinden olu an TaTuTa projesinin adı; Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takasıdır. Proje devamında kendi sürdürülebilirli ini sa lasa da kurulu a amasında, altyapının kurulması için fon kullanmı tır. Bu fonlar, Birle mi Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Küresel Çevre Fonu (GEF), Küçük Destek Programı (SGP) fonları olmu tur. Proje 12 A ustos 2012 tarihinde Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme derne inin deste i ile 2003 yılından itibaren Türkiye’ de uygulanmaya ba lanan bir projedir. Proje ziyaretçi koordinasyon orta ı ise, GENÇTUR’ dur. Gönüllü bilgi ve tecrübe takası olarak, TaTuTa sistemi iki yönlü i lemektedir. Ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ve tarım i letmeleri, tarım konusunda bilgi sahibi, deneyimi olan veya tarımla ilgili olan ki ileri arazide bir araya getirerek bilgi ve tecrübe takası sa lamaktadır. Ekolojik tarımın teknik, pazarlama, sosyal, çevresel boyutlarında bilgi ve ilgi sahibi olan ki iler gerçekle tirdikleri bu ziyaretlerde bilgi, deneyim veya i güçlerini payla ırken, onların yiyecek içecek, konaklama ve tüm günlük ihtiyaçları çiftlik sahibi tarafından kar ılanmaktadır. Ayrıca, gönüllüler buldukları bölgede sosyal bir kayna ma sa layarak yereldeki gerçek deneyime dayalı bilgilere ula abilmektedir (www.bugday.org).

Özellikle yurt dı ından gelen yabancı turistler, konaklama yaptıkları çiftliklerde Türk kültürünü, Anadolu misafirperverli ini ve Türk yemeklerini olabilecek en iyi ekilde tanıma ansı bulmaktadırlar.

Son 50 seneye bakıldı ında endüstrile mi ülkelerde ekonomik, politik ve sosyal alanlarda ya anan geli meler neticesinde kırsal alanlarda yapısal de i iklikler

meydana gelmiştir. Ya anan bu yapısal değişimlerin neticesinde kırsal alanlarda ekonomik yapı da değişim göstermiş ve kırsal alanların ekonomik açıdan kalkınması için farklı modeller geliştirilmiştir. Bu amaçla, günümüzde çiftlik turizmi önem kazanmakta olup tarımsal çeşitlendirmenin ve yerel kalkınmanın tamamlayıcı bir kolu olarak gözlemlenmektedir (Gössling ve Mattsson,2002:17).

TaTuTa projesine katılım, gönüllü ve konuk olarak gerçekleştirilmektedir. Gönüllü katılımda, katılımcılar bilgileri, gücü, bilgi ve tecrübelerini içeren her türlü desteği gönüllü olarak TaTuTa projesine kayıtlı çiftliğe sağlayarak buralarda konaklama, yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Konuk olarak katılım da ise, çiftlikte çalışmaya zorunluluğu bulunmadan konaklama ve alınan hizmetler karşılığında, belirlenmiş bir ücreti çiftlik sahibine vermek gerekmektedir (Gönülsüz,2015:25).

TaTuTa projesine dahil olmak isteyen çiftlikler ise, öncelikle Buğday Derneğine başvurular yaparak belirli denetimlerden geçmekte ve uygunluğuna sağlanmasından sonra gerekli eğitimler ve ziyaretçi kabul zamanları ile ilgili takvim hazırlanmaktadır. Bu sayede çiftçilerin hem tarım hem de turizm yönünde olarak eğitimleri de sağlanabilmektedir.

2.1.5. TaTuTa Projesinin Amaçları

TaTuTa projesinin temel amacı, ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü bilgileri, gücü ve bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek, sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Aynı zamanda gönüllü ya da konuk olarak çiftliği ziyaret eden katılımcıların çiftçi ailelerin evinde geceleme ve aile sofrasını paylaşması, kültürler arası alışverişini sağlaması, bireylerin çevre ve birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin artmasına destek olmak amaçlanmıştır. Buğday Derneğinin açıklamasına göre, “yaşamını sürdürürken diğer yaşamla uyum içerisinde ve ekolojik bütüne saygılı bir toplum” vizyonu oluşturmak için ortaya çıkardığı, geleneksel süreçteki üretimlerin korunması, sürdürülmesi, çevre ve insan sağlığına zarar vermeyen sürdürülebilir tarım yöntemlerinin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır (Buğday Derneği Faaliyet Raporu:14).

2.1.6. TaTuTa Projesinin Önemi ve Hedefleri

TaTuTa Projesinin önemi ve hedefleri aşağıda sıralanmaktadır (www.bugday.org);

- Doğanın geleceği için, ekolojik yaşam hareketi içerisinde yer alan gruplar ve bireyler arasındaki iletişimin güçlenmesi,
- Ekolojik tarım üretiminin en başta kırsalda yaşayan halk için, doğal dengelerle dost, devamlı bir yaşam kaynak oluşturma yönünde başarılı örneklerin ortaya konması,
- Kentlerde yaşayan insanların ekolojik çiftliklerdeki yaşamı deneyimleyerek, ekolojik yaşam ile ilgili sorumluluklarını içselleştirmesi ve bu doğrultuda günlük yaşamında da uygulamasını sağlamak,
- Ekolojik üretim için, yöntem, deneyim ve bilgi takasını gerçekleştirmek,
- Toprak, hava, su kalitesinin, biyolojik çeşitliliğin, iklimlerin ve diğer doğal döngülerin, doğaya dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesi yoluyla, başarılı bir şekilde sürdürülmesine katkıda bulunmak

2.1.7. TaTuTa Çiftliklerinin Sağladığı Olanaklar

Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan 92 tane, TaTuTa projesine dahil olan, ekolojik çiftliklere konuk yada gönüllü olarak giderek, çiftliklerde konaklamak mümkündür. Gönüllü ve konuk olarak çiftliği ziyaret eden misafirlere, konaklama, kahvaltı, öğle ve akşam yemekleri, sosyal ve kültürel aktivitelere katılma, internet bağlantısı ve perma-kültür hakkında eğitimler, ifalılı bitkiler atölyesi, doğaya yapı atölyesi, doğaya gözlemi, çocuk kampları ve zeytinyağı yapımından, doğal sabun ve deterjan yapımı gibi birçok kurs da gerçekleştirilmekte olup, organik tarım hakkında bilgilenmek isteyen, kırsal hayatı öğrenmek isteyenler için doğaya insanlarla kaynaşma, yeni dostlukların kazanılması olanakları sağlanmaktadır.

2.2. TaTuTa KAPSAMINDA FAAL YET GÖSTEREN ÇİFTLİKLER

Türkiye'de, TaTuTa projesi kapsamında faaliyet gösteren 92 çiftlik bulunmaktadır. Bu çiftliklerin 14 tanesi Akdeniz Bölgesinde, 26 tanesi Ege

Bölgesinde, 5 tanesi Do u Anadolu Bölgesinde, 6 tanesi ç Anadolu bölgesinde, 2 tanesi Güney Do u Anadolu Bölgesinde, 25 tanesi Karadeniz Bölgesinde ve 14 tanesi ise Marmara Bölgesinde bulunmaktadır.

ekil 1: TaTuTa Çiftliklerinin Harita Üzerinde Gösterimi (www.TaTuTa.org)

2.2.1. Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Akdeniz bölgesinde, TaTuTa projesine üye olmu , 14 adet çiftlik bulunmaktadır. Bu çiftlikler a a ıda açıklamalarıyla birlikte yer almaktadır.

- **Codron Ailesi Çiftli i;** Toros Da ları'nın yamacında bulunan Çakırlar Köyün de yer almaktadır. Antalya ehir merkezine ve denize 10 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Da ların ve portakal a açlarının çevrelemi oldu u, modern ve geni olarak in a edilmi olan çiftlik aynı zamanda bir bostan, bir meyve bahçesi ve bir kümeden olu maktadır. Çiftlikte, portakal, ördek, kaz, tav an beslenirken, bahçede portakal, kayısı, eftali ve nar a açları yeti tirilmektedir. Yılın, temmuz, a ustos ve eylül ayları hariç, di er aylar boyunca çiftlikte gönüllü ve konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, meyvelerin toplanması, hayvanların bakımı, onarım ve ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (a)
- **Çalathı Çiftli i;** büyük bir arazi üzerine kurulmu olup, kültür tarımı do rultusunda bu day, mısır ve pamuk yeti tirilmekte ve narenciye tarımı

yapılmaktadır. Çiftlikte, mandalina, greyfurt, limon, nar ve portakal yeti tirilmekte ayrıca 200 keçi ve 100 kadar koyun barındırmaktadır. Yılın 12 ayı boyunca gönüllü ve konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Üç ailenin çocuklarıyla birlikte konakladı 1, geni arazi üzerine kurulu çiftlik evlerinde, gelen misafirlerinin konaklamalarını sa lanmaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; toprak bakımı, fidelerin ekilmesi, a açların bakımı, meyve ve sebzelerin toplanması, ev i leri, hayvanların bakımı olarak gerçekleştirilmektedir (b).

- **Eflatun El Bademi Çiftli i;** 2004 yılında, 9 odalı 3 farklı yerle ke ev ile pansiyon çiftlik olarak Ka 'ın Çukurba Köyü'nde, denize araç ile 15 dakikalık mesafede kurulmu olan bir çiftliktir. Yılın 12 ayı konuk olarak, ocak ayı hariç di er aylar ise gönüllü olarak minimum on günlük süre ile çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte, elbademi ba a olmak üzere, di badem, ta bademi ve acı badem, keçiboynuzu, nohut, fasulye, kırmızı yarma köy mercime i, ye il mercimek, yerli kinoa, karabuday, chia, zeytin, ceviz, enginar, bakla, bezelye, so an, sarımsak, ekinezya, adaçayı, sarı da çayı, kekik, nane, fesle en yeti tirilmekte olup saf badem ya 1, saf nar ek isi, nar çekirde i ya 1, keçiboynuzu pekmezi ve unu, ta de irmen susam tahini yapılmaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; ürünlerin hasadı, ohum ve fide ekimi, topra ın çapalanması, budama, tırpan yapma, sirke, pekmez ve ek i yapımı olarak gerçekleştirilmektedir (www.elbademi.com).
- **Ekotepe Ekolojik Ya am Çiftli i;** çiftlik 32,5 dönüm üzerine kurulmu ve çiftlikte dokuz senedir organik tarım yapılmaktadır. Çiftlikte, zeytin, nar, bezelye, bakla, taze so an, sarımsak, karnabahar, brokoli, maydanoz gibi çok sayıda çe itli ürünler yeti tirilmektedir. Yeti tirilen bu ürünler, stanbul'da yer alan %100 Ekolojik Pazarda ve Ankara'da yer alan pazarda satılmaktadır. Konuk kabul etmeyen çiftlikte, yılın 12 ayı boyunca gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; ürünlerin topra a dikimi, bakımı ve toplanması, ev i leri, tadilat olarak gerçekleştirilmektedir (c).
- **Flora Akdeniz Bahçesi;** 1993 yılında Flora Pansiyon ve Sa lıklı Yiyecekler Restoranı ile Çıralı'da çalı maya ba layan Ay e Dirikman ve Selahattin Kalıpçı 2007 yılından beri Olimpos eteklerinde ya amaktadırlar. Çiftlik, 1999 yılında

bu day derne ine üye olmu tur. 2012 yılında kurdukları güne panelleri ile çiftli in elektrik ihtiyacını güne ten kar ılamaya ba lamı lardır. Aynı anda dört misafir a ırlayabilen, meyve bahçeleri ile çevrili çiftlikte, domates, biber, patlıcan, kabak, salatalık, fasulye, ıspanak, bakla, bezelye, ay çiçe i ve mısır yeti tirilmektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; günlük hayata yardım etmenin yanında, bitkilerin sulanması, bakımlarının yapılması ve ürünlerin toplanması, ormanlık alandan kuru dalların toplanması, kesilmesi, ekmek yapımı ve hayvanların bakımı olarak gerçekleştirilmektedir (Ero lu,2013:18).

- **Hidayet taatlı Çiftli i;** bulundu u bölgede, 1998 yılında ekolojik üretime geçmi olan çiftliklerin en büyüklerindedir. Çiftlikte, portakal, limon, mandalina, avokado, kabak, biber ve domates gibi çe itli sebze ve meyveler üretilmektedir. Ev sahibi, kendi evlerini kar ısında bulunan ah ap, be ki i kapasiteli bungalov da misafirlerini a ırlamaktadırlar ve konukların kendi yemeklerini pi irebilmesi için bahçeden malzeme temin edebilmelerine izin verilmektedir. Yılın 12 ayı boyunca konuk, ocak, kasım ve aralık aylarında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür (ç).
- **Lisinia Yaban Hayatı Rehabilitasyon Merkezi;** 2005 yılında Burdur gölü kıyısında, 220 dönüm üzerine Veteriner Hekim Öztürk Sarıca tarafından kurulmu tur. 8 farklı alt proje ile çalı malarını sürdürmekte olan çiftlikte, sertifikalı organik olarak çe itli sebze, meyve ve gül yeti tirilmektedir. Sürdürülen projeler ise; kansersiz gelecek elimizde projesi, Lisinia'dan Dünya'ya: Ya amak için Burdur Gölünü ya at projesi, yaban hayat rehabilitasyon projesi, lisinia do a okulu projesi, gönüllü do a koruyucusu projesi, ekolojik üretim ve do a dostu tarım uygulamaları projesi, yerli bitki, hayvan türlerinin üretimi ve gen muhafaza projesi, lisinia enerjisini do adan alıyor projesidir. Konuk kabul etmeyen çiftlikte, yılın 12 ayı gönüllü olarak, konaklanabilmektedir (www.lisinia.com/tr/).
- **Mehmet Demirta Çiftli i;** ekolojik sisteme uygun ekilde üretim gerçekleştirilen çiftlik, antik kent Sagalassos'a yakın olup, kiraz ve ceviz, tahıl yeti tiricili i yapılmakta ve tavuk, küçükba ve büyükba hayvan bakılmaktadır. Yılın 12 ayı konuk ve gönüllü olarak çiftlikte kalmak mümkün olabilmektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; hayvanların bakımı, arıcılık,

sebze ve meyvelerin dikimi ve toplanması, ifalı ot besleme olarak gerçekleştirilmektedir (d).

- **Ormancı Ali Çiftli i;** çiftlik, Osmaniye Kadirli’de 12 dönüm üzerinde yer almaktadır. Yılın 12 ayı boyunca gönüllü ve konuk olarak gelmek isteyenleri a ırlamaktadırlar. Do u Akdeniz’de bulunan çiftlikte yeti tirilen tarım ürünleri, fasulye, nohut, domates, salatalık, mısır ve ay çiçe i dir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; sebze ve meyvelerin ekimi ve toplanması, bahçenin bakımı, bahçeye çit yapımı, mantar toplama, ürünlerden ya yapımı, ifalı ot yeti tirme olarak gerçekleştirilmektedir (e).
- **Rasayana Çiftli i;** Antalya ilinin, Geyikbayırı ilçesinde kurulmu olan çiftlikte 1986 senesinde ifalı bitkiler yeti tirilmeye ba lanmı olup, 1999 senesinde ise, Rasayana tescilli markası ve Tarım Bakanlığı ı üretim izni ile ve ekolojik üretim sertifikası ile organik ifalı bitkiler, çaylar ve ki isel bakım ürünleri üretilmeye ba lanmı tır. 2008 senesinde Geyikbayırı tesisinin yetersiz kalmasından dolayı, Konya, Hatunsaray’da yeni üretim tesisi temelleri atılmı ve 2009 senesinde tesis faaliyete geçmi tir. Konya ve Antalya da yer alan tesislerinde tıbbi ve aromatik bitki yeti tiricili i, baharat, narenciye, tahıl ve hububat ekimleri yapılmaktadır. Yılın 12 ayı çiftli i konuk olarak ziyaret etmek mümkündür (www.rasayana.com.tr).
- **Tanal Ailesi Çiftli i;** çiftlik, Antalya ili’nin Elmalı ilçesi Akçaeni köyünde yer almaktadır. 2001 yılında ekolojik sertifika alan çiftlikte, konuk olarak yılın 12 ayı konaklamak mümkünken, ocak, ubat ve aralık ayları hariç gönüllü olarak da çiftlikte konaklamak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; ekmek yapımı, yufka, bazlama, tarhana, eri te, pekmez, salça, tereya ı, ni asta yapımı, hayvanların bakımı ve bahçe i leri olarak gerçekleştirilmektedir. Balık tutma, yaban atları gözlemeleme ve ku gözlemcili i, da da piknik yapmak gibi etkinlikleri bulunmaktadır (f).
- **Tangala Keçi Çiftli i;** çiftlik 2008 yılında kurulmu tur. Fethiye Yakaköy’de 10 dönüm arazi üzerinde yer alan çiftlik 2010 yılında TaTuTa projesine üye olmu tur. Çiftlikte, peynir üretimi için atölye ve mahzen bulunmaktadır. 25 keçisi bulunan çiftlikte peynir üretimi ve hayvancılık yapılmaktadır. Yılın 12 ayı boyunca konuk ve gönüllü olarak çiftlikte konaklamak mümkündür.

Çiftlikte minimum kalma süresi bir aydır. Peynir atölyesinde asistanlık, hayvanların bakımı, bostan bakımı, çevrenin düzenlenmesi, kerpiç sıva çalı maları, yonca biçme ve kı a hazırlık i leri olarak faaliyetler yapılmaktadır (www.tangala.org).

- **Vakıflı Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi;** Do u Akdeniz'de yer alan, Vakıflı köyü tarımsal kooperatifi, tarih, do a ve kültürel zenginli e sahip bölgede bulunmakta ve bölgenin geçim kayna ını tarımcılık olu turmaktadır. Kooperatife ba lı bir köy evini gönüllü ve konuklar için ayırımı olup yılın içinde a ustos ayı hariç, her ay hem gönüllü hem de konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; bahçe ve tarla i leri, ürünlerin toplanması, onarım ve ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (g).
- **Yonca Lodge;** 1989 yılında kamp i lemesi olarak Fethiye, Yanıklar Köyü sahil kıyısında kurulmu tur. 14 odası olan meyve bahçeleri ve çiçeklerle dolu bahçeye sahip olan bir butik oteldir. Yılın 12 ayı boyunca gönüllü, ocak, ubat, mart ve aralık ayları haricinde ise konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i ler ise; mutfak i leri, do a dostu enerji projelerine destek, bahçe i leri ve kültürel sosyal atölyeler için destek olarak gerçekleştirilmektedir (www.yoncalodge.com).

2.2.2. Ege Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Ege bölgesinde TaTuTa projesine üye 24 adet çiftlik bulunmaktadır. Bu çiftlikler a a ıda açıklamalarıyla birlikte yer almaktadır.

- **Adnan Erdoğan Çiftli i;** zmir ilinin, Urla ilçesinde bulunan Ya cılar Köyünde kurulu, deniz manzarasının var oldu u, ye il ormanlarla çevrili bir köyde kurulmu tur. Çiftli e gelen gönüllülere gerçek anlamda perma-kültür bahçecilik ve tarım deneyimini kazandırmanın yanında tüm bilgiler aktarılmaya çalı ılmaktadır. Yılın, ocak ayı hariç di er aylar boyunca gönüllü ve ziyaretçi olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i ler dönemsel olarak farklılık göstermektedir.
- **Ali Kılak Mısırcıncir Çiftli i;** 70 dönümlük arazide, verimli toprakların aksine kurak topraklar seçilerek kurulmu olan çiftlikte, zeytin, incir, mısır inciri, nar, kara dut, ak dut, mor dut, üzüm ba a olmak üzere çe itli meyve

sebzelerin üretimi yapılmaktadır. Aynı anda dört misafir kabul edebilen çiftlikte, 12 ay boyunca konuk ve gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise; günlük ev işleri, meyve ve sebzelerin bakımı, sulanması ve ürünlerin toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (Ero lu,2014:20).

- **Ali ve Cennet Ener Çiftliği**; Türkiye'nin ilk ekolojik sertifikalı üretim yapan ailelerden biri tarafından kurulmuş olup, geçimini tütünden ve ekolojik üretimden sağlamaktadır. Manisa, Salihli'de bulunan çiftlikte, hayvancılık, balıkçılık, bahçecilik ve buğday üretimi gerçekleştirilmektedir. Yılın, 12 ayı boyunca, çiftlikte gönüllü ve ziyaretçi olarak bulunmak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise; mevsimsel olarak değerlendirilmektedir (www.ye ilist.com).
- **Ay e-Cengiz Genç Çiftliği**; Fethiye ilçesine 20 km uzaklıkta, Ye il üzümlü kasabasında yer almaktadır. Çiftlikte küçük çapta organik tarım yapılmaktadır. Çe itli meyve ağaçları ve zeytin ağaçlarının yanı sıra uzman kişilerin yardımı ile yabancı orkide ve ters laleler de yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Gönüllü olarak çiftliğe gelmek isteyen ziyaretçiler, 3 haftalık, uzun dönem için kabul edilmekte ve haftada 6 gün, günde 5 saati geçmeyecek şekilde çiftlik işleriyle uğraşmaktadır. Çiftlikteki gönüllü işleri dönemlere göre farklılık göstermektedir ( ).
- **Cevdet-Fatma Türk Çiftliği**; Bodrum'a 30 km uzaklıktaki Kemer köyünde yer almaktadır. Çiftlikte, zeytin ağaçlarının yanında buğday ve çe itli sebzelerden hayvan ürünlerine uzanan geniş bir ürün çe itliliği bulunmaktadır. 6 inek, 6 düve ve 6 tane de dana çok sayıda tavuk ve kaz beslenmektedir. Aynı zamanda, arpa, çavdar, yulaf, mercimek, bezelye ve çe itli sebzeler yetiştirilmektedir. Çiftlikte üretilen ürünler, Bodrum Üretici Pazarı'nda ve Bizim Bostan adlı Topluluk Destekli Tarım grubunda satılmaktadır. Çiftlikte yılın, mayıs, haziran, temmuz, ağustos ve eylül aylarında gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise; hayvanların bakımı, buğday hasadı, yoğurt ve peynir yapımı olarak gerçekleştirilmektedir (h).
- **Dedetepe Çiftliği**; 2001 yılında, Çanakkale ilinin, Küçükkuşu ilçesine bağlı Kazdağlı'nın eteklerinde 30 dönümlük bir arazi üzerinde Mıhlı çayının

yanında kurulmu tur. Çiftlikte, ortak kullanılan bir hamam, kompost tuvalet, yörük çadırı, yemekhane, be adet kütük ev ve çocuklar için bir okul bulunmaktadır. Geri dönü üme önem verilen çiftlikte, yemekler hayvan yemi olarak kullanılırken hayvanlara verilemeyecek olan yemekler ise komposta dönü türülerek tarımda kullanılmaktadır. Zeytin, domates, enginar, çilek, reyhan gibi çe itli sebzeler üretilmekte olup, toplanan zeytinlerden zeytin ya ı yapılmaktadır. Ürünler internet üzerinden satı a çıkarılmaktadır. Çiftlikte, yılın 12 ayı boyunca gönüllü olarak yer almak mümkündür. Kütük evler, Mo ol yurtları ve kamp çadırları gibi konaklama imkânları bulunmaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; bahçe ve tarla i leri, hayvanların bakımı, ev i leri, onarım i leri ve bakım olarak gerçekleştirilmektedir (Güleryüz,2013:175).

- **Fadime- Kaplan Zülfikargil Çiftli i;** zmir ilinin Foça ilçesi, Ilıpınar köyüne 2 km'lik mesafede yer almaktadır. Çiftlik, 30 dönüm zeytinlik içinde bulunmaktadır. Çiftlikte temel üretim, zeytin olmasının yanın da her ürünün üretimini deneyerek, üretilmektedir. Çiftlikte, yılın ekim, kasım ve aralık aylarında, gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; ekim ayından, aralık ayının sonuna kadar, zeytinlerin toplanması, otların yolunması, bahçe ve çevre temizlik i leri, meyvelerin toplanması, nar ek isi, çe itli reçel ve tur u yapımı olarak gerçekleştirilmektedir.
- **Gürsel Tonbul Çiftli i;** Aydın ilinin, Ku adası ilçesinde, 1995 yılında kurulmu olup, yılın kasım ve aralık ayları hariç, sadece gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri dönemlere göre de i iklik göstermektedir (1).
- **brahim Orhan Çiftli i;** çiftlikte nisan, a ustos ve kasım aylarında gönüllü olarak kalınabilirken, bu aylar dı nda ki aylar boyunca da konuk olarak çiftlikte yer alabilmek mümkündür. Çiftlikteki gönüllü i leri ise, bahçe, tarla i leri ve ev i leri, bakım olarak gerçekleştirilmektedir (i).
- **mece Evi;** 2007 yılında Kazda ında ekolojik kamp olarak kurulan çiftlik, 2011 yılından bugüne zmir'in Menemen ilçesi, Turgutlar köyü, Dumanlı Da 'da çiftlik ve ö renme merkezi olarak yer almaktadır. Ocak ve ubat ayları hariç yılın 10 ayı boyunca mece evinde yer almak mümkündür. Zeytin a açlarının bulundu u çiftlikte meyve ve sebze tarımı yapılmaktadır. Atölyede

zeytinya 1, zeytinya 1 sabunu, keçi ve koyun peyniri, elma sirkesi ve temizlik malzemeleri yapılmaktadır. Çiftlikteki gönüllü i leri ise zeytinlerin toplanması, zeytin sabunu ve zeytinya 1 yapımı, peynir yapımı, meyve ve sebzelerin dikilmesi ve toplanması, bahçenin otlardan arındırılması, su borularının topra a gömülmesi, ta duvar örülmesi ve ev i leri ekinde gerçekleştirilmektedir.

- **Knidia Çiftli i;** 2000 yılında Mu la'nın Datça ilçesinde De irmen bükü bölgesinde 48 dönümlük arazi üzerine kurulmu olan çiftlikte, araplık ba , meyve a açları, zeytin yeti tiricili i ve aile ve misafirlere yetecek kadar sebze tarımı gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda, meyve suyu, pastörize üzüm suyu, nar ve turunç ek isi yapılmaktadır (www.knidia.com). Çiftlikte aralık ayında gönüllü olarak yer alabilecekken, konuk olarak ise, mayıs, haziran, temmuz, a ustos ve eylül aylarında kabul olunmaktadır. Çiftli in elektrik ihtiyacı ise, güne panelleri ve rüzgar tribünleri kombinasyonu ile sa lanmaktadır. Su ihtiyacını, ya mur suları ve çiftlik yakınında bulunan do al bir kaynaktan kar ılamaktadırlar. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; sebze, meyve ve ifalı ot yeti tirme, otların yolunması, zeytinlerin toplanması, zeytinya 1 yapımı üzüm ba larında ba lama i lemi, arap yapımı, ça la toplama, toprak bakımı, onarım ve ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (Güleryüz,20013:131).
- **Kargıcak Vadi Organik Tarım Çiftli i;** Çiftlik, 30 dönüm arazi üzerine, 2010 yılında kurulmu olup, Ege bölgesinde, Dalyan beldesine ba lı Gökbel Köyü'nün koylarından birinde yer almaktadır. Çiftlikte, nar, mandalina, portakal, yer kirazı, defne, adaçayı, kekik, kapari ve az miktarda sebze yeti tirilmektedir. Mayıs ve kasım ayları arasında çiftlikte sadece gönüllü olarak kalınabilmektedir (j).
- **Marmariç Ekolojik Yerle imi;** zmir'in Bayındır ilçesinde, 650 rakımda bulunan çiftlik, e itim merkezi olarak kurulmu olup, çiftlikte 10 ki i ya amaktadır. Misafirlerin konaklaması için bungalov evler yapılmı tır. Yılın mayıs, haziran, temmuz, a ustos ve eylül aylarında gönüllü olarak çiftli i ziyaret etmek mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; zeytin ve meyvelerin toplanması, otların yolunması gibi tüm bahçe i leri, bakım ve onarım i leri ve ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir.

- **Mustafa ve Ay e ener Çiftli i;** 1989 yılından bu zamana ekolojik üretimi gerçekle tiren, Türkiye'nin kurulmu olan ilk ekolojik çiftlikleri arasında bulunmaktadır. Yılın, eylül, ekim, kasım ve aralık aylarında gönüllü olarak ve temmuz, a ustos ve eylül aylarında ise ziyaretçi olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; eylül ve ekim aylarında, üzümlerin toplanması ve kurutulmasının yanında kasım ayında, zeytinlerin toplanması olarak gerçekle mektedir (k).
- **Pastoral Vadi;** Fethiye'nin Yanıklar köyünde, Kocabük mevkiinde bulunmaktadır. Yılın 12 ayı gönüllü ve konuk a ırlanmaktadır. Yerel kültür atölyeleri bulunan çiftlikte, kilim dokuma, topraktan çanak çömlek yapımı, sepet örme, ah ap oyma yapmayı deneyimlemek mümkünken kı ayları için konserve, reçel, salça, eri te, tarhana ve tur u gibi ürünleri yapma imkanı sunmaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; bahçe ve tarla i leri, hayvanların otlatılması, ürünlerden nar, üzüm ve ayva arabı, salça, tur u, reçel yapımı, sabun yapımı, ev i leri, onarım, bakım olarak gerçekle mektedir (www.pastoralvadi.com).
- **Ormanya Gıda Ormanı Projesi;** 55 dekar gıda ormanı, 4 dekar bostan, 15 dekar ba ve 4 dekar zeytinlikten olu maktadır. Çiftlikte yılın ocak ayı hariç, 11 ayı gönüllü olarak konaklama yapılabilmektedir. ki ki iye konaklama imkânı verecek yerleri olan çiftlikte daha fazla gönüllüye ihtiyaç olması halinde, gönüllülerin çadırda konaklaması gerekecektir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri dönemsel olarak de i iklik göstermektedir (l).
- **Pigs Bay Camp;** Türkiye'nin en güzel koylarından birinde denize sıfır mesafede yer almakta olup, çiftlikte ekolojik tarım yapılmaktadır. Kamping alanına da sahip olan çiftlikte yılın 3 ayı olmak üzere, mart, nisan ve mayıs aylarında gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; bahçe ve tarla i leri, ev i leri, onarım olarak gerçekle mekte olup, var olan atölyelerde çe itli i lerde görev alınabilir ve yaz ayları boyunca yapılan etkinliklere katılım sa lanabilir (m).
- **Refikler Çiftli i;** 10 dönüm arazi üzerine Fethiye'ye 25 km uzaklıkta kurulmu olup, ifalı bitkiler ve ekolojik tarım yapmak aynı zamanda kolektif ya am gerçekle tirmek amacını ta ımaktadır. Yılın 12 ayı boyunca gönüllü ve konuk

olarak çiftli i ziyaret etmek mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri dönemlere göre de i iklik göstermektedir (n).

- **Sardunya Pansiyon;** Datça yarımadasında Palamutbukü-Ovabükü arasındaki sahil yolunda 3dönüm arazi üzerinde yer alan, 9 odadan olu an bir ta evdir. Yılın 12 ayı boyunca konuk ve gönüllü olarak kalınabilmektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, ocak ve haziran ayları arasında bahçe i leri, tadilat ve marangozluk i leri, temmuz ve eylül aylarında, yemek ve temizli e yardım ve bahçe i leri, ekim ve aralık ayları boyunca, bahçe i leri, tadilat ve marangozluk i leri olarak gerçekleştirilmektedir (www.sardunypansiyon.com).
- **Saklı Bahçe;** Fethiye'nin da eteklerinde yer alan çiftlik ve hayvan kurtarma merkezidir. Yılın 12 ayı boyunca konuk ve gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise aylara göre de i iklik göstermektedir (o).
- **Sevgi Ana Çiftli i;** zmir ilinin Urla ilçesinde yer alan 5 dönümlük arazi üzerinde, çam a açları arasında kuruludur. 2007 yılı haziran ayından bugüne faaliyet göstermektedir. Gönüllü olarak ubat ayı ve kasım ayları arasında çiftlikte kalmak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise dönemsellik de i iklikler gösterse de her ay hayvanların bakımı, peynir ve yo urt yapımı mevcuttur.
- **Sevinç Özkaya Çiftli i;** çiftlik, Çanakkale Bayramiç'te yer almaktadır. Çiftlikte elma, zeytin, bu day ve çe itli sebzeler yeti tirilmekte ve reçel, peynir yapılmaktadır. Yılın 12 ayı boyunca konuk ve gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, meyve a açlarının bakımı, sebzelerin dikim ve bakımı, sebze ve meyvelerin toplanması i lerinden olu maktadır (ö).
- **ebnem Era Köy Evi;** Ege bölgesinin kuzeyinde, bir da yamacında yer almakta ve çiftlikte genel olarak zeytincilikle u ra ılmaktadır. Yılın 4 ayı, ocak, ubat, kasım ve aralık aylarında sadece gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; Bahçe, tarla i leri ve ev i leri ile genel tadilat i lerinden olu maktadır (p).
- **Tangala Çiftli i;** çiftlik adını, bölgedeki sincapların yerel isimlerinden almı olup, Akda üzerinde, 700 metre rakımda bulunmaktadır. 1500 m² zeytinlik

alana da sahip olan çiftlik, 3500 m2 üzerine kurulmuş olup, çiftlikte ekolojik tarımcılık yapılmaktadır. Yılın 12 ayı boyunca konuk ve gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Kasım aralık, ocak veubat aylarında, gönüllüler yarı gönüllü olarak çiftliğe kabul edilmektedir. Çiftlik ana binası olan bir kerpiç evden ve ziyaretçiler için yapılan a aç evlerden oluşmaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçe ve tarla işleri ile ev işlerinden oluşmaktadır (www.tangala.org).

- **Villa Vino;** Datça'nın Mesudiye köyünde, yaklaşık 600 metrekarelik bir zeytin bahçesi içinde kurulmuş olup, 2012 yılında bu yana belgeli, daha öncesinde ise gönüllü olarak organik üzüm, zeytin, avokado ve portakal üretmekte ve üzümlerden arap elde edip, bu arapların satışını yapmaktadırlar. Yılın 12 ayı, konuk olarak ayrıca mart, nisan, mayıs, ekim, kasım ve aralık aylarında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise; mart ve mayıs aylarında, bahçenin bakımı ve tadilat işleri, ekim ve aralık aylarında ise, zeytinlerin toplanması, bahçe işleri ve kompost yapımı olarak gerçekleştirilmektedir (r).

2.2.3. Doğu Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Doğu Anadolu bölgesinde beş adet çiftlik TaTuTa projesine üye olmuştur. Bu çiftlikler aşağıda, açıklamalarıyla birlikte yer almaktadır

- **Ali Koçak Çiftliği;** Erzurum-Uzundere köyünde bulunan Ali Koçak Çiftliği, 1000 metre rakımı olan bölgede ortalama 10 dönüm üzerine kurulmuş olup, ekolojik tarım yapılmaktadır. Çiftlikte yılın, mart ve ekim ayları arasında gönüllü ve konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise; bahçe bakımı, yabancı otların temizlenmesi, sebze ve meyve ekimi, sebze ve meyvelerin toplanması ve ev işleri olarak gerçekleştirilmektedir (s).
- **Hüseyin Saydam Çiftliği;** çiftlik, Erzurum Hasankale, Pasinler'de bulunmaktadır. Yılın haziran, temmuz, ağustos, eylül ve ekim aylarında çiftlikte, konuk ve gönüllü olarak yer alabilmek mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçe ve tarla işleri, ev işleri, çeşitli bakım, onarım işleri ve sebzelerin dikimi ve toplanması olarak gerçekleştirilmektedir ( ).

- **Latif Yalçner Çiftli i;** üç ayrı yerde bulunan evlerinde, TaTuTa projesi dâhilinde çiftli e gelen misafirlerini a ırlamaktadırlar. 12 ay boyunca gönüllü ve konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, mart ve mayıs aylarında, meyve a açlarının budanması, a ılama, yabancı otların yolunması, haziran ve ekim aylarında ise, sulama, tur u, urup ve toplanan meyvelerden reçel yapımı, dutların toplanması, kurutma, pestil ve pekmez yapımı, sene boyunca da, kuzu, keçi ve tavukların bakımının yapılmasının yanında ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (t).
- **Recep Kantar Çiftli i;** yaklaşık rakımı 1000 metre olan bölgede, üç dönüm arazi üzerine kurulmuş olan çiftlikte sadece temmuz ayında gönüllü olarak konaklayabilmek mümkünken, nisan ve aralık ayları arasında konuk olarak çiftlik ziyaret edilebilir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, dut ve incirlerin toplanması, toplanan meyvelerin kurutulması, hayvancılık, ürünlerin paketlenmesi olarak gerçekleştirilmektedir (u).
- **Turan Pansiyon;** Yaklaşık rakımı 1000 metre olan bölgede, tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Kışın bahçe hazırlıkları ile başlayıp, ürünlerin toplanmasının ardından kışlık ürünlerin hazırlanması çalı maları son bulmaktadır. Çiftlikte gönüllü misafir a ırlanmamakta olup, yılın 12 ayı boyunca konuk olarak çiftli i ziyaret etmek mümkündür (ü).

2.2.4. Ç Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Ç Anadolu bölgesinde altı adet çiftlik, TaTuTa projesine üye olmuştur. Bu çiftlikler aşağıda, açıklamalarıyla birlikte yer almaktadır.

- **Beypazarı Doğa Evi;** Beypazarı Doğa Evinde, genel olarak doğa koruma konusunda çalışılmaktadır, nesli tehlike altında olan hayvan türleri konusunda çalışmalar yapılırken, ziyaretçilere biyolojik çeşitlilik ve bölge doğası konusunda bilgiler aktarılmaktadır. Yılın 12 ayı boyunca çiftli i gönüllü ve konuk olarak ziyaret etmek mümkündür. Çiftlikteki gönüllü i leri ise; ev i leri, üretim, iletme ve paketlemelerden oluşmaktadır (v).
- **Cevizbaşı Çiftli i;** çiftlik, 105 dekarlık arazi üzerine, 1994 senesinde yıllar önce kendi ektileri ceviz tohumlarından, Kaman cevizi üretimini

gerçekle tirmek için kurulmu tur. Yıl boyunca, gönüllü ve konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise aylara göre de i iklik ve çe itlilik göstermektedir (y).

- **Hüseyin Genç Çiftli inde;** 2001 yılında TaTuTa projesine üye olan Çankırı, Yapraklıya ba lı Do anbey köyünde yer alan çiftlik de mevsimlik bahçe bitkileri ve meyve a açları bulunmaktadır. Üretilen ürünler, misafirlere ve Ankara'da olu turulan Do al Gıda Bilinçli Beslenme (DBB) grubu içinde katılımcılara sunulmaktadır. Yılın, haziran ve eylül aylarında gönüllü olarak, nisan ayından, kasım ayına kadarda konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe, tarla i leri ve ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (Atik,2013:22).
- **Kapor Çiftli i;** Nev ehir, Avanos'ta yer alan çiftlik, yılın 12 ayı boyunca misafirlerini a ırlamaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, ekim ve ürünlerin toplanması ve ürünlerin paketlenmesi olarak gerçekleştirilmektedir (www.kapor.com.tr).
- **Necmi Nacak Çiftli i;** Akçakavak köyünde, 600 dönüm arazi üzerine kurulmu olan çiftlikte sertifikalı tarım yapılmaktadır. Tarım alanı 150 dönümdür. Çiftli i, sadece gönüllü olarak, mayıs, haziran, temmuz, a ustos, eylül ve ekim aylarında ziyaret edilebilmektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, üretim, i leme, sebze, meyve ekim ve meyvelerin toplanması, ifalı otlar yeti tirme olarak gerçekleştirilmektedir (z).
- **Süleyman Orhan Çiftli i;** Süleyman Orhan çiftli i, Bünyan ilçesi, Karahıdır köyünde yer almaktadır. Yılın 12 ayı boyunca konuk kabul edilmektedir. A ustos ve eylül aylarında ise gönüllü olarak çiftlikte yer alınabilir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i lerinden olu maktadır (aa).

2.2.5. Güneydo u Anadolu Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Güneydo u Anadolu Bölgesinde TaTuTa projesine dâhil olmu iki tane çiftlik faaliyette bulunmaktadır. Bu çiftlikler açıklamalarıyla birlikte a a ıda yer almaktadır.

- **Ata'dan Çiftli i;** Diyarbakır'a 45 km uzaklıkta, geni ve kısmen verimli topraklar üzerinde yer almaktadır. Çiftlikte, tavuk beslenmekte ve yumurta, eritme peynir, domates, bamya, biber salçası, patlıcan, biber kuru, tam buğday unu, elma ve üzüm sirkesi, elma kuru, nane, fesleğen, maydanoz kuru, elma marmeladı, pekmez, pestil, üzüm suyu ve arap üretilmektedir. Çiftlikte 12 ay boyunca konuk ve gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikteki gönüllüleri ise, mevsimsel olarak de iklilik göstermektedir (ab).
- **Birecik Do a Evi;** Altı kişi tarafından kurulan, Birecik Do a Evi, Güneydoğu'nun en güzel noktalarından birinde yer almaktadır ve çiftlikte erik, domates, biber, patlıcan, salatalık ve acur gibi sebze ve meyveler ekolojik prensipler doğrultusunda yetiştirilmektedir. Bölgede nesli tükenmek üzere olan türler üzerine çalımlar yürütülmektedir. Yılın, ocak,ubat, kasım ve aralık ayları hariç kalan diğer aylar boyunca sadece gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllüleri ise; bahçe ve tarla ileri, ev ileri, meyve, sebzelerin dikimi ve hasat ilerinden oluşmaktadır (www.yesilist.com).

2.2.6. Karadeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Karadeniz bölgesinde TaTuTa projesine üye olmuş 25 adet çiftlik bulunmaktadır. Bu çiftlikler açıklamalarıyla birlikte aşağıda yer almaktadır.

- **Ahmet Ba Çiftli i;** Organik tarım sertifikasına sahip olan çiftlik, 85 dönüm üzerine kurulmuş tur ve organik tarımın yanında geleneksel tarım da yapmaktadır. Çiftlikte 12 ay boyunca sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikteki gönüllüleri ise, tüm yıl boyunca, bahçe ileri, temizlik ileri, hayvanların bakımı ve basit inaat ilerinden oluşmaktadır (ac).
- **Ali Yazıcı Çiftli i;** çiftlik, Karadeniz bölgesinde yer almakta olup 2006 yılından bu yana sertifikalı organik tarım yapılmaktadır. Çiftlikte sadece gönüllü olarak nisan, mayıs, ekim ve kasım aylarında yer almak mümkündür. Çiftlikteki gönüllüleri ise, bahçe ve tarla ileri, ev ileri ve bakım, tadilat ileri olarak gerçekleştirilmektedir (aç).
- **Ayhan Kaleli Çiftli i;** 70 dönüm arazi üzerine kurulmuş olup temmuz, ağustos ve eylül aylarında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür.

Çiftlikteki gönüllü i leri ise, temmuz ayında, topra ın çapalanması ve sulama, a ustos ayında, topra ın çapalanması, meyvelerin toplanması, sulama ve eylül ayında ise, ceviz, pirinç, mısır toplama ve sulama olarak gerçekleştirilmektedir (ad).

- **Bahri Kayıkcı Çiftli i;** çiftlik, 100 dönüm arazi üzerine kurulu olup, sertifikalı organik tarım yapılmaktadır. Çiftlikte mart ve eylül ayları arasında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikteki gönüllü i leri aylara göre de i iklik ve çe itlilik göstermektedir (ae).
- **Bayrak Ailesi Çiftli i;** Karadeniz'in do usunda Gümü hacıköy yöresinde yer alan çiftlikte ekolojik meyvecilik yapılmakta olup, elma, ayva, eftali, kiraz, armut, vi ne, erik ve ceviz yeti tirilmektedir. Çiftlik, dört odasını ziyaretçilere açmı olup, mart ve ekim ayları arasında gönüllü, haziran ve ekim ayı arasında ise çiftlikte konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikteki gönüllü i leri ise; meyve a açlarının bakımı, çapalama, zararlı mikroorganizmalarla mücadele etmek, meyve ve sebzelerin toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (www.yesilist.com).
- **Be ikçi Ailesi Çiftli i;** çiftlik, 120 dönüm arazi üzerine kurulmu olup, sertifikalı organik tarım üreticisidir. Yılın 12 ayı boyunca sadece gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikteki gönüllü i leri ise, ocak ayında, odunların toplanması, mart ayında, sebze bahçesinin hazırlı ı, bahçe çitleri yapımı, nisan ayında, fideleme, arıcılık, mayıs ayında, sebze ve meyve ekimi, arıcılık, haziran ve temmuz aylarında, fındık a açlarını budama, a ustos ayında, fındıkların toplanması, eylül ayında, sera i leri, ekim ayında, yulafların ekimi, a açların budanması, topra ın gübrenmesi, ceviz dikimi, kasım ayında, yulaf ekimi, meyve a açlarını budama, ceviz dikimi, odun toplama, aralık ayında ise, odun toplama olarak gerçekleştirilmektedir (af).
- **.Demirer Ailesi Çiftli i;** çiftlik, ortalama 110 dönüm arazi üzerine kurulmu olup, yılın 12 ayı boyunca konuk olarak, mart ve kasım ayları arasında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri aylara göre sebzeçilik ve arıcılık faaliyetleriyle çe itlilik göstermektedir (ag).
- **Ekodanıtap Çiftli i;** çiftlik, Kaçkar da larının yamacında, etrafı Karadeniz'e özgü a aç ve bitkilerle çevrilmi , 5 dönümlük arazi üzerinde yer almaktadır.

Yılın 12 ayı boyunca konuk olarak ve nisan, kasım ayları arasında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. 2007 yılında ilk misafirlerini a ırlayan çiftlik sahibi, misafirlerini 6 metrekare alana sahip olan a aç evlerde, 24 metrekarelik alana sahip olan bungalow evlerde a ırlamaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri aylara göre de i iklim ve çe itlilik göstermektedir (ekodinap.com).

- **Fatma Gülbin Çiftli i;** çiftli in temel geçim kaynakları, arıcılık olmasının yanında, fındıkcılık ve sebze üretimi de yapılmaktadır. Çiftlikte, yılın mayıs ve ekim ayları arasında hem gönüllü hem de konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise bahçe i leri, hayvancılık, arıcılık ve fındık yeti tirme ile ilgili faaliyetleri kapsamaktadır (a).
- **Hıdır Murat Ba Çiftli i;** Hıdır Murat Ba Çiftli i'nin tarım yapılan alanı 25 dönüm olup, geleneksel ve organik tarım yöntemleri kullanılarak, fındık, ceviz, erik, armut ve ayva yeti tirilmektedir. Gönüllü kabul eden aile, bahçe ve mutfakta yardıma ihtiyaç duymaktadır. Çiftlikte, yılın, mart ayından, aralık ayına kadar konuk, temmuz, a ustos, eylül ve kasım aylarında ise yer almak mümkündür (ah).
- **Hakan Yazıcılar;** Kars'ın 2300 metre rakımlı Bo atepe köyünde ya amaktadır. Çiftlikte, yılın, haziran, a ustos ve eylül aylarında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, hayvanların bakımı ve ev i leri olarak gerçekte mektedir (aı).
- **Hindiba Do a Evi;** Bolu Mengen ilçe sınırları içinde, Yedi Göller Milli Parkı yolu üzerinde bulunmakta olup yakla ık 3,5 dönüm üzerine kurulmu tur. Yılın 12 ayı boyunca konuk olarak ve mayıs ayında itibaren, kasım ayına kadar olan süreçte ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, ev i leri, bakım ve tadilat i leri olarak gerçekte mektedir (www.hindibadogaevi.com).
- **smail Ta Çiftli i;** 42 dönüm üzerine kurulu olup, organik üreticiler birli inin yönetiminde bulunmaktadır. Yeti tirilen sebze ve meyvelerin yanında, temel olarak organik sertifikalı fındık yeti tiricili i yapılmaktadır. Çiftlikte, temmuz, a ustos ve eylül aylarında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür.

Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçe bakımı ve tarla işleri, fındık ağaçlarının budanması ve fındık toplama olarak gerçekleştirilmektedir (ai).

- **Macehel Pansiyon;** Doğu Karadeniz’de bulunmaktadır. Çiftlikte ekolojik arıcılık yapılmakta ve meyve, sebze üretimi gerçekleştirilmektedir. Çiftlikte mayıs ve ekim ayları arasında sadece konuk olarak yer almak mümkündür. Konuk olarak ziyaret edilebilen çiftlikte, ücret çiftlik sahibi ile karlılık belirlenmektedir (aj).
- **Lütfü Keçeci Çiftliği;** çiftlik, 6 dönüm arazi üzerine kurulmuş olup, her türlü sebze yetiştirilmektedir. Çiftlikte mayıs ve eylül ayları arasında gönüllü ve konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçe ve tarla işleri, ev işleri, bakım ve tadilat, hayvanların bakımı ve sebze dikimi ve hasadı olarak gerçekleştirilmektedir (ak).
- **Murat Kahveci Çiftliği;** Samsun’da yer alan Murat Kahveci Çiftliği’nde temel olarak fındık yetiştirilmekte olup, Organik Üreticiler Birliği yönetimindedir. Çiftlik temmuz ve ağustos aylarında sadece gönüllü kabul etmektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, temmuz ayında fındık ağaçlarının budanması, ev işleri; ağustos ayında ise fındıkların toplanması ve ev işleri olarak gerçekleştirilmektedir (al).
- **Muhtarın Çiftliği;** Samsun ilinin, Terme ilçesinde yer alan Muhtarın çiftliği, 40 dönümlük alan üzerine kurulmuş olup, çiftlikte 1993 yılından bu zamana ekolojik sertifikalı fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Çiftlikte haziran, temmuz ve ağustos aylarında gönüllü ve konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, haziran ayında fındık ağaçlarının budanması, sebze ve meyve ekimi, ev işleri, temmuz ve ağustos aylarında ise fındıkların toplanması ve ev işleri olarak gerçekleştirilmektedir (an).
- **Mustafa Akbulut Çiftliği;** çiftlik, Samsun ilinin Terme ilçesinde yer almaktadır. 15 dönüm üzerine kurulu alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Çiftlikte, temmuz, ağustos ve eylül aylarında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise fındıkların toplanması, bahçe ve tarla işleri, ev işleri, toplanan ürünlerden turşu yapımı, organik tarım olarak gerçekleştirilmektedir (ao).

- **Ünsal Yener;** Zonguldak, Alaplı ilçesinde Bölücek köyünde yer alan çiftli in sahibi, 2003 yılından bu yana organik tarım yapmakta ve 2006 yılından beri de %100 ekolojik pazarlarda ürünlerini satmaktadır. 2013 yılında ise, tatuta projesine üye olmu tur. Çiftlikte, mart ve kasım ayları arasında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Misafirler üç oda, bir salon, iki du yeri ve üç tuvaletin yer aldığı köy evinde a ırılmaktadır. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, tadilat i leri, ev i leri, meyve ve sebzelerin dikim ve toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (Ero lu,2014:20).
- **Yarı ka ı Kona ı;** Abant Tabiat Parkına 18 km uzaklıkta, 55 dönüm üzerine kurulmuş olan çiftlik, etrafı karı ık ormanlarla çevrilmi , turistik bir noktada yer almaktadır. 1000 metrekare serasında çilek, domates, fasulye, marul, mısır, patlıcan, salatalık, narenciyeler üretilmekte olup, köy tavu u beslenmektedir. Yılın 12 ayı boyunca konuk olarak, mayıs, haziran, temmuz, a ustos ve eylül aylarında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, tavukların bakımı, yumurtaların toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (www.yariskasi.com).
- **Yavuz Özden Çiftli i;** çiftlik, Batı Karadeniz'de Kastamonu ilinin enpazar ilçesinde yer almaktadır. Yılın 12 ayı boyunca çiftlikte sadece konuk olarak yer almak mümkün olup, misafirler iki farklı odada a ırılmaktadır (www.yesilis.com).
- **Ye ilba Kamping;** Do u Karadeniz'de Artvin ilinin Yusufeli ilçesinde yer almakta olup 3 dönüm arazi üzerine kurulmu tur. Yılın ocak, ubat, kasım ve aralık ayları hariç gönüllü veya konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, ev i leri, çe itli tadilat i leri, sebze ve meyvelerin toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (aö).
- **Yusuf Co kun Çiftli i;** Rize'nin Hem in ilçesinde 30 dönümlük arazi üzerine kurulmuş olup, arazinin tümü sertifikalıdır. Yılın 12 ayı boyunca konuk olarak ve mayıs ve eylül ayları arasında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, sebze dikim ve toplama i lemi, tadilat i leri, ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (ap).
- **Yüksel Erdo an Çiftli i;** çiftlik, Kastamonu ilinin, enpazar ilçesinde yer almaktadır. Küçük bir alanda ekolojik yöntemler do rultusunda ihtiyaçları

kadar sebze ve meyve yeti tirilmektedir. Yılın 12 ayı boyunca çiftli i konuk olarak ziyaret etmek mümkündür (ar).

- **Yüksel Baba Çiftli i;** çiftlik, Sinop'ta yer almaktadır. Ekolojik tarım yöntemlerinin kullanıldı ı çiftlikte, meyve a açları bulunmakta ve sebze yeti tirilmektedir. Çiftlikte ubat, mart, nisan, mayıs, ekim ve kasım aylarında gönüllü olarak ve mayıs ayından itibaren yılsonuna kadar konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, hayvanların bakımı, meyve ve sebzelerin toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (as).

2.2.7. Marmara Bölgesinde Faaliyet Gösteren Çiftlikler

Marmara bölgesinde TaTuTa projesine üye olmu 13 adet çiftlik yer almaktadır. Bu çiftlikler açıklamalarıyla birlikte a a ıda yer almaktadır.

- **Agrida Çiftli i;** Marmara bölgesinde faaliyet göstermekte olan çiftlik yerel üretim ve tüketim üzerine çalı malar gerçekleştirilmektedir. Çiftlik, Avrupa Birli i tarafından akredite olmu bir kurulu tur. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise; aylara göre farklılık göstermektedir (a).
- **Ali Ta köylü Çiftli i;** çiftlik, Balıkesir ilinin Savaştepe ilçesi Sarıbeyler köyünde yer almaktadır. TaTuTa projesine, 2012 yılında katılmı tır. Çiftlikte mayıs ve eylül ayları arasında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Her ayda yapılan i ler de i iklik ve çe itlilik göstermektedir (ahin ve di erleri,2014:244).
- **Belentepe Çiftli i;** çiftlik, Bursa Uluda 'ın güneybatısında, Osmangazi ilçesinde yer almaktadır. Çiftlikteki e itimler, sürdürülebilir ya ama giri kursu, permakültüre giri kursu, do al ya am kursu, permakültür sertifikası kursu ve çocuklar için do al ya ama giri kursudur. Atölyelerde ise, temiz enerji sistemleri kurulumu, do al yapı uygulamaları, arıcılık, kompost gübre yapımı, do al bitki ilaçları yapımı, peynir ve süt ürünleri yapımı, do al beslenme, detoks ve yo a e itimleri verilmektedir. Çiftlikte Mart ve Kasım ayları arasında gönüllü olarak, nisan ve ekim ayları arasında ise konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür ve gönüllü çalı ma süresi en fazla iki hafta olarak belirlenmi tir (www.belentepe.org).

- **Cem Birder Çiftli i;** çiftlik, Çanakkale Bayramiç'te yer almaktadır. Yılın mayıs ve eylül ayları arasında sadece gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikteki yapılan gönüllü i leri ise, ekolojik sisteme ili kin e itimler ve bahçe i ler ile ilgili faaliyetlerden olu maktadır (at).
- **Chevrel Traher Çiftli i;** Yalova ilinin Kurtköy ilçesinde, 11 dönüm üzerine kurulu olup çiftlikte kompost, permakültür, eko turizm ve sertifikalı organik tarım yapılmakta olup, yılın ocak, ubat, kasım ve aralık ayları hariç di er tüm aylar boyunca gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri, ev i leri, üretim ve üretilen ürünlerin paketlenmesi olarak gerçekleştirilmektedir (au).
- **Gürcan-Filiz Durmazbilek Çiftli i;** çiftlik, Balıkesir'in Av a adasında bulunmaktadır. Çiftlikte yılın nisan ayından a ustos ayına kadar ve kasım, aralık aylarında, sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri genelde bahçe ve tarla i leri ile ilgilidir (aü).
- **srafil Bio- Dinamik Tarım Çiftli i;** çiftlik, 2013 yılında 167.500 metre kare üzerine köyün 2 kilo metre dı nda kurulmu olup, 10 adet seraya sahiptir. Mayıs ve ekim ayları arasında açık alanda üretim gerçekleştirilmektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, haziran ve eylül ayları arasında organik ilaçlama, topra ın gübrelenmesi, meyve, sebze bakımı ve toplama, eylül ayında ise, fidelerin ekimi, kı a hazırlık, seranın temizli i olarak gerçekleştirilmektedir (<http://istafilciftligi.com/index.html>).
- **Jade Çiftli i;** Sakarya ilinin, Adapazarı, Sö ütlü ilçesi, Maksudiye'de 200 dönümlük arazi üzerinde kurulmu tur. 2001 yılından beri organik sertifikalı üretim yapmaktadır. 12 ki ilik misafira ırlama kapasitesine sahip çiftlikte haziran ve eylül ayları arasında sadece gönüllü olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçe ve tarla i leri ve ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir (www.yesilist.com).
- **Narköy Çiftli i;** stanbul'a 1,5 saat uzaklıkta, Karadeniz kıyısı, Kocaeli, Kandıra'da yer alan e itim merkezi ve organik tarım çiftli didir. Yenilenebilir peyzaj anlayı ı ile kurulmu olan çiftlik de yapılar, dü ük karbon ayak izine sahip hafif çelik sistemi ile in a edilmi olup her ölçekte geri dönü ümlü ve do al içerikli malzeme kullanılmı tır. Çiftlikte, nisan ve ekim ayları arasında

gönüllü olarak, 12 ay boyunca ise konuk olarak yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçe, tarla işleri, hayvanların bakımı, ev işleri, bakım, tadilat, yerli tohumların dikimi, ifalı ot yetiştirme ve ürün hasadı olarak gerçekleştirilmektedir (www.narkoy.com).

- **Ormanevi;** çiftlik, Çanakkale ilinin, Biga ilçesinde, 2005 yılında kurulmuş olup, çiftlikte kolektif tarım amaçlı işlenen arazi 5 ile 20 dönüm arasında bulunmaktadır. Yılın 12 ayı çiftlikte sadece gönüllü olarak ziyaret etmek mümkündür. şehirli gençlerin kırsal alanda hayat kurmalarını hedefleyen "OPMIWOHA" (Open Minds, Working Hands Açık Zihinler, Çalışan Eller) bütüncül modelini bölgesel, ülkesel ve küresel ölçekte uygulamak amaç edinilmiştir. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçenin düzenlenmesi, ev işleri, mera için arazi ve hayvanların hazırlanması, tarla işleri, fide hazırlama, buğday, pembe domates ekimi ve toplanması, bütüncül mera yöntemi, üretilen domateslerden domates püresi yapımı, yeni acağ fidelerinin dikimi olarak gerçekleştirilmektedir (ormanevi.tumblr.com).
- **Serim Çiftliği;** Çanakkale merkeze yakın olan köyde kurulmuş olup, çiftlikte organik üretim yapılmasının yanında aynı zamanda tıbbi aromatik bitkiler yetiştirilmektedir. Yılın 12 ayı boyunca çiftlikte konuk olarak, nisan ve ekim ayları arasında ise gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, nisan ve ekim ayları arasında bahçe işleri, ekim, dikim, toprağın gübrelenmesi ve organik ilaçlamanın yapılması temmuz ve ekim ayları boyunca, yetiştirilen meyvelerden reçel yapımı, her ay düzenli olarak çevre düzenlemesi ve tarlaların toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (av).
- **Yeniköy Çiftliği;** Çanakkale ilçesinin, Bayramiç ilçesi Muratlar köyünde yer almaktadır. Perma-kültür felsefesi doğrultusunda tasarım yapan ve uygulayan, yerel tohumlarımıza sahip çıkarak doğal tarım uygulamaları gerçekleştirilen, çeşitli etkinlik ve eğitimlerle, örendiklerini, ürettiklerini paylaşarak kendine yeten bir köy kurma girişimidir. Yılın 12 ayı boyunca sadece gönüllü olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri ise, bahçe ve tarla işleri, hayvanların bakımı, ev işleri, tadilat işleri, sebze dikimi ve toplanması olarak gerçekleştirilmektedir (www.bayramicyenikoy.com).

- **Yoga Evi Çiftli i;** Yalova'da 35 dönüm arazi üzerine kurulu olup, 10 dönümlük kısmında tarım yapılmaktadır. Arazi üzerinde bir çok türde meyve a acı ve çe itli sebzeler yeti tirilmektedir. Yılın mart ve ekim ayları arasında gönüllü ve konuk olarak çiftlikte yer almak mümkündür. Çiftlikte yapılan gönüllü i leri ise, bahçelerin bakımı, sebze ekimi, tarla i leri, ev i leri, meyve ve sebzelerin toplanması, tadilat i leri olarak gerçekleştirilmektedir (ay).

2.3. ZMİR İLİNDEKİ TaTuTa KAPSAMINDA YER ALAN ÇİFTLİKLER ve ÖZELLİKLER

Bu day Ekolojik Hayatı Ya amı Destekleme Derne i tarafından uygulanan, TaTuTa projesine, zmir ilinde katılan be ekolojik çiftlik bulunmaktadır. Bu çiftliklerin iki tanesi Urla'da di erleri ise Foça, Menemen ve Bayındır ilçelerinde yer almaktadır. Önceki bölümlerde kısmen bahsedilen bu çiftliklerle ilgili detaylı bilgiler alt ba lıklarda sunulmaktadır.

Ara tırma ba lama tarihi, 2016 Nisan ayıdır. Ara tırma tamamlandıktan sonra zmir li ierinde dört ekolojik çiftlik daha TaTuTa projesine üye olmu tur. Bu çiftlikler, zmir ilinin Karaburun ilçesinden, Furma çiftli i, Bayındır ilçesinden Ga gı Çiftli i, Menemen ilçesinden Aralcak çiftli i ve Urla ilçesinden Hasbi Alkan çiftli i olmu tur.

2.3.1. Sevgi Ana Çiftli i

zmir ili, Urla ilçesi, Ku çular köyünde yer alan be dönümlük arazi üzerine kurulu olan Sevgi Ana Çiftli i, 2007 yılının haziran ayında hiçbir ticari amaç gütmeyerek kurulmu tur. Çiftli in TaTuTa projesine katılması, projeye uygun bir çiftlik olarak görülmesi ve teklif gelmesi üzerine gerçekleştirilmiştir.

Çam a açlarından olu an arazi üzerine kurulmu olan çiftli e çe itli meyve a açları dikilmi ve a açların aralarına ise hayvanların yiyece i otlar ekilmiştir. Yerli tohumların sürdürülebilirli ini sa lamayı amaçlayarak ekimlerin gerçekleştirildi i çiftlikte iki kara kovan arıları bulunmaktadır. Bahçe bakımı, zehir kullanılmadan, do al yollarla yapılmaktadır. Süt ürünleri (peynir, yo urt, tereya ı), nar, nar ek isi, keçi sütünden sabun (kostik kullanılmadan ya mur suyuyla, üzerini kuzuların tüyünü

kaplayarak yapılan sabun), pekmez, ekmek, kendilerine yetecek kadar yapıp artanını ekolojik gruplar içinde takas yapmaktadırlar.

Do al ya am atölyesi de kurulan çiftlikte, peynir ve yo ur yapımı, pekmez, nar ek isi, keçe, tohum topu, kuzuların tüylerinden ve keçi sütünden sabun yapımı, zehir kullanmadan nasıl bahçe bakımı yapılaca ı ve yoga, meditatif ses çalı maları ile böceklerle do al mücadele yöntemleri gibi çe itli seminerler gerçekleştirilmektedir.

Çiftlikte misafirler için iki adet bungalov ve bir Yörük çadırı bulunmaktadır. Bahçede banyo, tuvalet ve mutfak bulunmaktadır. Gönüllü olarak ubat ve kasım ayları arasında çiftlikte kalmak mümkündür. Çiftli i gönüllü olarak ziyaret eden ki ilerden tüm bahçe i lerinde yardımları beklenmektedir. Çiftli in konum itibari ile gelen gönüllü ve konuklar orman içinde do a yürüyü leri yapabilir, 3-4 km uzaklıkta bulunan, geni bir kumsala sahip Demircili koyunda güne lenip, denizde yüzebilirler, 60 km uzaklıkta Çe me ve zmir'e gitmek ve alı veri amaçlı gidebilirler, 20 km uzaklıkta yer alan Urla Klozomenai ve Seferihisar Sı acık Teos Antik kentini de ziyaret etme imkanlarına sahiptirler.

Çiftlikteki gönüllü i leri ise, her ay düzenli olarak hayvanların bakımı yapılmaktadır. Di er yapılan i ler a a ıdaki gibi sıralanabilir;

- Mart ve nisan aylarında, organik ilaç hazırlama, tohumların ekimi, a açların budaması,
- Nisan ve mayıs aylarında, keçi sütü ve tüyü ile sabun yapımı, ayrıca mayıs ayında, fidelerin dikimi, topra ın gübrelenmesi, damlama sulama, dö eme, haziran ayında, damlama, sulama, dö eme, kuzuların kırılması, yünlerin yıkanıp hazırlanması,
- Temmuz ve a ustos aylarında, meyvelerin toplanması ve meyve kurutma, yün kurutma, eylül ayında, ba bozumu, üzümlerden arap yapımı, pekmez yapımı, üzüm kurutma,
- Ekim ayında ise, kı lık tohum ekimi olarak gerçekleştirilmektedir.

2.3.2. Adnan Erdo an Çiftli i

Adnan Erdo an Çiftli i, zmir'in Urla ilçesi, Ya cılar köyünde antik kalıntıların ve deniz manzarasının bulunduğu, ormanlarla çevrelenmiş bir köyde hiç

bir ticari amaç gütmeyerek kurulmuş olan bir çiftliktir. Çiftlikte, hayvanlardan sağladıkları gübre ile besledikleri ve hiç bir ilaç kullanmadan, bahar üzümü olmak üzere zeytin, erik, incir, domates, biber gibi çeşitli sebzeler yetiştirilmekte olup, kuzu ve koyunlar beslenmektedir. Ürünlerini değerlendirme amacı ile bu çiftlikte üretilen ürünleri satan bir işletme olan çiftlik, dernek çalışanlarının teklifi ve yönlendirmesi ile TaTuTa projesine katılmıştır. Çiftlik, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 'Organik Tarım Geliştirme' projesi içinde de yer almaktadır.

Çiftlik tüm yıl boyunca faaliyet göstermektedir. Çiftliğe gelen gönüllülere gerçek anlamda perma-kültür bahçecilik ve tarım deneyimi edindirmenin yanı sıra bilgi ve beceri aktarılmaktadır. Konuk ve gönüllüler, bölgede da yürüyüşü yapabilirler, bisiklet faaliyetlerinin yüksek olduğu bir bölge olmasından kaynaklı, da bisikleti sürebilirler. Çiftlik sadece ocak ayı içinde konuk ve gönüllü kabul etmemektedir. Çiftlikte yapılan gönüllü işleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Ocak ve mart aylarında, bahar budama ve bakımı, hayvanların bakımı,
- Nisan ve haziran ayları boyunca, bahar bakımı, hayvanların otlatılması, bahçe bakımı,
- Temmuz ayında, bahar bakımı, hayvanların otlatılması, bahçe bakımı, üzümün toplanması,
- Ağustos ve eylül aylarında bahar bakımı, hayvanların otlatılması, bahçe bakımı ve ürünlerin toplanması, domuz bekleme,
- Ekim ayında, bahar gübreleme ve bakımı, son üzümün toplanması, zeytinlerin toplanması,
- Kasım ayında, bahar bakımı, hayvanların bakımı, zeytin ve mantar toplama,
- Aralık ayında ise, zeytinlerin toplanması ve hayvanların bakımı olarak gerçekleştirilmektedir.

2.3.3. Fadime Kaplan Zülfikargil Çiftliği

İzmir'in Foça ilçesinde bulunan, eski bir Rum köyü olan Ilıpınar köyüne 2 km mesafede olan çiftlik kızılçam ormanı, zeytinlikler ve nar bahçeleri arasında yer almaktadır. 30 dönümlük arazi üzerine emekli öğretmen çift tarafından kurulmuştur.

Çiftlikte kimyasal ilaç kullanmadan, ba ta zeytin olmak üzere, zeytinya ı, zeytinya ı sabunu, armut, çilek, incir, incir reçeli, ça la badem, nane, domates, salatalık ve biber üretilmektedir. Çiftlikte bulunan fide ve fidanlar çiftlik içerisinde yeti tirmekte olup, yerli tohumların ço altılıp payla ılması için çalı malar yapılmaktadır. Üretilen ürünler ücretsiz olarak ziyaretçilerle payla ılmakta ve di er ekolojik topluluklarla bir araya geldikleri pazarlarda takas edilmektedir.

Do ayı ya amak için aldıkları evlerinin bahçesinin oldukça verimli oldu unu gören çift, ekolojik topluluklara üye olmu tur. Bu day derne inin yazıları takip eden çift, yaptıkları i i resmile tirmek adına TaTuTa projesine dahil olmu tur. Fadime ve Kaplan Zülfikargil çifti, buldukları bölgenin mimarisine uygun olarak in a edilmi olan evlerinin üst katında, ekim, kasım ve aralık aylarında yatılı olarak misafir almaktadır. Gönüllüler ile sabah saat 08:00'den saat 16:30'a kadar çalı ılmakta olup, ö len bir saatlik yemek molası verilmektedir. Bulundu u bölge açısından Akdeniz foklarının en önemli ya am alanlarından olan Foça'da denize girilebilir ve çevre gezilebilir. 65 km uzaklıkta bulunan zmir'e giderek çe itli aktivitelerde bulunma fırsatı yakalanmaktadır. Çiftlikteki gönüllü i leri ise ekim ve aralık ayları arasında zeytinlerin toplanması, otların yolunması, bahçe i leri, çevre temizli i, meyve a açlarının bakımı, meyvelerin toplanması, nar ek isi, reçel ve tur u yapımının yanında ev i leri olarak gerçekleştirilmektedir.

2.3.4. mece Evi

zmir ilinin, Menemen ilçesinde yer alan Dumanlıda 'da yer alan, insan gücü ile in a edilmi olan mece evi, ba ka bir dünya mümkün mü sloganıyla yola çıkılarak 2007 yılında kurulmu tur. Kurucuları ya amı do ayla uyumlu hale getirmeyi ve do anın takvimine uygun üretimler yapıp dayanı mayı arttırmayı, buldukları köyü ekolojik köy haline getirmeyi amaç edinmi lerdir. Farklı ekolojik topluluklara üye olan çiftlik TaTuTa projesine de üye olmu tur.

Çiftlikte bakla, üzüm, zeytin ve çe itli sebzeler yeti tirilmektedir. Üzüm çekirde i kahvesi, zeytinya ı, peynir, ekmek, salça, di macunu, temizlik malzemeleri yapılmaktadır. htiyaç fazlası ürünlerin satı ı yapılarak gelir elde edilmektedir. Üretilen ürünlerin bozulmasını önlemek için güne ile kurutmaktadır. Hiç bir kimyasal ürünün çiftli e girmesine izin verilmeyerek, do al sabun

yapılmakta ve bunun yanı sıra bulaıkta odun külü, çamaırda ise kül suyu kullanılarak çevreye zarar verilmemeye çalıılmaktadır. Enerji kurulan güne panellerinden, su ise da dan kar ılanarak, aydınlatma için atık ya lardan yapılan kandiller kullanılmaktadır. Isıtma için, soba kullanılmaktadır. Endüstrinin insanlara sundu u basit fakat zararlı çözümlere alternatif ekolojik ve ekonomik yerel çözümler konusunda deneyim sahibi olan ekip, enerji, tarım, temizlik, gıda, enerji, in aat gibi benzer do al ya amın gerekliliklerini uygulamalarıyla hem ziyaretçileri hem de internet üzerinden tüm dünya ile payla maktadırlar.

Çiftlik ocak ve ubat aylarında gönüllü ve konuk etmemekte olup, aralık ayında ise sadece gönüllü kabul etmeyerek yılın kalan tüm ayların da en az bir hafta konaklama programı ile gönüllü ve konuk kabul etmektedir. ler sabah saat 07:00 da ba lamaktadır. Haftada bir gün tatildir. Gelen gönüllü ve konuklara do ada yürüyü yapma imkanı sa lanmaktadır. Günübirlik ziyaretlerde ise her ayın ilk pazar günü misafirler kabul edilmektedir. Çiftlikte ka ıt mendil, peçete kullanımı yasaktır. Ambalajlı ürün ve po et de kullanılmayarak do aya atık bırakmamak için çaba sarf edilmektedir. Ta , kerpiç ve samandan yapılan evlerde konaklama sa lanmakta saman, pamuk, yün ve sünger dö eklerde yatılmaktadır.

Çiftlikteki gönüllü i leri ise; bahçe ve tarla i leri, ürünlerin toplanması, odun kozalak toplama ve kırma, hayvanların bakımı, ev i leri, bahçe duvarı yapımı, yerli tohum ve geleneksel üretim ile sebze, meyve ve ifalı ot yeti tirme olarak gerçekleştirilmektedir.

2.3.5. Marmariç Ekolojik Yerle imi

Marmariç Ekolojik Yerle imi, zmir ilinin Bayındır ilçesinde yer alan Dernekli köyüne ba lı Marmariç mahallesinde, 650 rakımda bulunmaktadır. 20 sene önce terk edilmi Marmariç mahallesinde 2004 yılında 22 dönümlük arazi üzerine kurulmu olup perma-kültür esaslarına dayanan, sürdürülebilir bir yerle im kurmak amaç edinilmi tir.

Çiftlikte kompost yapılarak, yükseltildi olan yataklarda ekimler, malçlama gibi teknikler kullanılmakta olup yerli ve çe itli tohum, fidelerin kullanılmasıyla örnek olabilecek perma-kültür bahçesinin meydana getirilmesinin yanı sıra çatılarda

dolan ya mur sularının hasadı yapılarak içme suyunun sağlanması gibi diğer perma-kültür tasarım uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Suyu ısıtmak için güneş panellerinden yararlanılmaktadır. Odaları ısıtmak için ise, Bulgaristan'da üretimi gerçekleştirilen Prity soba sistemi tercih edilmiştir (Ekinci,2015:44).

Çiftlikte on iki yaşındadır. Bir ana binası bulunan çiftliğin arka bahçesinde yer alan kızılçam ağaçlarının altına, bir birine uzak mesafede yer alan, gönüllü misafirlerin konaklaması için bungalov evler yapılmıştır. Çiftlik sahibi Erkan Buğday tarih bölümü mezunu olup çiftçilikle uğraşmaktadır. 1998 yılında Buğday Derneği kurucusu ve yönetim kurulu başkanı Victor Ananias ile tanışan çiftlik sahibi, Buğday Derneği'nden haberdar olmuştur. Daha sonra kendi çiftliğini kurarak, derneğin üyesi olmuştur.

Çiftlikte kiraz, elma, üzüm, zeytin, sebze, ceviz, badem ve çeşitli meyveler yetiştirilmektedir. Birlikte üzümden pekmez, zeytinden zeytinyağı ve sabun elde edilmektedir. Aynı zamanda çiftlikte alternatif enerji tipleri ve ekolojik tarım yöntemleri ve perma-kültür hakkında eğitimler ve seminerler verilmektedir. Çiftlikteki gönüllüleri ise; meyve ve sebzelerin dikimi, ağaçların bakımı, ürünlerin toplanması, toplanan bu ürünlerden pekmez, yağ ve sabun yapımı, evleri, malç yapma, kompost hazırlama, tadilatları, ısıtmak için odun toplamak ve kırmak şeklinde gerçekleştirilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZMİR İLİNDE FAAL YET GÖSTEREN TaTuTa ÇİFTLİKLERİNDE BİR ARA TIRMA

Bu bölümde, zmir ilinde TaTuTa projesine dahil olmuş olan beş adet ekolojik çiftlikte yapılan ara tırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, yöntemi ve ara tırma bulguları ve bu bulguların değerlendirilmesi yer almaktadır.

3.1. ARA TIRMANIN AMACI VE ÖNEM

TaTuTa projesi, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından 2003 yılından itibaren Türkiye’de uygulanan bir projedir. Bu ara tırmada, zmir ili sınırları içinde yer alan TaTuTa projesi dahilindeki beş ekolojik çiftlikte projenin amacına ne derecede ulaşılabildiği araştırılmaktadır. Bu doğrultuda ara tırmanın amacı, ekolojik tarım yapan ve turizme açılmış olan ekolojik çiftliklerin, TaTuTa deneyimlerini irdelemek ve ekolojik çiftliklerle ilgili zmir ili özelinde durum tespiti yapmaktır.

Konunun seçilmesi olmasının amacı, ekolojik çiftliklerde uygulanan TaTuTa (tarım-turizm-takas) projesi hakkında ülkemizde henüz fazla çalışmanın yapılmamış olması gelmektedir. Ara tırma, bundan sonraki çalışmalarına örnek oluşturması bakımından da önem taşımaktadır.

Başka bir ifadeyle, ara tırma ile TaTuTa projesinin ekolojik çiftliklere kazandırdığı deneyimleri, projenin çiftliklere yaptığı olumlu ve olumsuz etkileri ortaya koymak ve projeye dahil olmamış olan küçük ölçekli aile çiftliklerinin turizme açılmasını teşvik etmesi bakımından önem taşımakta olup çalışmanın Türkiye genelinde yer alan çiftliklerde yapılabilecek, daha geniş kapsamlı çalışmalara ilham kaynağı olarak beklenmektedir. Ayrıca ara tırmada, TaTuTa projesinin amacına ne

derecede ula tı ını, zmir ili içerisinde projeye üye olan tüm ekolojik çiftlik sahipleri ile gerçekleştirilmi olmas ı ara tırmanın özgün yönü olarak de erlendirilmektedir.

3.2. ARA TIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Ara tırmanın kapsamı, Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i tarafından uygulanan TaTuTa projesine zmir ilinde dahil olmu olan ekolojik çiftliklerle sınırlandırılmı tır. Çalı ma, mali kaynak azlı ı nedeni ile sadece zmir ili sınırları içerisinde, projeye katılmı olan be çiftlikte yürütülmü tür. Bu çiftliklerin sahipleri ile yüz yüze görüşmeler yapılmı tır. Görü me yapılan ekolojik çiftlikler; Sevgi Ana Çiftli i, mece Evi, Marmariç Ekolojik Yerle imi, Adnan Erdoğan Çiftli i, Fadime Kaplan Zülfikargil Çiftliklerinden olu maktadır. zmir ilinde bulunan bu ekolojik çiftliklerin tamamına ula ılmı tır. Görü meler 2016 yılı Nisan ve Mayıs ayları içerisinde yapılmı tır. Görü meler sırasında, çiftlik sahiplerinden izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmı tır.

3.3. ARA TIRMANIN YÖNTEM

Yapılan ara tırmada nitel ara tırma teknikleri kullanılmı tır. Nitel ara tırma yöntemlerinden ise, yüz yüze görüşme tekni i uygulanmı tır.

Nitel ara tırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldı ı, algı ve olayların do al ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlayan bir ara tırma eklidir. Başka bir ifadeyle nitel ara tırmalar, kuram olu turmayı temel alan bir anlayı la sosyal olguları ba lı buldukları çevre içerisinde ara tırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yakla ım olarak tanımlanır (Altında ,2005:2). Çiftliklerde gerçekleştirilen ara tırmalar neticesinde, çiftliklerin TaTuTa deneyimleri hakkında açıklanır ve tanımlayıcı bilgiler elde edilmi tir.

Bu ara tırmada yapılandırılmı mülakat tekni i kullanılmı olup, zmir ilinde yer alan TaTuTa projesine dahil olmu be çiftlik sahibine 25 adet mülakat sorusu yöneltilmi tir. Katılımcılara sorulan sorular EK 1'de yer almaktadır. Çiftlikler amaçlı örneklem tekni ine göre seçilm ı olup amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt

örnekleme yöntemi kullanılmı tır. Örneklemin amacı, bir evren hakkında bilgi kazanmaktır.

Örnekleme, bilgi toplamak için çalı ilan, bütünü anlamak için bütünden seçilen onun sınırlı bir parçasıdır. Amaçlı örnekleme ise, ara tırmanın amacına göre bir evrenin temsilcisi bir örne i yerine, amaç do rultusunda bir ya da bir kaç alt kesimi örnek alınmaktadır (Sencer,1989:386). Bu örnekleme amaçlı örnekleme denir. Bir ba ka tanıma göre amaçlı örnekleme, derinlemesine ara tırma yapmak amacıyla çalı manın amacı ba lamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir (Büyüköztürk,2012:9).

Bu tip örnekleme yargısal örneklemede denilmektedir. Ara tırmacılar kendi yargılarını veya önceden edinmi oldukları bilgilerini kullanarak örnekleme seçerler, yani ara tırmanın amacına hizmet edecek ki ileri seçmeyi tercih ederler (Özen ve Gül,2007:414).

Ölçüt örnekleme ise, problemle ilgili olarak somut göstergelerle net bir biçimde irdeleme olana ı sunan ve önceden belirlenmi bir takım ölçütler ile uygun niteliklere sahip ki iler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan olu masıdır (Yıldırım ve im ek,2006:45). Büyüköztürk'e göre ölçüt örnekleme ise, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip olan ki iler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan olu turulmasıdır (Büyüköztürk,2012:11).

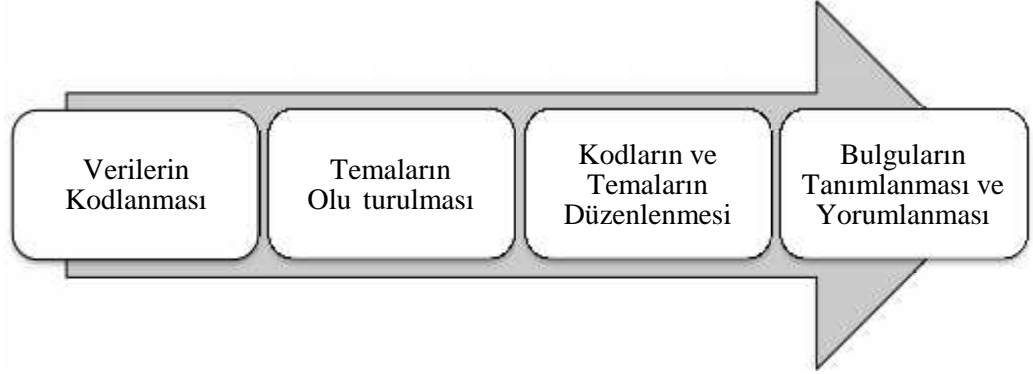
Bu ara tırmada, kullanılan ölçüt, ara tırmaya katılan ki iler TaTuTa projesine katılan çiftlik sahipleri olmasıdır. Belirlenen ölçütler ba lamında çalı manın örneklemini, TaTuTa projesine üye olmu , zmir ili sınırları içinde yer alan be çiftlik sahibi olu turmaktadır.

Gerçekle tirilen yüz yüze görü meler neticesinde elde edilen veriler 'içerik analizi' ile çözümlenmi tir.

çerik analizinde gerçekle tirilen i lem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabilece i bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve im ek,2003:433).

çerik analizinde, elde edilen verileri açıklayan kodlar ve bu kodları içeren temaların olu turulması amaçlanmı tır. Bu amaç do rultusunda görü me, gözlem ve

aynı zamanda ikincil verilerle elde edilen ara tırma verilerinin analizi dört a amada gerçekle tirilmi tir. Bu a amalar a a ıdaki gibidir.

ekil 2: Ara tırmanın A amaları

3.4. ARA TIRMA VER LER N N ANAL Z VE DE ERLEND R LMES

zmir ili içerisinde yer alan ve TaTuTa projesine dahil olan çiftliklerin, sahipleri ile yapılan yüz yüze görü melerde sorulan sorular ve gözlemlerin analiz ve de erlendirilmesi yapılmı a a ıdaki bölümlerde açıklamalarıyla birlikte yer verilmi tir.

3.4.1. Çiftlik Sahiplerinin Demografik Özellikleri

2003 yılında, Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i tarafından olu turulan TaTuTa Projesine katılımı , zmir ilinde yer alan be ekolojik çiftlik sahiplerine yöneltilen demografik bilgileri elde etmeye yönelik soruların analiz sonuçları a a ıda, Tablo 1’de özetlenmi tir. Tablodaki bilgiler ve yapılan gözlemler 1 1 nda, katılımcıların ço unun evli ve e leri ile birlikte çiftliklerde ya adı ı, bekâr olan katılımcının erkek oldu u bulgusu ortaya konmaktadır. Bunun yanında katılımcıların tamamının 40 ya ve üzerinde ve 1 ki inin lise ve dengi okuldan di erlerinin ise üniversite mezunu oldu u görülmektedir. Demografik verilerden elde edilen bir di er sonuç ise çiftlik sahiplerinin 3’ünün iftçi oldu u di erlerinin e itim sektöründen tarım sektörüne geçi yaptı ı söylenebilir.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Demografik Bulgular

Cinsiyet	Kadın	2
	Erkek	3
Yaş	40-50	2
	51-60	2
	61-70	1
Medeni Durum	Bekâr	1
	Evli	4
Çocuk Sayısı	Yok	2
	1-3 Arası	3
Eğitim Durumu	Lise	1
	Lisans	3
	Yüksek Lisans	1
Mesleki Unvan	Çiftçi	3
	Öğretmen	1
	Öğretim Görevlisi	1
Çiftlikte Faaliyet Süresi	0-10 Yıl	2
	11-20 Yıl	1
	21 Yıl ve Üzeri	2

3.4.2. Mülakat Bulguları

- *Kuruluş Amacı*; İzmir ilinde yer alan TaTuTa projesine dahil olan çiftliklerin kuruluş amacını öğrenmek için sorulan soruya ilişkin değerlendirme tablosu aşağıdaki gibidir;

Tablo 2: Katılımcı Çiftliklerin Kuruluş Amaçları

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Ticari Değerli-Yaşanabilir Mekan	5
	Doğal ve Sağlıklı Beslenmek	2
	Doğayı Yaşamak	3
	Dayanılmazı Arttırma	1

Görülme yapılan tüm çiftlik sahipleri ticari amaçla kurulmadıklarını, ya anacak bir mekan olarak çiftliklerinin kurduklarını dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra iki çiftlik sahibi amacının do al ve sa lıklı beslenmek olduğunu söylerken, üç çiftlik sahibi do ayı ya amak ve bir çiftlik sahibi ise dayanı mayı arttırmak amacıyla kurulduklarını belirtmişlerdir.

Bu bulguları destekler nitelikteki açıklamalar ise aşağıdaki gibi örneklendirilebilir;

”leme olarak kurulmadık, ya anacak mekan olarak kurduk bu çiftli i ticari amaç yok, para kazanmıyoruz.” (Katılımcı 1)

”Ticari amaçla kurulan bir yer de il. Gördü ünüz gibi bir ev, satı lar yapan yer de il. Bizim için önemli olan, do al ve sa lıklı beslenmek, do ayı ya amak” (Katılımcı 4)

Çiftliklerin kurulu amacı de erlendirildi inde ticari amaçla kurulmayıp, ya anacak mekan olarak kurulup, maddi kazanç sa lanmadı ı, do ada ya amak, sa lıklı beslenmek ve do anın sürdürülebilirli i için dayanı mayı arttırmak amacıyla kuruldukları yapılan görüşmeler neticesinde, katılımcıların ifadeleri ile ortaya konmu tur.

- *TaTuTa Projesine Katılma Nedenleri;* çiftlik sahipleri ile yapılan görüşmelerde, TaTuTa projesine katılma nedenleri daha çok i gücü ihtiyacı olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra ürünlerin de erlendirilmesi, do ada ve tarımda dayanı manın öneminin farkındalı nı olu turmak ve bilgi alı veri i sa lamak nedeniyle TaTuTa projesine katılım gösterildi i belirtilmiştir.

Tablo 3: Ara tırmaya Katılan Çiftliklerin TaTuTa Projesine Katılma Nedenleri

letme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	gücü ihtiyacı	4
	Ürünlerin de erlendirilmesi	1
	Dayanı manın önemi	1
	Bilgi alı veri i	1

gücü ihtiyacı, çiftlik sahiplerinin TaTuTa projesine katılma nedenleri içerisinde ana neden olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan görüşmeler içerisinde dikkat çeken yorumlardan bir tanesi aşağıda yer almaktadır;

”Bizim için ihtiyaçtı. Gönüllüye ihtiyacımız oluyor. Özellikle yazın ilerleyen zamanlarda, kirazın toplanacağı zaman kendi kendimize yetmiyoruz. Birde bizim burada kurs organizasyonlarımız oluyor yaz aylarında, perma-kültür konusunda, o zaman da kalabalık oluyor. Yemektir, bulamıyoruz, ortalığın toplanmasıydı bizim için ihtiyaç oluyordu, TaTuTa projesi de çıkınca, hemen projeye üye olduk.” (Katılımcı 1)

- *Sürdürülebilirlik Bilinci;* TaTuTa projesine dahil olan çiftliklerde sürdürülebilirlik bilinci doğrultusunda neler yapıldığını ortaya koymak amacıyla sorulan soru neticesinde, çiftliklerin hepsinin toprak ve bitkilerde ilaç kullanılmadığını ve ayrıca su ve enerji kaynaklarını verimli kullandığını, enerjiyi güneşten suyu ise doğadan, dallardan akan sularla karıladıklarını belirtmişlerdir. 4 adet çiftlikten, atıklarını kontrol altında tuttuğunu ve kompost yaptığını belirtmiş ve gözlemlenmiştir. Çiftlik evlerinden bir tanesi ise yapıları meydana getirirken doğala ve kerpiç kullanarak inşa etmeye özen gösterdiğini dile getirmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Çiftliklerin Sürdürülebilirlik Çalışmaları

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	İlaç Kullanılmaması	5
	Atıklar kontrollü/Kompost Yapılması	4
	Su ve Enerji Kaynakları Verimli Kullanılması	5
	Çiftlik Evi Doğal Ta ve Kerpiçten Yapılması	1
	İnsanları Bilinçlendirilmesi	5

Katılımcılardan birinin yorumu aşağıda ekilde olmuştur;

”Evimizi doğala ve kerpiçten yapıyoruz, suyu da doğadan kullanıyoruz, elektrik güneşten sağlıyoruz. Ürettiğimiz hiçbir sebze ve meyvede ilaç, zehir kullanmıyoruz. Atık bırakmamak için uğraşlıyoruz. Kampten mendil, peçete kullanmak yasaktır. Su ve

do al sabun temizlik için yeterli. Bunları herkesle payla maya çalı arak, sürdürülebilirli i sa lamaya çalı ıyoruz” (Katılımcı 5)

Çiftliklerin hepsi gelen misafirlerine ve gönüllülerine çevrenin sürdürülebilirli i konusunda bilinçlenmelerini sa lamak için çalı malar gerçekle tirdiklerini belirtmi tir. Sürdürülebilir bir çiftlik ve çevre için çiftlik sahiplerinin çevreye kar ı duyarlılı ı, gerçekle tirilen faaliyetlerin çevreyle dost nitelikler ta ıdı ı gözlemlenmi tir.

- *Çiftliklere Sa lanan Olanaklar;* TaTuTa çiftliklerinde yapılan mülakatlar neticesinde, TaTuTa projesinin çiftliklere sa ladı ı olanaklar ara tırıldı ında dört adet olumlu sonuç katılımcılar tarafından belirtilmi tir. Bunlar a a ıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5: TaTuTa Projesinin Çiftliklere Sa ladı ı Olanaklar

letme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	gücü katkısı	5
	Bilgi takası	3
	lerin büyümesi	2
	Yurt dı ına açılma imkânı	1

gücü katkısı proje içerisinde bulunan çiftliklere çok büyük fayda sa lamaktadır. Bu aynı zamanda TaTuTa Projesinin amacına da ula mı oldu unun bir göstergesidir. A a ıda yer alan yorum tablodaki bulguları destekler niteliktedir;

”En büyü ü i güçü katkısı olmu tur. Yetemedi imiz her yerde bize yardımcı oldular. Bilgi alı veri i sa landı. Onlar bizden, biz onlardan tarım ve hayvancılı a dair çok ey ö rendik.” (Katılımcı 4)

Projenin çiftliklere sa ladı ı olanaklardan, i lerin büyümesi ve yurt dı ına açılma imkânı da di er bahsedilen katkılardandır. Yapılan görü melerden bir tanesinde u yoruma yer verilmi tir;

”Bu sayede daha rahat gönüllü i gücüne ula abiliyoruz. TaTuTa organizasyonu olmasaydı biz di er ekillerde de kendi web sitemizde duyuru yapıyorduk, gönüllüye ihtiyacımız var diye. Ben ev yapıyorum mesela in aatta çalı acak gönüllüye ihtiyaç var, do al organik mimari, ah apla ve toprakla

yapıyoruz evi. Bu konulara ilgi duyan insanlar oradan da geliyor ama TaTuTa yurt dı na açılmamızı da sa lıyor. Yurt dı ndan da Türkiye'ye gönüllülük yapmak için gelmek isteyenler oluyor. Onlar bize, biz onlara ula tıyoruz. Dolayısıyla i lerimizin büyümesini sa ladı.” (Katılımcı 1)

- *TaTuTa Projesinin Sosyal, Kültürel ve Psikolojik Etkileri*; çiftliklerde yapılan mülakatlar da, TaTuTa projesinin çiftliklere ne gibi sosyal kültürel ve psikolojik etkilerinin oldu u ve bu etkilerin nasıl gerçekleşti i de erlendirilmiştir. Ortaya çıkan bulgulara a a ıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 6: TaTuTa Projesinin Sosyal, Kültürel ve Psikolojik Etkileri

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Yeni insanlarla tanı mak	5
	Farklı kültürleri tanımak	5
	Psikolojik rahatlama	5
	Dostlukların kurulması	3
	Çiftli in takdir görmesi	1

Tabloya ara tırmaya katılan çiftlik sahiplerinin tamamı TaTuTa Projesinin sosyal, kültürel ve psikolojik etkilerinin “yeni insanlarla tanı mak”, “farklı kültürleri tanımak” ve “psikolojik olarak rahatlama” olarak belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra “yeni dostlukların kurulması” ve “çiftli in takdir görmesi” de di er belirttikleri katkılardandır.

Çiftliklerde sosyal, kültürel ve psikolojik etkilerin hem çiftlik sahipleri hem de gelen gönüllü ve konuklar için olumlu yönde oldu u söylenebilir. Bir çiftlik sahibine göre sosyal, kültürel ve psikolojik etkiler u ekilde de erlendirilmektedir;

”Kültür olarak, yabancı kültürlerle harman olurlar, tanurlar. Sosyal olarak burası bir çekirdek aile, bu çekirdek aile büyüyor, gittiklerinde de arayıp soruyoruz birbirimizi, kopmuyoruz birbirimizden bu do rultuda bilgi takasına da devam ediyoruz. Yeni insanlarla tanı ılıyor, sohbetler yapılıyor, yeni arkadaşlıklar kuruluyor. Psikolojik olarak, temiz hava, ellerin topra a de mesi, çıplak ayakların topra a basması sonucunda, gelen tüm insanlar burada huzur buluyor, psikolojik olarak artı yönde etki sa lıyor, insanlar rahatlıyor.” (Katılımcı 2)

- *TaTuTa Projesinin Bölge Tanıtımına Katkısı*; yapılan görüşmelerde, TaTuTa projesine dâhil olmanın çiftli in bulundu u bölgenin tanıtılmasına yardımcı olup, olmadığı ile ilgili soruya çiftlik sahiplerinin tamamı buldukları bölgenin tanıtılmasına yardımcı oldu unu bölgeye gelen ziyaretçi sayısının arttığını dile getirmişlerdir.

Tablo 7: Bölge Tanıtımına Katkısı

Yetiştirme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Tanıtıma katkısı oldu	5
	Ziyaretçi sayısı arttı	5
	Dergi/gazetelerde haber olduk	3
	Konuklarımız çevrelerine söz etti	2

Bir çiftlik sahibinin yorumu şu şekildedir;

”Daha çok yeniyiz ama gelen gönüllüleri gören diğer çiftlikler ben de istiyorum demeye başladılar. Gelen gönüllü ve konuklarla halk iletişim halinde onlarla bilgi ve tecrübe takası içindeler. Buraya gelen kişi, evine döndüğünde burayı, buranın insanını anlatıyor ve arkadaşım gelmedi diye buralara gelen, bizleri ziyaret eden çok kişi oldu.” (Katılımcı 2)

Çiftlik sahiplerine yöneltilen sorularında üç çiftlik sahibi dergi ve gazetelerde çiftliklerinden söz edildiğini ve bu şekilde bölgenin tanıtılmasına katkı sağladıklarını söylemişlerdir. İki çiftlik sahibi ise, çiftliklerinin ziyaret eden konuklarının evlerine döndüklerinde çiftlikten, çiftli in bulundu u bölgeden ve yöre insanından söz ederek buraların tanıtılmasında rol oynadıklarını dile getirmişlerdir.

Bir başka çiftlik sahibinin yorumu ise;

”Oldu, duyurumu oluyor, TaTuTa çiftli i diyen, ben oraya gidip sağlıklı beslenmek istiyorum diyen, yaptığımız deneyleri görmek öğrenmek isteyen, belki bende ileri de böyle bir amaç istiyorum deyip hedef koymuş insanlar buralara gelmeyi çok arzu ediyorlar. Gelen konuklarımız evlerine döndüklerinde çevrelerine buraları anlatıyor. Dergi, gazete gibi yerlerde haber olduk. Bölgenin ziyaretçi sayısı arttı bungalov evlerimiz olmadığı için çok kabul edemiyoruz.” (Katılımcı 4)

- *Tarım Turizminin Katkı ve Zararları*; TaTuTa projesine dahil olmu olan ekolojik çiftlik sahipleri, tarım turizminin yöreye ne gibi katkı sağladı ve zararlı olup olmadığını değerlendirirken, tarım turizminin yöreye zararı olmadığını dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra, yurtdışından gelen ziyaretçi yada gönüllü olarak gelen turistlerin katkılarıyla yörede kültürler arası etkileşim olduğu, yöre halkının hiç görmediği insanlarla tanıştığını, onların yöreye gelmesiyle de diğer kültürleri tanıdıklarından bahsetmişlerdir. Böylelikle hem yöre halkının yöreye gelen yabancı turistlerden, hem de turistlerin yöre halkından yaşantıları ve tarım hakkında bilgi takası sağlandığını söylemişlerdir.

Tablo 3: Tarım Turizminin Katkı ve Zararları

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Zarar Yok	5
	Kültürler Arası Etkileşim	5
	Bilgi Takası	5
	Bölgeye Ekonomik Katkı	5
	Köylünün Bilinçlenmesi	1

Tarım turizminin katkı ve zararları değerlendirilirken, çiftlik sahibinin yorumu şu şekilde olmuştur;

”Bulunduğu yöreye tabi ki hakılar sağlanır. Gelen gönüllü ve konuklar sadece çiftlikte zaman geçirmeyip merkeze gidiyor. Çiftliğin bulunduğu bölgeden dışarı çıkıyor, hem maddi anlamda alıveri yapıyor, ekonomik katkısı oluyor, hem de oradaki yaşantıları öğrenerek bilgi takası sağlanıyor.” (Katılımcı 5)

Turizm bölgelere ekonomik katkı sağlayan sektörlerin başında gelmektedir. Yapılan araştırmalarda bunu doğrular nitelikte olmakta olup, çiftlik sahiplerine yöneltilen soru sonunda tamamı turizmin yöreye ekonomik katkı sağladığını bu vakitlerinde, çiftlik dışına gezmek amaçlı çıkan gönüllü ve ziyaretçilerin çevrede alıveri yaparak ve yemek yiyerek yöre halkına ekonomik katkılar sağladığını belirtmişlerdir.

Farklı bir bakış açısı olarak bir çiftlik sahibi ise, köylü bilinçleniyor yanıtını vermiştir. Bunu dile getiren çiftlik sahibi önermeyi şu şekilde yorumlamıştır;

”Zararı yok, yararı çoktur. Buradaki köylü zehirsizde bitkilerin ya ayabildi ini ve hayvanların bakılabildi ini ö reniyor çünkü onlara ö retildi , dayatıldı yanlı bir takım eylemler var. Bizler burada bilinçli yeni köylü olarak yardım sa lıyoruz onlara, diyalog içinde olmamız onların bilinçlenmesine neden oluyor.” (Katılımcı 4)

- *Tarım Turizmi Kapsamında Sunulan Hizmetler* noktasında, TaTuTa projesine üye ekolojik çiftliklerde yapılan görüşmelerde, çiftliklerin hepsi tarım turizmi kapsamında sunulan hizmetlerin konaklama yiyecek – içecek olarak değerlendirirken bunlardan ayrı olarak 2 adet çiftlik sahibi ek olarak doğa yürüyüşü ve atma hizmetini de verdiklerini beyan etmiştir.

Tablo 9: TaTuTa Kapsamında Çiftliklerin Sundukları Hizmetler

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Konaklama	5
	Yiyecek - içecek	5
	Doğal Hayatı Ya atma	2

Görüşmelerde dikkat çeken yorumlardan bir tanesi aşağıda yer almaktadır;

”TaTuTa kapsamında, istersen para verip turist gibi kalıyorsun ihtiyaçların karşılanıyor, yemek önüne konuyor, kaldırılıyor ama biz TaTuTa'nın o kısmında yokuz. Biz sadece buraya ilgi gücünü emeğimizi verip, karlı bir şekilde kalacak yer ve yemek veriyoruz. Bizim TaTuTa kapsamında ki durumumuz bu. O nedenle insanlara çok hizmetimiz yok. Konaklama ve yemek sadece.” (Katılımcı 1)

Çiftliklerde, proje dahilinde ziyaret eden gönüllü ve konuklara sunulan hizmetler incelendiğinde, çiftlik sahiplerinin cevapları doğrultusunda konaklama, yiyecek, içecek ve doğa yürüyüşü ve atma hizmetleri verildiği bildirilmiştir. Konuk olarak çiftliğe gelen kişilerle gönüllü olarak gelen kişiler arasında fark bulunmaktadır. Bu fark ise, konukların yiyecek ve içecek önlerine gelip, tüm ihtiyaçları karşılanırken, gönüllülerin yatakların hazırlanmasından yemek yapımı ve bulaşıkların yıkanmasına kadar her bir çiftlik sahipleri ile birlikte yapması şeklinde gerçekleşmektedir.

- *Turizme Bakı Açılımları* incelendiğinde, çiftlik sahipleri turizmin yüksek ekonomik değer yarattığını ancak reklam ve tanıtım azlığının söz konusu olduğunu

belirtmektedir. Bunun için kaynakların doğru kullanılması gerekliliğini dile getirirken ülkenin doğal zenginliklerinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Tablo 10: Araştırmaya Katılan Çiftlik Sahiplerinin Turizm Bakı Açılı

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Yüksek Ekonomik Değer Yaratma	3
	Reklam ve Tanıtım Azlığı	3
	Kaynakların Doğru Kullanılması	1
	Ülke Doğal Zenginliğinin Değerlendirilmesi	1

Yapılan görüşmeler esnasında çiftlik sahibine yöneltilen "Turizme bakı açınız nedir?" sorusuna verdiği yanıt şu şekilde olmuştur;

"Turizm ülkelere ekonomik gelir sağlayan sektörlerden biridir. Gereken önem verilmeli, reklam ve tanıtımların çok az olduğunu düşünüyorum. Ülkemizin dört tarafı turizm açısından çok zengin, çeşitli turizm faaliyetlerine uygun fakat değerlendirilmediğini düşünüyorum." (Katılımcı 3)

- *Tarım Turizmi Önerileri*; çiftlik sahiplerinin "tarım turizmi doğrultusunda ne gibi iyileştirmeler yapılmalıdır?" sorusuna karışık sundukları öneriler aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 11: Katılımcıların Tarım Turizmi ile İlgili Önerileri

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Devlet Desteğini Sağlamalı	2
	Tanıtım	3
	Ürünlerin Değerlendirilmesi	1
	Doğaya Bilinci	2
	Birliğin	2

En yaygın öneri tarım turizmi ile ilgili tanıtımların daha çok yapılması olarak ortaya çıkmıştır. Bunu izleyen sıklıkta ise devletin tarım turizminin gelişimi için

destek vermesi ve üretilen ürünlerin de erlendirilmesinin sa lanması önerisinde bulunulmu tur.

”Üreticinin ayakta durması için gerekli deste in sa lanması, çıkan ürünün de erlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü, ürün dalında kalırsa, çiftçiye gelecek yıl için katkı sa lanmazsa, filiz olmaktan çıkartır, çürümesini sa lar.” (Katılımcı 2)

”nsanların bu konuda daha çok bilinçlendirilmesi, bu arz çiftliklerin oldu u anlatılmalı, duyurulmalı. Ayrıca yakınlarda bulunan çiftlikler ile i birli i yapılabilir. Bunun neticesinde eksikler giderilebilir.” (Katılımcı 3)

Katılımcılardan iki çiftlik sahibinin tarım turizmi do rulusundaki iyile tirmelerle ilgili önerisi, do a bilinci yönünde olmu tur. nsanların son yıllarda giderek do aya yönelmesi, turizm tercihlerinin do ayla iç içe yerlerde olmasına dikkat etmesi, sonucunda olu abilecek çevre kirlili i, turizmin bitmesine neden olabilecek oldu undan dolayı, insanlarda do a bilincinin geli tirilmesi gereklili i savunulmu tur. Ayrıca sadece üretimde i birli i de il çevre bilincinin olu turulması ve ekolojik dengenin sa lanması konusunda da i birli ini savunmu lardır.

- *Bu day Derne i ve TaTuTa le Tanı ma; Bu day Derne i üyesi olan ve TaTuTa projesine katılıcı , zmir ilindeki çiftliklerde yapılan ara tırmalarda, Bu day Derne i ve TaTuTa projesi ile nasıl tanı tınız sorusuna alınan yanıtlar do rulusunda, çiftlik sahiplerinden iki tanesi, dernek ve TaTuTa projesi ile arkada vasıtası ile tanı ını ve gönüllü olup çalı arak üye oldu unu belirtmi tir.*

Tablo 12: Bu day Derne i ve TaTuTa ile Tanı ma

letme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Arkada vasıtası/Gönüllü çalı ıyordum	2
	Yayınlarnı takip ederek	1
	Teklif üzerine	2

Katılımcılardan birinin soruya ili kin cevabı u ekilde olmu tur;

”Benim tanı mam, 1998 yılında Victor ile tanı tım. Do al hayatı koruma derne i Nuh’un ambarı diye bir yer vardı, stanbul’da açılan ilk organik ürün dükkânı. 1999’un Mart ayında açıldı . Arkada larımın vasıtası ile gönüllü olarak

oraya gitmi tim. Dükkânın açılması a amasında, in aatında, boyasında ve badanasında gönüllü olarak çalı tm. Victor ile o zaman tanı tm ve o dönemden beri de Bu day Derne ini biliyorum.” (Katılımcı 1)

Konu ile ilgili çiftlik sahipleriyle yapılan görüşmelerde bir çiftlik sahibi bu day derne inin yayınlarını takip etmeleri sonucu ve diğer iki çiftlik sahibi ise, kendilerine dernek tarafından gelen teklif sonucunda bu day derne ini tanıdıklarını ve TaTuTa projesine dâhil olduklarını ifade etmişlerdir. Yapılan görüşmelerde, dikkat çeken ifadelerden bir tanesi aşağıda yer almaktadır;

”Onlar beni buldular. Bu bilinçle ara tırıp, okuyordum. Zehir kullanmadan nasıl üretirim, do ayı nasıl koruyabilirim, hayvanlarımı en do al ve sağlıklı şekilde nasıl besleyebilirim diye. Burada çabalarırken aynı bu zihniyette olan insanlar beni buldu. TaTuTa için çok uygun bir çiftliksiniz demeleri ve teklifleri ile projeye dâhil oldum. Bu day derne inin yararlı yazıları oluyordu, takip edip okuyordum, seve seve kabul ettim.” (Katılımcı 4)

- **TaTuTa Projesinden Beklentiler;** mülakatlarda, çiftlik sahiplerinin TaTuTa projesinden beklentileri de erlendirilmiştir. Bulgulara göre, projeden en büyük beklenti i gücü olarak görülmekte ve ara tırmaya katılan bütün çiftlik sahipleri bu konuda benzer yorumlarda bulunmaktadırlar. Ara tırmaya katılan çiftlik sahiplerinden dört tanesi bilgi alı veri i sa lama ile ilgili beklentilerini belirtirken ikisi üretilen ürünlerin do ru insanlarla buluşmasını ve bir çiftlik sahibi ise yerli tohumların yaygınla tırılmasını beklenti olarak ortaya koymuşlardır.

Tablo13: Çiftlik Sahiplerinin TaTuTa Projesinden Beklentileri

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Yerli tohumları yaygınla tırmak	1
	Bilgi alı veri i sa lama	4
	gücü	5
	Ürünlerin insanlarla buluşması	2

TaTuTa projesindeki beklentilerin en önemlisi, çiftlikte i gücü bakımından yetersiz kalan çiftlik sahiplerinin TaTuTa üzerinden gelen gönüllülerin kendilerine çiftlik içinde her konuda yardımcı olmasını bekledikleri ve bu beklentilerinin

kar ılandı mı bu nedenle TaTuTa projesinden memnun oldukları gözlemlenmiştir. Yapılan görüşmelerde, çiftlik sahiplerinden biri projeden beklentileriniz nelerdir sorusuna şu yanıtı vermiştir;

”Aynı dü ünceye sahip insanlarla bir araya gelerek do anın insanlı n gelece i için çalı mak, üretmek, yetersiz kaldı mız durumlarda i gücü deste i sa laması. Takas yöntemiyle yerli tohumları yaygınla tırmak, nasıl do al üretim, sa lıklı beslenebiliriz bu gibi konularda bilgi alı veri i sa lamak, her gün yeni bir eylemler ö renmek ve ö retmektir. Proje ile bu beklentilerime ula tım. Gönüllülerimiz geliyor, birlikte çalı yoruz. E itimler veriyoruz burada ve her gelenden de ö rendiklerimiz oluyor.” (Katılımcı 1)

- *TaTuTa Projesinin Ekonomik Katkıları;* zmir ilinde yer alan TaTuTa çiftliklerinde, TaTuTa projesinin çiftliklere ekonomik katkılarını ve hangi yollarla yapılmakta oldu u ile ilgili soruya çiftlik sahiplerinin tamamı *i gücü katkısından* bahsetmektedirler. İletme olarak çalı madıklarını dolayısıyla herhangi parasal alı veri in olmadığını, çiftlikte çalıacak eleman bulmakta zorlanırken proje sayesinde çiftli e gelen gönüllülerle bu sıkıntının ortadan kalkt ı belirtmektedirler. Çiftlik sahibinin yorumu şu şekilde olmuştur;

”Ekonomik katkısı, i katkısı ekinde gerçekleşiyor yani i gücü. Dı arıdan aldı m bilinçsiz i çi yerine daha bilinçli biri geliyor, seninle birlikte ne yiyor ve içiyorsa onları yiyip içiyorlar. Gönülden, candan yardım ediyorlar. O dönemde i çi çalı tırmıyorum.” (Katılımcı 4)

Bir başka çiftlik sahibinin ifadesi ise;

”Maddi olarak bir katkısı yok, i gücü katkısı oluyor sadece” (Katılımcı 5)
eklinde olmuştur.

- *TaTuTa Projesinin Do a Bilinci ve Sorumlulu u Anlamında Katkıları;* ile ilgili sorulara zmir ilinde TaTuTa projesine dahil olan be çiftlik sahibinin tamamı, zaten do a bilincine sahip olan kişiler için çiftliklere geldi ini dile getirirken projenin do a konusunda insanlarda sorumluluk sa ladı ı ekinde yorum yapmışlardır. Çiftliklerde ö rendikleri bilgileri etrafındaki kişiler ile paylaşarak, do ayı korumak adına girişimlerde bulunacakları ön görülmüştür. Bir çiftlik sahibi ise, genel olarak do a bilincine sahip insanların çiftli e geldi ini

dile getirirken, do a hakkında bir bilince sahip olmayan ki ilerin, çiftlikte zaman geçirdiklerini, i gücü yardımlarında bulundu u fakat çiftlikten ayrıldıktan sonra do anın yararı konusunda hiç bir harekette bulunmayaca nı dile getirmi tir.

Katılımcılardan birinin soruya ili kin ifadesi u ekilde olmu tur;

”Buraya gelen insanlar do a bilincine sahip insanlar oluyor. Gönüllü olarak geliyorlar. TaTuTa listesinde her ey yazıyor, do ada bir yere geldi ini biliyor. ehirde ki insana kompost desek belki bilmez ama buraya gelen adam yeme ini yedikten sonra kompost kalıyor nereye dökece im bunu diyor. Bilinçli insanlar geliyor. Do a bilincine sahip olmayan bir insan geldi inde ise, çok bir ey kattı nı dü ünmiyorum. Burada zaman geçirdikten sonra hayatına aynı ekilde devam eti ini dü ünüyorum.” (Katılımcı 1)

Bir ba ka katılımcının ise soru kar ısındaki yanıtı u ekildedir;

”Bu projeyi bilenler zaten do a bilinci konusunda duyarlı ki ilerdir. Sadece neyi nasıl yapacaklarını bilmiyorlardı. Biz onlara do ru tekniklerle, sürdürülebilirlik ön plana alınarak nasıl tarım yapıldı nı ö rettik. Bundan sonra do a konusunda sorumluluk kazanıp, çok daha dikkatli olup, ö rendiklerini etrafındaki insanlarla payla arak, do ayı korumak adına giri imlerde bulunacaklarına inanıyorum.” (Katılımcı 2)

TaTuTa projesinin do a bilinci ve sorumlulu u anlamındaki katkılarına ba ka bir katılımcının cevabı ise öyle olmu tur;

”Çiftli e do a bilinci konusunda bilinçli insanlar geliyor. Burada ki bilgi ve tecrübe payla ımlarımızda do a ile ilgili daha fazla sorumluluk sahibi oluyoruz. Do ayı bu zamana kadar mahvettik zaten ve bundan sonra nasıl kurtarabiliriz, do aya ben ne yapabilirim, küçüçük topra ı kurtarsam kar kardır diyorsun. Bu bile do aya yardım bir faydadır.” (Katılımcı 4)

- *TaTuTa Projesinin Gönüllü ve Konuklarda Yarattı ı Farkındalık; TaTuTa projesinin kırsal ya am, organik tarım ve zorlukları gibi benzer konularda kentlilerde nasıl bir farkındalık yarattı na dair çiftlik sahipleri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular a a ıdaki tabloda özetlenmektedir.*

•

Tablo 14: TaTuTa Projesinin Gönüllü ve Konuklarda Yarattığı Farkındalık

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Tarım hakkında bilinçlenme	4
	Sağlıklı ürün yetiştirme isteği	2
	Köy yerleşme ve çiftlik kurma isteği	2
	Köy yaşamı hakkında bilinçlenme	1

Ara tırmaya katılan çiftlik sahiplerinin çoğunluğu TaTuTa Projesinin gönüllü ve konuklarında tarım hakkında bilinçlenme sağladığını ve sağlıklı beslenme isteğini ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Bunu destekleyen bir görüş ise şu şekilde olmuştur;

”Birçok insan bu iş bana göre değil diyebiliyor. TaTuTa çiftliğine geldikten sonra önce tarım hakkında bilinçleniyor sonra şehirde doğamayan beslenemediklerini görüp, sağlıklı ürünler yetiştirme isteği doğuyor.” (Katılımcı 1)

Yapılan görüşmelerde gönüllü ve konuklarda ortaya çıkarılan diğer farkındalıklar köy yaşamı hakkında bilinçlenme ve köy yerleşme ve çiftlik kurma isteği olarak dile getirilmiştir. Yaratılan farkındalık bir görüşmecisi tarafından şu şekilde dile getirilmiştir;

”Gelen konuklar, şehre döndüklerinde anlatıyor. Adnan beyin yanında kaldım, öyle böyle diye. Gelen şehirli insanlar toprağa dokunuyor, süt sağlıyor, sebze ve meyve topluyor, toprağı ekiliyor, biçiyor. Tadilat işlerinde bulunuyor, tarım hakkında bilinçleniyor. Bunları ilk defa kendileri yaparak en büyük farkındalığı yaşıyorlar. Düğüm atmosferini bilmeyen insanlar var, öğreniyoruz. Köy hayatı çok farklı geliyor, bilmiyorlar buraya dahil olan birçok şeyi, proje dahilinde gelerek, köy yaşamı konusunda bilinçlenerek, köy yaşamına dair büyük bir farkındalık yaşıyorlar.” (Katılımcı 2)

- *Proje Önerileri;* TaTuTa projesinin çiftliklere katkısının daha çok olması için ara tırmaya katılan çiftlik sahiplerinin önerilerini öğrenmek amacıyla sorulan soruya ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda görülebilir.

•

Tablo 15: Çiftlik Sahiplerinin TaTuTa Projesine Önerileri

İletme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	İhtiyacımız karşılanıyor	4
	Organik pazar talebi artmalı	2
	Çiftlik kapasiteleri artırılmalı	1
	Yerli halkla iletişim sağlanmalı	1
	Tanıtım Artmalı	1

Çiftlik sahiplerinin çoğunluğu, projenin bu ihtiyaçlarını karşıladığını ve amacını yerine getirdiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, organik pazar talebinin artırılması, daha çok gönüllü ve konuk ağırlamanın gerekliliğine dayanarak çiftliklerin büyütülmesi için destek verilmesini projeye öneri olarak belirtmektedir. Oda sayılarının yetersiz olmasından dolayı, kısıtlı sayıda misafir ağırlayabildiklerini dile getirmektedir. Ek olarak, yerli halkla proje aracılığıyla da iletişim sağlanması ve tanıtımın gerekliliği de proje için diğer önerileri olmuştur.

”Proje ancak bu kadar olabilir, bizim ihtiyacımızı karşılanıyor. Daha fazlası halka kalmı, onu paylaşarak ayakta tutacak insanlara kalmı, organik pazara giden, ürünleri de yerli bulup alacak bilinçli insanların katkıları ile olur. Organik pazarların daha fazla gelişmesi demek projenin daha ekili hale gelmesi demek. Yoksa TaTuTa projesi çok güzel bir proje fakat halkımız projeleri sahiplenmiyor. Bizim istediğimiz halk pazarlarında yer almak, bu ürünü beraber yetiştirilen ürün haline getirip, halka özellikle çocuklara da ulaştırılmı istiyorum.” (Katılımcı 2)

- *TaTuTa Projesinden Beklentilerin Gerçekleşme Oranı;* İzmir ilinde yer alan TaTuTa çiftliklerinde yapılan araştırmalarda, TaTuTa projesinden beklentilerin ne ölçüde gerçekleştiği ve memnuniyet oranı sorgulandı. Çiftlik sahiplerinin tamamı TaTuTa Projesinden beklentilerinin gerçekleştiğini ifade etmektedir. Çiftlik sahiplerinden biri şu şekilde yorumda bulunmuştur;

”Projeden memnunuz. İhtiyacımızı karşıladı çok güzel gidiyor. Beklentilerimizi gerçekleştiriyor. Çiftliklerimiz için yararını gördük. Diğer çiftlikleri tabii ki bilemem ama bu kadar gördüğümüz, duyduğumuz ve okuduğumuz kadarıyla çok doğru yolda, daha da iyi olacağını inanıyorum.” (Katılımcı 4)

TaTuTa projesinden memnun olup olmadıkları soruldu unda ise, üç çiftlik sahibi projeden memnun olduklarını dile getirirken, iki çiftlik sahibi ise memnuniyetlerinin beklentilerinin üzerinde oldu unu belirtmişlerdir.

Konu ile ilgili başka bir çiftlik sahibinin yorumu ise;

”Memnuniyet oranım yüksek. Evimizin yapımına kadar hep gönüllü insanlarla birlikte çalıştık. Her işin ucundan tuttular ve do aya katkılar sağladılar. TaTuTa sayesinde burayı insanlara duyurabildik, proje üzerinden gönüllü ve konuklarımız buraya geliyor. Birlikte güzel vakit geçiriyoruz. O nedenle projeden beklentilerimiz gerçekleşiyor.” (Katılımcı 5)

Bu ve bundan önceki sorulan sorulardan hareketle TaTuTa Projesinin ve ara tırmaya katılan çiftliklerin projeye katılma amacının gerçekleştiği ve böylelikle hem gönüllü ve konukların hem de çiftliklerin fayda sağladığı ve birbirlerine fayda yarattığı sonucu vurgulanabilir.

- *Bilgi ve Tecrübe Takasının Sonuçları;* çiftçi ailelere destek ve ekolojik tarımda katkı sağlamak aynı zamanda sürdürülebilirliğini sağlamak, projenin başlıca amaçları arasında yer almaktadır. Çiftlik sahipleri ile yapılan görüşmelerde, TaTuTa projesinin tarım ve çevre ile ilgili bilgi ve tecrübe takasının ne ölçüde karlı olduğu ile ilgili yaptıkları yorumları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

Ara tırmaya katılan çiftlik sahiplerinden alınan yanıtlar doğrultusunda, katılımcılardan 4 çiftlik sahibi bilgi ve tecrübe takasını üst düzeyde karlı olduğunu belirtmişlerdir. Çiftlik sahibinin yorumu şu yönde olmuştur;

”Bilgi ve tecrübe takasının üst seviyede gerçekleştiğine inanıyorum. Gelen gönüllülerimiz sabun yapımından, ekmek yapımına ve toprağa kadar bizden birçok şeyi görüp, birlikte yaparak öğreniyorlar. Gelen misafirlerimiz, do aya iki gün, ara tıran ki iler oldukları için bizlerde onlardan bu güne kadar do a hakkında çok bilgi edindik.” (Katılımcı 5)

Bir katılımcı ise, gelen gönüllülerin tarım ve hayvancılık konusunda bilinçsiz olmalarından dolayı bilgi ve tecrübe takasının orta düzeyde karlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcının soru karısındaki yorumu şu şekilde olmuştur;

”Bir sene olmasına rağmen bilgi ve tecrübe takası orta derecede sağlandı diyebiliriz. Gelen kişilerden hem öğrenip hem de gelen kişilere öğretmeye

çalı ıyoruz. Orta derecede gerçekte ti dememin nedeni, bize gelen gönüllüler, tarım ve hayvancılık bakımından bilinçsizdiler. Ço unlukla biz ö rettik.” (Katılımcı 2)

- *Gönüllü ve Konukların Gün çerisindeki U ra ıları; yapılan görü melerde gönüllü ve konukların çiftlikte ve buldukları bölgede nasıl zaman geçirdikleri ile ilgili soruya çiftlik sahiplerinin verdikleri yanıtlar a a ıdaki tabloda sıralanmı tır.*

Tablo 16: Gönüllü ve Konukların Çiftlikteki Faaliyetleri

letme Türü	Temalar ve Kodlar	Frekans
Ekolojik Çiftlik	Dinlenmek	5
	Çalı mak	5
	Yerel Halk ile Kayna ma	3
	Merkezi gezmek	3
	Yüzmek	2
	Yürüyü yapmak	2
	Kitap okumak	1
	Televizyon izlemek	1

Buna göre, çiftli e gelen gönüllü ve konukların tamamının ana amacının çiftlikte yapılması gereken i llerde çalı mak ve dinlenmek oldu u görülmektedir. Bunun yanı sıra yerel halk ile kayna mak ve çiftli in bulundu u merkezi gezmek di er tercih edilen faaliyetler arasındadır. Çiftli e gelen gönüllülerin çalı mak ve dinlenmekten arta kalan zamanlarda yüzmek, yürüyü yapma kitap okuma ve televizyon seyretme faaliyetlerinde bulundu u belirtilmi tir. Tüm bunları açıklar nitelikteki bir görü ise a a ıda yer almaktadır;

” saati sabah birlikte kalkıyoruz, sabah saat 08:00’den ö lene kadar çalı ıyoruz. Ö len yemek yiyoruz, sonra saat 16:00-16:30’a kadar tekrar çalı ıyoruz. Daha sonrasında isteyen kitap okuyor, isteyen televizyon izliyor, isteyen odasına çekiliyor, isteyen de geziyor. Kötü havalarda çalı mıyoruz, o gün istediklerini yapıyorlar. Foça’ya gitmek isteyen Foça’ya, zmir’e gitmek isteyen zmir’e gidiyor, birlikte gidiyoruz. Denize giriyorlar, yerel halkla kayna ıyorlar.” (Katılımcı 3)

Bir di er çiftlik sahibinin yorumu ise;

”Bizler gibi burada yapılacak i ler ne ise bir ucundan tutuyorlar yani çalı ıyorlar. Hayvanların toplanması, beslenmesi, ürün yaparken, ekim yaparken, fırını yakarken, odunların toplanması gibi konularda yardımcı oluyorlar. Ayrıca çiftlik konum itibariyle orman yürüyü leri yapıyor. 3-4 km uzaklıktaki Çe me ve zmir’e gidiyorlar. 20 km uzaklıktaki Urla Klozomenai, Seferihisar Sı acık Teos Antik kentini geziyorlar.” (Katılımcı 4)

- *Ürünlerin Elde Edilmesi;* yapılan görüşmelerde zmir ilinde TaTuTa projesine üye ekolojik çiftliklerin üç tanesi, dışarıda satılan hiç bir meyve ve sebze için çiftlikten almayarak, kendi ürettikleri ürünleri kullandıklarını ifade edilmiştir.

Ürünlerinizi kendiniz mi üretiyorsunuz, dışarıdan mı temin ediyorsunuz sorusu, çiftlik sahibi tarafından şu şekilde cevaplanmıştır;

”Kendi kendine yeten, doğa ile uyumlu, üretken bir hayat ne gerektiriyorsa bu çalı maları yapıyoruz. Dışarıdan su, güneşten elektrik, temiz topraktan, yerli tohumdan gıda, yerli malzeme olan ta , toprak, saman, ahıptan çimentosuz ev. Geçimimizi sadece burada ürettiğimiz ürünlerle sağlıyoruz.” (Katılımcı 5)

Çiftliklerin iki tanesi ise, hem kendi ürünlerini ürettikleri hem de bazı ürünleri dışarıdan temin ettikleri görülmektedir. Kendi ürünlerini üretirken, dışarıdan da ürün temin edilmesini bir çiftlik sahibi şu şekilde yorumlamaktadır;

”Çok uzun dışarıdan temin ediyoruz. Burada üretiyoruz ama hem bize, nüfusa yetmiyor hem de çeşitlilik açısından domatesi, patlıcanı, biberi üretiyoruz ama irtifa yüksek olduğu için çok geç oluyor, temmuz ayından önce burada kendi yetiştirmediğimiz ürünü yiyemiyoruz. O zamana kadar mecburen dışarıdan satın alıyoruz.” (Katılımcı 1)

- *Yerel Halkla Birlikte;* yapılan görüşmelerde, yerel halkla birlikte içinde misiniz sorusuna, katılımcıların dört tanesi birlikte içinde olduğunu söylerken, bir katılımcı ise yüksek irtifa nedeniyle buldukları bölgede başka insanların yaşamadığından dolayı birlikte olmadıklarını dile getirmiştir.

birlikte olmamasının nedeni ise, çiftlik sahibi tarafından şu şekilde dile getirilmiştir;

”Yüksek irtifa. Burada bizden ba ka ki i ya amıyor. O nedenle i birli i yok. A a ı indi imiz zaman bir köy var, oradaki halk bizi bilir, gelen konuk ve gönüllülere yolu tarif ederler.” (Katılımcı 1)

Yöneltilen soru kar ısında ba ka bir çiftlik sahibinin yorumu ise u yönde olmu tur;

”Köylüyüm, burası kendi köyüm. Her zaman i birli i içinde çalı maktayız. Tarlada bize yardımcı oluyorlar. Köy halkının faaliyetlerimizden haberi var, gönüllüleri gördükleri zaman, TaTuTa projesine dahil olmak, onlarda gönüllü ve konuk a ırlamak istiyorlar.” (Katılımcı 2)

Yapılan görü melerde, yerel halkla i birli inin yüksek oranda çıktı ı gözlenirken, i birli inin günü birlik i ler olarak tabir edilen hayvanların bakımı, yem ve sularının verilip kafeslerine sokulması, bunun yanında topra ın ekimi ya da ürünlerin toplanması kısmında gerçekle ti i görülmektedir. Ayrıca bölgedeki halkla tohum takasının yapıldı ı, merkezde ya ayan dostlara ürünlerin satı mının yapıldı ı do rultusunda beyanlar da olmu tur.

- *Çiftlikleri Faaliyet Dönemleri;* çiftliklerin faaliyet dönemleri ile ilgili yapılan mülakatlar sonucunda iki çiftli in tüm yıl boyunca faaliyet gösterdi i, bir çiftli in sadece mayıs ayından, ekim ayına kadar, di er bir çiftli in mart ayı ve aralık ayları arasında, ba ka bir çiftli in ise eylül ve aralık ayları arasında faaliyet gösterdi i belirtilmi tir.

Belirli zamanlarda faaliyet gösteren çiftliklerin bazı zamanlar hizmete kapalı olmalarındaki sebepler kendi a ızlarında a a ıdaki gibi aktarılmı tır:

”Faaliyet dönemimiz mayıstan ekime kadar, bu süreler zarfında ziyaretçi ve gönüllü kabul ediyoruz. Di er zamanlarda hava müsaade etmiyor. Konuklarınıza ayırabilece imiz kapalı mekân çok sınırlı. Bir tek yerimiz var. Burası ortak mekânımız, hem yatıp kalkmak hem de beraber yemek yemek için çok konforlu olmuyor. Kı ında gönüllüyü gerektirecek i olmuyor.” (Katılımcı 1)

- *letme Çalı anları;* bulgulara göre, ekolojik çiftliklerde çalı anların %80’ini çiftlik sakinleri ile TaTuTa kapsamında çiftli e çalı mak için gelen gönüllüler olu turmaktadır. %20’si ise çiftlik sakinleri ve gönüllü katılımcıların yanı sıra

yerli halkın da bahçe ve hayvan bakımı i lerinde destek verdi ini belirtmi tir. Çiftlik sahiplerinden biri soruya u yanıtı vermi tir;

“Çiftlik sahibi olan aile yani biz burada çalı maktayız. Bize hem köylü halktan yardımcı olmaya gelirler hem de TaTuTa projesi üzerinden gelen gönüllülerimizle birlikte çalı maktayız.” (Katılımcı 2)

- *Gönüllü ve Konuk Sayıları;* TaTuTa çiftliklerinde konaklayan gönüllü ve konuk sayıları, ki i aralı ı verilerek de erlendirilmi tir. Çiftliklerde, gelen gönüllü ve konuklara ait bir istatistik bulunmamaktadır. Çiftlik sahipleri gösterebilecekleri bir kayıt sisteminin olmadı mını belirterek gelen gönüllü ve konuk sayılarını yakla ık olarak ifade etmi lerdir.

Tablodaki verilere dayanarak, katılımcıların bir tanesi 0-5 ki i arasında gönüllü ve konuk a ırlamı ken, bir di eri 6-10 ki i arasında gönüllü ve konu u çiftli inde a ırlamı tır. Di er 3 katılımcı ise çiftliklerinde 11 ki i ve üzerinde gönüllü ve konu u a ırladıklarını ifade etmi lerdir. Yapılan görü melerde bir katılımcı u yorumda bulunmu tur;

”Gönüllü ve konuk a ırlamaya geçen sene ba ladık. Kayıt tutmuyoruz, fakat on iki gönüllü ve üç aile konu u çiftli imizde a ırladık.”(Katılımcı 4)

SONUÇ

Tarım, insanlığın var olduğu günden bugüne, yaşamın temel kaynağını oluştururken önemli bir yere sahip olmakla birlikte günümüzde önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Tarım, ülkelere sağladığı ekonomik katkıların yanı sıra özellikle temel gereksinim olan beslenme konusunu gidermektedir. Turizm sektörü ise, Dünya’da ve Türkiye’de giderek gelişme gösteren ve büyüyen bir sektördür. Yiyecek ve içecek sunma hizmetini de içinde barındıran turizm sektörü girdilerinin büyük bir kısmını tarım sektöründen elde etmektedir. Bu bağlamda, tarım ve turizm sektörü ele alındığında, her iki sektöründe arasında var olan bazı ortak özellikleri bakımından güçlü olduğu görülmektedir.

Tarım turizmi, dünyanın birçok bölgesinde şehir hayatından kısa süreli kurtulma isteğiyle, uzaklaşmak isteyen, kırsal hayata özlem duyan, deniz tatil arayışları içinde olan ve dünyanın sadece insanlara ait olmadığını düşünerek, gelecek kuşakları da düşünerek seyahat etmek isteyen yerli ve yabancı turistlere yönelik tarım alanlarına zarar vermeden yapılan yeni bir turizm türü olarak ortaya çıkmıştır.

Fransa’da çiftlik turizmi faaliyetleri hükümet tarafından desteklenmekte ve teşvik edilmektedir (OECD,2005:65). Amerika Birleşik Devletleri’ne bakıldığında eyaletlerinde uygulanan tarım turizmi faaliyetlerinin birleşik devletler tarım departmanı (USDA) gibi farklı paydaşlar tarafından desteklenildiği görülmektedir (Civelek ve diğerleri,2015:4). Türkiye’de ise, çiftlikler yeteri kadar yerel ve ulusal yönetimler tarafından destek görememektedir. Bu bağlamda Uygur ve Akdu (2009) da konuyu destekler nitelikte bir açıklamada bulunmuşlardır. Birçok ülkede çiftlik turizmi, Fransa’da Agri Tour, Almanya’da Bauernhofur-laub- Tarım Derneği, İsviçre’de Bo Pa Lantgard gibi birlikler tarafından desteklenmektedir. Türkiye’de çiftlik turizmi adına bir devlet yapılanması bulunmamaktadır (Uygur ve Akdu,2009:163). Tarım turizminin daha fazla gelişmesi için devlet desteği sağlanmalı, tanıtımlar artırılmalı ve şehirlere olan göçlerin önüne geçilerek, yerinde

hayatı sürdürmeyi tevik ederek, çiftçilerin ürünlerini pazarlayabilecekleri ortamlarolu turulmalıdır.

Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i, TaTuTa (Tarım, Turizm, Takas) projesiyle, Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan ekolojik çiftlikleri ziyaret etmek isteyen ki ilere rehberlik etmektedir. Bu day derne i tarafından olu turulan, ekolojik çiftliklerde tarım turizmi ve gönüllü bilgi, tecrübe takası, kısa adıyla TaTuTa projesinin temel amacı, ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü i gücü ve bilgi deste i sa layarak ekolojik tarımı te vik etmek ile birlikte sürdürülebilirli i sa lamaktır.

Bu çalı mada zmir ilinde TaTuTa projesine üye olmu be çiftlikte yapılan ara tırmalarda TaTuTa projesinin amacına ne derecede ula tı ı incelenmi tir. Bu do rultuda, ekolojik tarım yapan ve turizme açılmı olan ekolojik çiftliklerin, TaTuTa deneyimleri irdelenmi ve ekolojik çiftliklerle ilgili zmir ili özelinde durum tespiti yapılmı tir. Bu çalı mada ortaya çıkan sonuçlar, elde edilen bulgular ve yapılan gözlemler sadece zmir ili için genellenebilir niteliktedir.

TaTuTa projesine üye olan çiftliklerin hepsinde ekolojik tarım yöntemleri uygulandı ı ve organik üretim yapıldı ı görülmektedir. Çiftliklerin bulundu u yerlerin turizme uygun iklim, do al kaynak ve bozulmamı bir çevreye sahip oldu u gözlemlenmi tir. Turizmde ula ım önemlidir. Çiftliklere ula ım zor sa landı ndan dolayı alt yapı çalı maları yapılmalı ve yönlendirici levhalar mutlaka yerle tirilmelidir. Ayrıca Civelek (2013), yaptı ı ara tırma sonucunda konuyu destekler bir açıklamada bulunmu tur. Çiftliklere ula maktaki zorluklar ya andı ndan dolayı alt yapı çalı malarına önem verilmelidir (Civelek,2013:129).

Ya anacak bir mekan olarak kurulan ekolojik çiftliklerin ticari amaç gütmedikleri görülmektedir. Çiftlikler de i ik aylarda gönüllü ve konuk kabul etmektedirler. Bu aylar TaTuTa web sayfasından ö renilebilir ancak çiftlikler hakkında daha fazla bilgi için çiftliklerle de ileti im kurmak önem arz etmektedir. TaTuTa web sayfasında bazı çiftliklere ait sadece tek bir foto raf bulunmaktadır. Foto rafların sayısının arttırılması, çiftli in tanıtılmasında yarar sa layacaktır. Ara tırmalar sırasında ise bazı çiftliklerin web sayfalarının bulunmadı ı görülmektedir. Çiftli i ziyaret etmek isteyen ki ilerin çiftlik hakkında bilgi sa laması ve pazarlamanın sa lanması açısından çiftliklerin kendilerine ait web sitelerini

kurması önemlidir. Artur ve arkadaşları (2013), TaTuTa çiftliklerinin pazarlanması ve tanıtılmasına yönelik ara tırma yapmıştır. Ara tırmacıların bulgularına göre, çiftliklerin kişisel web sitelerinin olmaması ve her çiftlinin faaliyetlerini tanıtan web sayfalarına sahip olması gerektiğinin dile getirilmiş olup, aynı zamanda Yılmaz (2008), yaptığı ara tırmada da konuyu destekler açıklamalarda bulunmuştur. Ziyaretçilerin çiftliklerle doğrudan bağlantı kurmasına olanak sağlayacak, internet, web sayfası, broür vb araçlar sağlanmalıdır (Yılmaz,2008:200).

Çiftliklerden bazıları hem gönüllü hem de konuk kabul etmekteyken bazı çiftliklerin sadece gönüllü ziyaretçileri kabul ettiği görülmektedir. Konuk olarak ziyaretlerde belli bir ücret karşılığında çiftlikte kalırken gönüllü olarak yapılacak ziyaretlerde ise gücü karşılığında yeme, içme ve konaklamadan yararlanılmaktadır. Bu day Derneği'nin desteği ile Türkiye'de TaTuTa adı ile gerçekleştirilen, WWOOF projesinde de gönüllü olmayı arzu eden kişiler, önceden anlamı oldukları çiftliklerde, barınacak yer ve yeme-içme karşılığında çiftlikte yapılması gereken işlerde yardım etmek zorundadırlar.

Görülme yapılan çiftliklerin her biri aile işletmesi olarak yönetilmektedir. Çiftlikler proje doğrultusunda, ekolojik yaşamı ilgi duyan, doğaya özlemi içinde bulunan insanlara bu arzularını deneyimleme fırsatı sunmanın yanında eğitim ve öğrenim ortamı sağlamaktadır. Çiftlik sahiplerinin TaTuTa projesine en önemli katılma nedeni ise gücü ihtiyacını karşılamak olarak ortaya çıkmıştır. Çiftliğe gelen gönüllüler, iş gücü problemini çözme konusunda katkı sağlamış ve çiftlinin gelişimine katkıda bulunmuştur. TaTuTa projesi sonrasında çiftliğe gelen ziyaretçi sayısında artış sağlanmıştır. Bununla birlikte, sosyo-kültürel anlamda çiftliğin ziyaret eden misafirlerle yerli halk arasında etkileşim gerçekleştirilmesi ve bilgi alışverişleri neticesinde yerli halkın bilinçlenmesi sağlanmıştır. Şehir hayatından gelen misafirler ise doğayla iç içe yaşamı fırsatı ile kırsal yaşam deneyimi elde etmişlerdir.

Çiftlik sahipleri ile yapılan görüşmelerde TaTuTa projesinden beklentiler; iş gücü ihtiyacının karşılanması, bilgi alışverişinin sağlanması, yerli tohumların yaygınlaştırılması ve üretilen ürünlerin insanlarla buluşturulması olarak ortaya çıkmıştır. Çiftlik sahiplerinin proje ile ilgili memnuniyetleri söz konusudur. Görülme yapılan be çiftlik sahibi, diğer çiftliklere TaTuTa projesine üye olmaları konusunda tavsiyede bulunmuşlardır.

Proje, köy ya amı ile tanı mamı olan gönüllülere köy ya amı, tarımsal i ler ve hayvansal üretim i leri ile ilgili bilgi sahibi olmalarını sa larken, daha önce edinmedikleri deneyimleri kazandırmaktadır. Daha önce köy hayatını ya amı , ehirde ya amını sürdüren gönüllü ve konuklar içinse özlem gidermelerini sa lamaktadır. Bu sayede, gelen gönüllü ve konuklarda psikolojik olarak rahatlama sa lanabilmektedir. Çiftliklerde gerçekle tirilen aktivitelerde, çiftlik sahibinin bilgi ve becerilerine göre, çiftliklerin bulundu u konuma ve iklim artlarına göre farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar çiftliklerde yapılan i lerde ve konuk ya da gönüllülerin çalı ma ya da dinlenme dı nda yapabilece i faaliyetlerde de i kenlik olu turmaktadır.

TaTuTa Projesi, üretilen ürünlerin ve yerli tohumların çiftlikler arası takasını sa lamaktadır. Böylece çiftli in bulundu u bölgede ürün ve tohum çe itlili i sa lanmı tır. Proje, çiftli in yer aldı ı bölgenin tanıtılmasına da katkı sa lamı tır. Maddi olarak çiftliklere do rudan bir katkısı olmamı ancak en büyük ihtiyaçları olan nitelikli i gücü ihtiyacını kar ılayarak dolaylı bir ekonomik katkı sa lamı tır. nsanlar tarafından çiftliklerin takdir görmesinde artı sa lanmı tır. Bu takdir edilme durumu, çiftlik sahiplerinin yaptıkları i in manevi kazancı olarak nitelendirilebilir. Bu manevi kazançla birlikte motivasyon artı ı da sa lanarak bilgi ve tecrübe takası daha bir istekle gerçekle ebilmektedir.

TaTuTa projesi, ehirden katılım sa layan gönüllü ve konuklarda do a bilincini arttırdı ı ve çevreci olma sorumlulu unu yükledi i yönünde bilgiler elde edilmi tir. Böylelikle gönüllü ve konuklarda köy ya amı ve tarım hakkında bilinçlendi i ve bunun neticesinde köy yerlerine yerle erek çiftlik kurma ve sa lıklı ürün yeti tirme iste i yaratmı tır. Çiftli e gelen gönüllülerin, ziyaret ettikleri çiftli e yakın bölgede yer alarak çiftlik kurma giri imlerinin oldu u da belirtilmi tir. Yılmaz (2008) konuyu destekler bir açılımda bulunmu tur. Çiftli i ziyaret eden gönüllü ve konuklar, çiftlik faaliyetleri konusunda bilgi edinmeleri, çiftlik ya amını daha iyi anlamaları onların tarım uygulamalarını desteklemelerine ve yeni ekolojik çiftlikler kurmalarına neden olacaktır (Yılmaz,2008:118).

Yapılan yüz yüze görü meler sonucunda ula ılan bilgilere göre, zmir ilinde yer alan çiftliklerde uygulanan TaTuTa projesinin amacına ula tı ı, projeden memnunluk derecesinin yüksek oldu u sonucuna varılmı tır. Projenin veriminin

artması için organik pazarlar kurulmalı, çiftlik kapasiteleri arttırılmalı, yerli halkla ileti im güçlenmeli, devlet deste i sa lanmalı ve tanıtımları yapılmalıdır. Tüm bu çiftlik aktivitelerin planlanabilmesi ve gerçekle tirilmesi için çevrenin ve do al kaynakların korunması gerekmektedir. Ayrıca Malkanthi ve Routry (2011), Sri Lanka'da tarım turizmi üzerine yaptıkları ara tırma sonucunda da konuyu destekler açıklamalarda bulunmu lardır. Tarım turizminin verimlili inin artırılması için çalı malar yapılmalıdır. Bu çalı malar, alt yapı geli imi, çiftçilerin e itim ve ö retimine önem verilmesi, tarım kredisi ile devlet deste inin sa lanması ekinde gerçekle tirilmelidir (Malkanthi ve Routry:2011,51).

Yapılan literatür ara tırmalarında TaTuTa çiftliklerinde konaklama, üretilen ürünlerin toplanması, tarla ya da bahçede çalı ma ve hayvanlarla ilgilenmek gibi aktivitelerden söz edilse de, zmir ilinde bulunan TaTuTa çiftliklerinin sadece bir tanesinde hayvanların bulundu u ve hayvancılıkla ilgili e itimler verildi i di er çiftliklerde bu tarz çalı maların olmadı ı görülmektedir.

Ara tırma sadece zmir ilinde yer alan TaTuTa çiftliklerini kapsadı ından, Mali kaynak ve zaman kısıtları olmadı ı durumlarda benzer ara tırmanın Ege Bölgesinde TaTuTa projesine dahil olan tüm ekolojik çiftliklerde yapılabilece i gibi projenin amacına hangi bölgelerde daha çok ula mı oldu unu tespit etmek için Türkiye genelinde bir ara tırma da yapılabilir. Bu do ruluda hangi bölgelerde projenin amacına ne derecede ula tı ı ve mevcut durumu daha açıklayıcı bilimsel veriler elde edilebilir.

Ekolojik çiftlik turizmi üzerine çalı ılan yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve yazılan makaleler ekolojik çiftliklerin geli imine katkıda bulunması ve genel mevcut durum hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için çiftlik sahiplerine sunulmalıdır. Akademik olarak yapılan bu çalı malar da tarım turizmi ve ekolojik çiftliklerin sürdürülebilirli ine katkı sa layacaktır.

KAYNAKÇA

Akdu, U ur. Meydan Uygur, Selma. (2009). Çiftlik Turizminin Kırsal, Tarım ve Eko Turizminin Kavramsal Açıdan De erlendirilmesi. *Ticaret ve Turizm E itim Fakültesi Dergisi* Sayı: 1. s.143-166

Alkan, Ay egül. (2014). Çiftlik Turizmi, https://prezi.com/ob7yzpgh1d_1/ciftlik-turizmi/ *Eri im Tarihi*:6 Nisan 2016

Altında , Murat. (2005). *Nitel Ara turma Teknikleri*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü

Artu er, Sava ., Kendir Hakan., Özkoç Aziz. G. (2013). Ta-Tu-Ta (Tarım-Turizm-Takas) iftliklerinin Pazarlanması ve Tanıtılması in Öneriler. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 3 (1): 01-05

Atik, Berkay. (2013). Hüseyin Genç iftli i. *Ekolojik Ya am Rehberi*. 22-23

Bozkurt, Mesut., Su Eröz, Sibel. (2015). Kırsal Turizm Kapsamında iftlik Turizmi ve Rize linde Uygulanabilirli i. *Journal of Recreation and Tourism Research*. 28(1):1-9

Bu day Ekolojik Ya amı Destekleme Derne i. VI. Ola an Genel Kurulu 2010-2012 *Faaliyet Raporu*.

Büyüköztürk, ener. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Balıkesir Üniversitesi, Ders Notları

Civelek, Makbule. (2013). *Sürdürülebilirlik Kapsamında Agro-Turizm ve Kırsal Kalkınma li kisi: Mu la Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerinin Agro-Turizm Potansiyeli Yönünden De erlendirilmesi*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Mu la: Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Civelek Oruç, Makbule., Dalgın, Tamer., Çeken, Hüseyin. (2015). Tarım Turizmi Uygulamaları ve Pazarlama Modelleri: Türkiye için Bir Model Önerisi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 5(2):40-45

Çavuşoğlu, Mehmet. (2012). Bozcaada Üzüm Tarımı Turizmi ve Elektronik Tatil Tasarım Site Uygulaması. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 2 (2): 49-54

Çeken, Hüseyin. (2004). Küreselle me E ilimlerinin Uluslararası Turizm Hareketlerine Etkisi ve Türkiye. *Mu la Üniversitesi SBE Dergisi*. Sayı:12

Çıkmın, Ayhan., Çeken, Hüseyin., Uçar, Metin. (2009). Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi, Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları. *Turizm Ekonomisi Dergisi*. 15(1):1-8

Demiryürek, Kür at. (2011). Organik Tarım Kavramı ve Organik Tarımın Dünya ve Türkiye'deki Durumu. *GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi*. 28(1), 27-36.

Dinçer, Mithat Z., İstanbullu Dinçer, Füsun., Avunduk, Zehra B. (2011). Türkiye'de Kırsal Turizmin Sosyo-kültürel, Teknolojik, Ekonomik, E itimsel, Politik, Yasal, Ekolojik ve Demografik Açılardan De erlendirilmesi (Steeped Analizi). Düzce: 12. *Ulusal Turizm Kongresi*. s.177-194

Duran, Erol. (2009). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimli in Korunması: Gökçeada Örne i*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. zmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ekinci, Burak. (2015). *Su Kaynaklarının Verimli Kullanılmasına Yönelik Örnek Ülke Uygulamaları ve Ülkemizde Bu Alımların Uygulanabilirliği*. Uzmanlık Tezi. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Eroğlu, Mine. (2013). Flora Akdeniz Bahçesi. *Ekolojik Yaşam Rehberi*.18, 18-19

Eroğlu, Mine. (2014). Ali Kılıç Mısır Nacı Çiftliği. *Ekolojik Yaşam Rehberi*. 12, 20-21

George, Holly., Rilla, Ellen. (2009). Survey of California Agri-tourism Operators. *National Extension Tourism Conference*. Utah: Park City.

Gönülsüz, Güle. (2015). Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Tecrübe Takası. *Yaşam Kültürü Dergisi*. s.24-27

Gössling,S., Mattsson,S. (2002). Kırsal Turizm Kapsamında Çiftlik Turizmi ve Rize'de Uygulanabilirliği, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1-9

Güdücüler, Meryem. (2012). Urla'da Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 2 (2): 67-78.

Güleryüz, Merve. (2013). *Bir Ütopya Hareketi Olarak Eko-Köyleri: Türkiye'deki Örnekler Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Gümü , Metin. (2015). *Yerel Halkın Bakış Açısıyla Kırsal Kalkınmada Tarım Turizmi: Tekirdağ'da Bir Örnek*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ : Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Gündüz, Sultan. (2004). *Ankara li Kalecik lçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Olu turulması Üzerine Bir Ara tırma*. Yayınlanmamı Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Kadanalı, Esra., Yazgan, ekip. (2012). Kırsal Turizmin Ekonomik Sosyal ve Çevresel Etkileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Ara tırmalar Dergisi*. 14 (23): 97-100

Karaman, Aykut. (1996). *Sürdürülebilir Turizm Planlaması için Ekolojik Bir Çevre, Sürdürülebilir Turizm;Turizm Planlamasına Ekolojik Yakla ım*, 19. Dünya ehircilik Günü Kolokiyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, stanbul

Kömürcü, Simge. (2011). *Otel i letmelerinde Çalı an Kadınların en Ayrılma E ilimlerinde yerinde Romantizmin Ardılları: Cinsel Tacizin Yönü*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. zmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Malkanthi, S.H.P., Routry, J.K. (2011). Poential for Agritourism Development: Evedance From Sri Lanka, *The Journal of Agricultural Sciences*. 6(1),45-58

Mason, Peter. (2004). *Tourism Impacts Planning and Management*, Oxford: Elsevier Butterworth- Heinemann

Merdan, Kurtulu . (2014). *Türkiye’de Organik Tarımın Ekonomik Analizi: Do u Karadeniz Uygulaması*. Yayınlanmamı Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

OECD, (2005). *Mulifunctionality in Agriculture: What Roles for Privae nitatives*. Paris: OCED Publishing ISBN- 92-64-01 446-2

Özen, Yener., Gül, Abdülkadir. (2007). *Sosyal ve E itim Bilimleri Ara tırmalarında Evren- Örneklem Sorunu*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Erzincan Üniversitesi E itim Fakültesi

Peziko lu, Filiz. (2012). Sürdürülebilir Tarım ve Kırsal Kalkınma Kavramı çinde Tarım-Turizm-Kırsal Alan li kisi ve Sonuçları, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Ara tırmalar Dergisi*. 14(22):83-92

Ross, Sheryl., Wall, Geoffrey. (1999). Ecotourism: Towards Congruence Between Theory and Practice. *Tourism Management*, 20(1), 123-132

Sanul, Gökçe. R. (2012). Gençtur: Dünya Vatanda lı ına lk Adım. *istanbul Bilgi Üniversitesi Yayınlar*. 386. (1): 93-115

Selvi, Murat. S., Demirer, Dilek. (2012). Ekolojik Tatil Çiftliklerinin TaTuTa Projesi Deneyimine li kin Örnek Olay ncelemesi. *Turizm Ara tırmaları Dergisi*. 23 (2): 187-20

Sencer, Muzaffer. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. istanbul: Batı Basım

Soykan, Füsün. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi çin Önemi. *Ege Co rafya Dergisi*. (1): 1-11

ahin, Nur. N., Kalkan, Nurbanu., Yılmaz Özdemir, Gülay. (2014). *Kırsal Turizm Çerçevesinde Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi Projesi Olarak TaTuTa: Ali Ta köylü Çiftli i Örne i*. Co rafyacılar Derne i Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı. s. 239-248

Sharpley, Richard., Sharpley, Lesley. (1997). *Rural Tourism: An Introduction*. London: Thomson Business Press

im ek, Hasan., Yıldırım, Ali. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Ara tırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

im ek, Hasan., Yıldırım, Ali. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Ara tırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Tarınc, Abdullah. (2012). *Otel letmelerinde Ye il Pazarlama Uygulamalarına li kin Yönetici ve Gören Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Ara tırma*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü

Türkben, Cihat., Gül, Fulya., Uzar, Yılmaz. (2012). Türkiye’de Ba cılı ın Tarım Turizmi (Agro-Turizm) çinde Yeri ve Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Ara tırmalar Dergisi*. 14 (23): 47-50

Yavuz, Musa., Yavuzaslano lu, Elif. (2012). Karaman’ın Tarım Turizmi Yönünden Potansiyeli. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Ara tırmalar Dergisi*. 14 (22): 31-33

Yılmaz, Hatice. (2008). *Turizm Çe itlendirmesi Kapsamında Eko Turizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye’deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi*. Yayınlanmamı Doktora Tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Zurnacı, Nedim. (2012). Kırsal Turizmde; Giri imcilik ve Örgütlenmek. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Ara tırmalar Dergisi*. 14 (23): 65-70

INTERNET ADRESLER

<https://www.bugday.org/portal/hakkimizda.php?pid=3> Eri im Tarihi: 28 Ocak 2016

<http://www.dedetepe.org/> Eri im Tarihi: 5 Mayıs 216

<http://www.eceat.org/> Eri im Tarihi: 8 Mayıs 2016

<http://ekodinap.com> *Eri im Tarihi:* 8 Kasım 2017

<http://woof.net/> *Eri im Tarihi:* 8 Mayıs 2016

<https://www.kapor.com.tr/?sf=a2> *Eri im Tarihi:* 7 Mayıs 2016

<http://www.hindibadogaevi.com/index.php#hakkinda> *Eri im Tarihi:* 7 Mayıs 2016

<http://bayramicyeniköy.com/index.asp> *Eri im Tarihi:* 5 Aralık 2017

<http://www.narkoy.com/hakkinda/> *Eri im Tarihi:* 7 Mayıs 2016

<http://istafilciftligi.com/index.html> *Eri im Tarihi:* 7 Mayıs 2016

<http://www.belentepe.org/default> *Eri im Tarihi:* 8 Mayıs 2016

<http://www.knidia.com/> *Eri im Tarihi:* 8 Mayıs 2016

ormanevi.tumblr.com *Eri im Tarihi:* 5 Aralık 2017

<http://www.lisia.com/tr/> *Eri im Tarihi:* 5 Ekim 2017

<http://www.elbademi.com> *Eri im Tarihi:* 6 Kasım 2017

<http://www.tangala.org/hakkimizda.html> *Eri im Tarihi:* 8 Mayıs 2016

http://www.rasayana.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=9&Itemid=17&lang=tr *Eri im Tarihi:* 9 Mayıs 2016

www.yariskasi.com/icerik/1710/17/organik-ciftlik *Eri im Tarihi:* 9 Kasım 2017

<http://www.yoncalodge.com/hakkimizda/> *Eri im Tarihi:* 9 Mayıs 2016

<http://www.yesilist.com/turkiyede-ekoturizm-ege-bolgesi/> *Eri im Tarihi:* 9 Mayıs 2016

<http://www.yesilist.com/turkiyede-ekoturizm-karadeniz-bolgesi/> (Yavuz Özden Çiftli i- Bayrak Ailesi Çiftli i) *Eri im Tarihi:* 9 Kasım 2017

<http://www.yesilist.com/turkiyenin-7-bolgesinden-doga-icerisinde-huzur-bulacaginiz-11-eko-ciftlik> (Birecik Doğa Evi) *Eri im Tarihi:* 5 Aralık 2017

<https://www.yesilist.com/turkiyede-ekoturizm-marmara-bolgesi/> (Jade Çiftli i) *Eri im Tarihi:* 6 Aralık 2017

<http://www.pastoralvadi.com/ciftligimiz.aspx> *Eri im Tarihi:* 9 Mayıs 2016

<http://www.sardunyapansiyon.com/> *Eri im Tarihi:* 9 Mayıs 2016

(a) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=189&lang=tr>

(b) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=12&lang=tr>

- (c) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (ç) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=21&lang=tr>
- (d) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=135&lang=tr>
- (e) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=173&lang=tr>
- (f) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=23&lang=tr>
- (g) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=167&lang=tr>
- ( ) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=207&lang=tr>
- (h) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=215&lang=tr>
- (i) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=6&lang=tr>
- (i) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=151&lang=tr>
- (j) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=159&lang=tr>
- (k) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=5&lang=tr>
- (l) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=218&lang=tr>
- (m) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (n) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=206&lang=tr>
- (o) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (ö) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (p) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (r) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (s) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=124&lang=tr>
- ( ) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=29&lang=tr>
- (t) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=30&lang=tr>
- (u) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=153&lang=tr>
- (ü) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=165&lang=tr>
- (v) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=>
- (y) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=187&lang=tr>
- (z) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=141&lang=tr>
- (aa) <https://www.tatuta.org/?p=11&/D=182&lang=tr>

- (ab) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=210&lang=tr>
- (ac) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=94&lang=tr>
- (aç) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=127&lang=tr>
- (ad) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=128&lang=tr>
- (ae) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=130&lang=tr>
- (af) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=104&lang=tr>
- (ag) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=96&lang=tr>
- (a) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=35&lang=tr>
- (ah) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=>
- (ai) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=188&lang=tr>
- (ai) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=158&lang=tr>
- (aj) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=37&lang=tr>
- (ak) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=161&lang=tr>
- (al) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=136&lang=tr>
- (an) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=144&lang=tr>
- (ao) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=137&lang=tr>
- (aö) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=97&lang=tr>
- (ap) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=39&lang=tr>
- (ar) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=57&lang=tr>
- (as) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=52&lang=tr>
- (a) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=>
- (at) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=>
- (au) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=134&lang=tr>
- (aii) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=205&lang=tr>
- (av) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=201&lang=tr>
- (ay) <https://www.tatuta.org/?p=11&D=155&lang=tr>

EK

EK 1: Mülakat Soruları

Bu mülakat formu zmir li sınırları içinde yer alan, be ekolojik çiftlikte uygulanmakta olan TaTuTa Projesinin, amacına ne derecede ula tı ı ara tırılmak için uygulanmaktadır. Bu do rultuda sorulara verilen cevapların gerçe i yansıtması önem ta ımaktadır. Mülakat 25 sorudan olu maktadırlar, toplamda 2 sayfadır. Bütün cevaplar ve elde edilen veriler gizli tutulacaktır. Mülakata katılarak yüksek lisans tezime katkıda bulundu unuz için te ekkürlerimi sunarım...

Serpil EKERL

zmir Katip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İ letmecili i Yüksek Lisans Ö rencisi

serpil_izm35@hotmail.com

Sorular

1)Ç FTL K SAH B NE YÖNEL K SORULAR;

Cinsiyet:.....

Ya ımız?.....

Mesle iniz?.....

Medeni Durumunuz?.....

Çocuk Sayısı:.....(Çiftlikte çalı ıyorlar mı?)

E itim Durumunuz?.....

Çiftli in faaliyet süresi:.....

Çiftlikte kaç ki i ya ıyorsunuz?.....

Ne üretiyorsunuz?.....

2) İ letmenizin kurulu amacı nedir?

3) İ letmeniz hangi dönemlerde faaliyet göstermektedir?

4) İ letmenizde ba ka ki iler çalı ıyor mu? Çalı ıyorsa sayısı nedir?

5)Tarım turizmi kapsamında ne tür hizmetler sunmaktasınız?

6)Ürünlerinizi kendiniz mi üretiyorsunuz, dı arıdan mı temin ediyorsunuz?

- 7)Sürdürülebilirlik do rultusunda neler yapmaktasınız?
- 8)Turizme bakı açınız nedir?
- 9)Tarım turizmi yöreye ne gibi katkılar sa lamaktadır? Zararları var mıdır?
- 10)Tarım turizmi do rultusuna ne gibi iyile tirmeler yapılmalıdır?
- 11)Yerel halka i birli i içerisinde misiniz? Faaliyetlerinizden haberdarlar mı?
- 12)Bu day Derne i ve TaTuTa projesi ile nasıl tanı tınız?
- 13)TaTuTa projesine katılma nedenleriniz nelerdir?
- 14)TaTuTa projesinden beklentileriniz nelerdir?
- 15)TaTuTa projesinin çiftli inize sa ladı ı olanaklar nelerdir?
- 16)TaTuTa projesinin çiftliklere katkısının daha çok olması için, önerileriniz nelerdir?
- 17)TaTuTa projesi kapsamında gönüllü ve konuk sayınız ne kadar oldu
(Günübirlik ziyaret, 1-5 ki i arası, 6-10 ki i arası, 11ki i ve üzeri)
- 18)Gönüllü ve konuklarınız çiftlikte ve bulundu unuz bölgede nasıl zaman geçiriyorlar?
- 19)TaTuTa projesine dahil olmanız bulundu unuz bölgenin tanıtılmasına yardımcı oldu mu?
- 20)TaTuTa projesinin tatil çiftliklerine ekonomik katkıları nelerdir? Bu katkılar hangi yollarla yapılmaktadır?
- 21)TaTuTa projesinin tatil çiftliklerine ne gibi sosyal, kültürel ve psikolojik etkileri olmu tur? Bu etkiler nasıl gerçekte mektedir?
- 22)TaTuTa tarımsal ve ekoloji ile ilgili bilgi ve tecrübe takasını ne ölçüde sa laylabildi? Bu, hangi konularda nasıl ve ne derecede gerçekte ti?
- 23)TaTuTa insanlarda do a bilinci ve sorumlulu u anlamında neler sa layabilmi tir?
- 24)TaTuTa kırsal ya am, organik tarımın zorlukları vb. konularda kentlilerde nasıl bir farkındalık yaratabilmi tir?
- 25)TaTuTa projesinden umulanlar, beklentiler ne ölçüde gerçekte ebilmi tir? Genel memnuniyet oranı nedir?

ÖZGEÇM

SERPİL EKERL

KİŞİSEL BİLGİLER: .Doğum Yeri: ZMİR

.Doğum Tarihi: 11 EKİM 1982

.Medeni Durumu: Bekar

.T.C.Kimlik No: 39187826622

.Kan Grubu: ARH+

.Gazi Çocu u

E-Mail: serpil_izm35@hotmail.com

EDİTME BİLGİLER : Mezuniyet Derecesi: Yüksek Lisans

LİSANS: T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ _ İKTİSADİ İŞLETME FAKÜLTESİ _
İKTİSADİ İŞLETME (2002_2006)

YÜKSEK LİSANS: T.C. ZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ _ SOSYAL
BİLİMLER ENSTİTÜSÜ _TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

1) TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ; Tezsiz Program

2) TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ; Tezli Program

Yüksek Lisans Bitirme Projesi :

Sürdürülebilir Turizm Anlayışı Bağlamında Yeşil Pazarlama ve Çevre Yönetim Sistemi Belgeli Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma

Yüksek Lisans Tez :

Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi (TaTuTa) Projesi Kapsamında Faaliyet Gösteren Çiftliklerde Bir Araştırma: zmir li Örnekler

ESERLER:

16. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 'Yeşil Pazarlama ve Çevre Yönetim Sistemi Belgeli Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma', s.518-534

BİLGİ SAYAR BİLGİLER : Word, Excel, Powerpoint, Access

YABANCI DİL: İngilizce (orta seviyede)

KURS VE SEMİNERLER:

Yabancı Dil Eğitimi- Özel Ders (Devam etmekte)

Risk Değerlendirme Bilinci Eğitimi_ Akbank T.A.Ş.

TeletradeDj International- Finansal Piyasalar

Masak Eğitimi

Detay Eğitimi- Bireysel emeklilik, para ve sermaye piyasaları eğitimi

DENEYİM :

AKBANK T.A.Ş. – Girişimci Yetkilisi

ANADOLU HAYAT EMEKLİLİK – Bankası bünyesinde finansal güvence
danımanlığı

EĞİTİM DURUMU:

Sürücü Ehliyeti: Var (B) _ 2003 _ Aktif

Seyahat Edebilirlilik: Evet

Sağlık Problemi: Yok

Sigara Kullanımı: Yok